

Sabah Gazetesi
Türkçe Kur'anı mektebe
Kadim crcek on imlere kule Saba
nahmet camii imcane d
Kale gnce is adim isard

SİLAHLI KURAN
YÖNETİMİ

7050

Geçmişin Sesinden
Arnavutköy
Savaşın ve Göçün Çocukları

Doç. Dr. Nail YILMAZ
Dr. Akif PAMUK

Geçmişin Sesinden
Arnavutköy
Savaşın ve Göçün Çocukları

ARNAVUTKÖY BELEDİYESİ
Kültür Yayın No: 003

KİTABIN YAZARLARI

Doç. Dr. Nail YILMAZ
Dr. Akif PAMUK

İLETİŞİM

Arnavutköy Merkez Mah. Gençosman Cad. No:19
Arnavutköy / İSTANBUL
İletişim Merkezi: 444 4 597
Fax: 0 (212) 597 00 57
e-mail : arnavutkoy@arnavutkoy.bel.tr

YAPIM

www.gafa.com.tr

Görsel Yönetmen:
Hasan DEDE

BASIM TARİHİ

2014

ISBN

978-605-85241-1-8

BASKI

???

Arnavutköy günümüzde İstanbul'un yeni cazibe alanı olarak görülmektedir. Üçüncü köprü projesiyle adından sıkça söz ettiren bölge, yeni havaalanı ile yatırımcılar için gelecek vadeden bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda, Arnavutköylüler için de umutlu bir gelecek tasavvuru dile getirilmektedir. Bununla beraber Arnavutköy'ün yeniden dizayn edilme sürecinde Arnavutköylüler'in kültürünün nasıl şekilleneceği tartışma konusudur.

SUNUŞ

Sevgili Hemşehrilerim,

Denizin, yeşilin ve tabiatın ilçesi Arnavutköyümüz aslında yaşayan bir tarih gibidir. İlçemizin her yanına dağılmış tarihî eserlerimiz, her biri kendine özgü kültürel değerlere sahip köylerimiz ve Arnavutköy'ün dününe şahit olmuş insanlarımız, ilçemizin hatıralarını yarınlara taşıyan kültür elçileri gibidirler.

İstanbul'da ve Türkiye'de her şehrin tarihî geçmişine dair çeşitli çalışmalar yapılmış, eserler hazırlanmıştır. Ancak, bir de yaşayan tarih vardır ki, çoğu zaman ihmal edilmiştir. Oysa o şehrin yakın geçmişinin bütün yaşanmışlıkları, sevinçleri, kederleri, coşkuları yanıbaşımızdadır. Onlar şehrimizin sözü dinlenir, bilgisine müracaat edilir, görmüş geçirmiş bilge kişileridir. Tarihin yaşayan şahitleri, sözlü tarihin bilgi hazineleridir.

Biz de Arnavutköy Belediyesi olarak yapılmayı yaptık ve ilçemizin sözlü tarihini hazırladık. Şehrimizin geçmişine dair kıymetli bilgilerini, “yaşayan tarih” olan büyüklerimizden sistematik bir şekilde derledik. Ve ortaya benzersiz bir kültür hizmeti çıktı: Arnavutköy'ün Sözlü Tarihi.

Şehrimizin yakın geçmişine dair kayda geçirilmeye ve hatırlanmaya değer ne varsa, bu eserde bulacaksınız. Kim bilir belki bunlardan biri de sizin ve aile büyüklerinizin hikâyesidir.

Eseri okurken, Arnavutköyümüzün nasıl bir gelişim ve değişim sürecinden geçtiğini hissedecek, hatta yaşayacaksınız. Bazı sayfalar sizi elli yıl, yetmiş yıl geriye götürecek, ilçemizin yakın geçmişinin bilinmeyenlerine şahit olacaksınız. Bazı sayfalar sizi şaşırtacak, belki de hayrete düşürecek. Bazı sayfalar duygulandırırken, bazıları gururlandıracak.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları adlı eser, ilçemizin daha iyi tanınması, sahip olduğu tarihî ve kültürel değerlerin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla hazırladığımız üç kitaplık bir külliyyatın son kısmını oluşturmakta. Diğer iki kitap ise “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Arnavutköy” ve “Cumhuriyet Döneminde Arnavutköy” adlı eserlerdir.

Külliyyatın hazırlanmasına emeği geçen herkese yürekten teşekkür ederim.

Yarınlara İstanbul'un olacağına, İstanbul'un yarınının da Arnavutköy'ün olacağına yürekten inanmaktayız.

Bu vesileyle, hepinizi saygı ve sevgi ile selâmlar, gösterdiğiniz ilgi ve verdiğiniz destek için en kalbî şükranlarımı sunarım.

Ahmet Haşim Baltacı
Arnavutköy Belediye Başkanı

A handwritten signature in black ink, which appears to be "Ahmet Haşim Baltacı".

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	16
93 Harbinde Arnavutköy: İlk Göçlerin Başlangıcı.....	32
Arnavutköy’de Balkan Savaşları: Toplu Göçler.....	36
I. Dünya Savaşı ve İşgal: Rum Çeteler.....	38
Kurtuluş Savaşı ve Silah Kaçırma: Ferhat Ağa, Ahmet Ağa ve Adem Doğru.....	44
Mübadele: Arnavutköy’ün Yeni Sakinleri.....	46
Arnavutköy’e Alışma: Yeninden Düzen Kurma Dönemi.....	52
Alman Savaşı: Yokluk Yılları.....	54
Varlık Vergisi: Savaşı Halkın Finanse Etmesi ya da Sermayenin Türkleştirilmesi.....	60
Menderes: Bolluk Yılları ve Hüzünlü Son.....	62
Kıbrıs Barış Harekatı: Arnavutköy Diken Üstünde.....	74
80 İhtilali ve Sonrası: Arnavutköy’de Değişim Yılları.....	78
Arnavutköy Nereye?.....	82
Arnavutköy’de Toplumsal Yapı.....	89

Arnavutköy’de Ekonomik Hayat.....	90
Arnavutköy’de Sağlık.....	97
Arnavutköy’de Sosyo-Kültürel Yaşam.....	98
Arnavutköy’de Düğünler.....	100
Arnavutköy’de Ramazan ve Bayram.....	104
Arnavutköy’de Gündelik Yaşam ve İstanbul.....	110
Arnavutköy’de Kadın Olmak.....	112
Arnavutköy’de Çocuk Olmak.....	114
Arnavutköy’de Eğlence.....	116
Arnavutköy’de Yemek Kültürü: Kaçamak, Rumeli Zeytinyağlıları ve Börek.....	118
GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİLER.....	122
KAYNAKÇA.....	123
DİZİN.....	124

Sözlü tarihin kaynaklarını Arnavutköy’de mülakat yaptığımız 52 kişi oluşturmaktadır. Arnavutköy’ün farklı bölgelerinde yaşayan katılımcılarla bölgenin tarihine dair kendi anlatılarını anlamak için, veri toplama aracı olarak derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

ÖNSÖZ

Türkiye’de tarihçilerin ürettiği metinlerde genel kabul gören bir söylem vardır: Olayları, geçmişte olduğu gibi yazmak. Bu retorüğın ortaya çıkışını iktidar ve tarih arasındaki sıkı ilişkinin, tarih yazımına yansması olarak görmek mümkündür. Pozitivist tarih yazımı iktidar bağlamında geçmişı yeniden inşa etme çabası sırasında genellikle siyasi olayları ve büyük adamların tarihini kullanmayı tercih eder. Bu tercihin temel nedeni tarihçinin kaynaklarının arşiv vesikaları olmasıdır. Bu inşa sürecinde dışarıda bırakılan temel öğeler diğerlerin tarihi – çocuk, kadın, köylü - ve biyografilerdir. Bu tarih yapma biçimi başka bir ifade ile makro tarihi ifade eder. Mikro tarih ise, büyük anlatının sosyal gerçeklikte nasıl yaşandığını tartışmaya açar. Mikro tarih tartışmaları postmodern tarih yazımının anlatı anlayışıyla örtüşmektedir. Bu bakış açısıyla bakıldığında makro tarih ve mikro tarih birbirini tamamlayan süreçler olarak değerlendirilebilir.

Tarih dediğimiz eğer ana cadde ise, ara sokaklar, biyografiler ve anılardan başkası değildir. Beyoğlu’nu biliyorum sözü ne anlam ifade eder? Pozitivist tarih algısına göre, İstiklal caddesini biliyorsanız, Beyoğlu’nu biliyorsunuzdur. Bu söylem gerçekçi bir söylem midir? Acaba Beyoğlu’nun arka sokaklarını bilmeden Beyoğlu’nu biliyorum demek ne kadar gerçekçidir?

“Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları” çalışmasıyla yapmaya çalıştığımız da makro tarihe mikro alanda hareketle katkı yapmaktır. Sözlü tarihin kaynaklarını Arnavutköy’de mülakat yaptığımız 52 kişi oluşturmaktadır. Arnavutköy’ün farklı bölgelerinde yaşayan katılımcılarla bölgenin tarihine dair kendi anlatılarını anlamak için, veri toplama aracı olarak derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Kimi bölgelerde de odak grup görüşmelerine müracaat edilmiştir. Araştırmacılar sosyal gerçekliği yakından tanımak için görüşme yapılan kişilerin bulunduğu mekânlarda görüşmeleri ses kayıt cihazıyla kaydetmişlerdir. Yapılan ses kayıtları Marmara Üniversitesi, İstanbul Araştırmaları Bilim Dalı yüksek lisans öğrencileri Canan Tun ve Aykut Ünsal tarafından deşifre edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlemesinde ve analiz edilmesinde ise “MAXQDA 11” bilgisayar programından yararlanılmıştır.

Bu çalışma bizimle mülakat yapmayı kabul eden Arnavutköylüler olmasaydı ortaya çıkamazdı. Bu nedenle katılımcılara teşekkürü borç biliyoruz. Yine, çalışmanın yapılabilmesi için her türlü desteği sağlayan Arnavutköy Belediyesi çalışanlarına ve Arnavutköy Belediye Başkanı A. Haşim Baltacı’ya teşekkürü borç biliyoruz.

Tarihin arka sokaklarına keyifli bir yolculuk ve geçmişin sesinden Arnavutköy ile okuru buluşturmak dileğiyle.

Fotoğraf: Karaburun

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

NAİL YILMAZ

yilmaznail@hotmail.com

Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nde Öğretim Üyesidir. 2011 yılında sosyoloji alanında doçent olmuştur. Çalışmalarını göç, kimlik, kentsel gruplar, yoksulluk gibi konular üzerinde yoğunlaştırmıştır.

AKİF PAMUK

akifpamuk@hotmail.com

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesidir. 2013 yılında tarih alanında doktor olmuştur. Çalışmalarını vatandaşlık, kimlik ve tarih algısı gibi konular üzerine yoğunlaştırmıştır.

Harita 1: Çatalca Sancağı'nın liva, kaza ve hudutları ile kara ve demiryolları

GİRİŞ

Bugünkü Arnavutköy'den tarih, Osmanlı öncesinde iki şekilde bahseder. Bunlardan ilki; Teodosios surları ve Trikos Kalesi, diğeri de Konstantinopolis'in su havzası olarak Terkos Gölü'dür¹. Her ne kadar kara surları bağlamında Arnavutköy, Trikos kalesiyle tarihte anılmaya başlamış olsa bile, 22.2.1994 tarih, 3384 Sayılı İstanbul İl Numaralı K.T.V.K.K. kararına ile belirlenen Sazlıbosna-Kayabaşı yolunun doğusunda Filiboz Viranlığı (Filiboz Çiftliği) mevkiinde, tarihte çok da fazla adı geçmeyen antik bir yerleşimin varlığı belirlenmiştir. Bu bağlamda Arnavutköy sınırları içinde en eski yerleşim birimi, Sazlıbosna-Kayabaşı yolunun doğusunda Filiboz Viranlığı (Filiboz Çiftliği) olarak adlandırılan Antik Filiboz kentidir. İsmail Atav Haraççı Köyü'ne ilk yerleşimin Filiboz'dan gelenler tarafından gerçekleştirildiğini şöyle aktarmaktadır. *"Filiboz, Filiboz'dan kalkıyorlar, şurada Sazlıbostan altında. Şimdi yok orada bir şey, oraya gidiyorlar orada ölmeye başlıyorlar, sonra Ramiye geçiyorlar ve burada geçinemeyiz deyip, sonra buraya (Haraççı) yerleşiyorlar."*

Bugünkü Durusu (Terkos) semtinin tarihçesi de 1000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Terkos Gölü'nün içinde yer aldığı Çatalca İlçesi ve çevresi Bizans İmparatorluğu döneminde Roma'ya bağlı eski bir Trak yerleşimidir. Göl, adını yakınındaki en eski yerleşim ve günümüzdeki adı Durusu olan, Terkos Köyü'nden almıştır. Göl kenarında, Bizans İmparatorluğu dönemine ait Anastasius surlarının kalıntıları bulunmaktadır. Yakın çevresinin, çok eski zamanlardan beri geniş orman alanlarıyla kaplı olması nedeniyle, alanın Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde önemli bir av merkezi olarak kullanıldığı belirtilmektedir². Durusu Gölü kenarına, Bizans döneminde inşa edilen Trikos Kalesi, İstanbul'un ön savunma

1 Akif Pamuk, Tarihçe, Cumhuriyetten Günümüze Arnavutköy, Arnavutköy Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2013. (Baskıda)

2 Van, R. Çatalca – Durusu Orman Köylerinin Sosyo – Ekonomik Sorunları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, İstanbul, . 1997. s. 74.

Fotoğraf: Terkos Gölü

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

hatlarından birini oluşturmaktaydı. Zamanla Cenevizlilerin eline geçen kale, 1452 yılında II. Mehmet tarafından fethedilmiştir³. Arnavutköy’de yaşayan Sadi Ali Şak bölge için *“Bu bölge, İstanbul’un su deposu olarak görülüyormuş”* demektedir. Mehmet Duyal da bölgenin suyollarını kendi yaşamışlığıyla şu şekilde aktarmaktadır. *“Ben suyolunu göstereceğim eski yerleşim alanında. Daha bu köy olmadan burada aşağıda bu köye bundan 100 sene evvel su veren çeşme vardı. Tosba Tepe deriz Bolluca tarafında oraya kadar suyolunu traktörle tarla sürerken fark ettim.”* Ali Rıza Duyal da bölgenin su açısından önemini şöyle aktarmaktadır. *“Karagümrük Stadı var ya orası su deposuymuş, yani ormanlardan gelen Demirköy tarafından gelen sular toplanıyormuş oraya, oradan dağılıyormuş sonra Beyazıt’a falan Fatih’e, Sultanahmet’e.”*

Fotoğraf: Arnavutköy Sakinleri

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy (ArnaoutKevi) adı, Osmanlı arşivlerinde ve zamanın haritalarında 19. yüzyılın ortalarından itibaren geçmektedir. Bir rivayete göre eski dönemlerde bu bölgede yaşayan Arnavut bir köylü, Arnavutköy’ün isim babası olarak bilinir. Şöyle ki; bölge en eski dönemlerinden bu yana Edirne’ye ve dolayısıyla Avrupa’ya gidiş güzergâhı üzerinde yer almıştır. Yol üzerinde oluşu ve burada bir Arnavut’un yaşamasından dolayı bu güzergâhtan geçenler

3 Hülya Yalçın, Arnavutköy’ün Doğal ve Tarihi Değerleri, Sürdürülebilir Kent Yapmak Arnavutköy Yaklaşımı içinde, İstanbul 2012 s. 104.

zamanla bu mevkiye Arnavut'un Köyü ismini takmışlardır. Geçen süre içerisinde de "Arnavut'un Köyü" "Arnavutköy" olarak değişmiş ve halkın diline bu şekilde yerleşmiştir⁴.

Yapılan sözlü tarih çalışmasında ise Arnavutköy'ün ismi hakkında farklı rivayetler vardır. Bu rivayetlerin kesiştiği noktalardan ilki suyolları ve bentler için gelen ustalardan dolayı isminin Arnavutköy olduğudur. Hüseyin Hatip bu durumu şöyle aktarmaktadır. "Arnavutköy Rum köyü, Boğazköy, Taşoluk bunlar Rum köyü o zamanlar. III. Murat döneminde Şamlar Bendi var burada, barajın içinde kalıyor belki görmüşsünüzdür. Onu ihaleye veriyorlar. III. Murat döneminde başlıyorlar tabi. Rum Arnavutları alıyorlar ihaleyi. Padişah onlara veriyor yani ihaleyi alıyorlar, başlıyorlar şuradan Bolluca'ya inerken sol tarafta o zaman taş ocağı idi. Oraları çok değişti. Taşı yumuşak olduğundan, o bendin taşını buradan alıyorlar. O zamanlar ne ile taşıyacaklar at arabasıyla. Taşı yontuyorlar. Yontma taşlar o bendin taşları. Çalışırken padişaha hani biz burada çalışıyoruz ihaleyi aldık bize müsaade edersen buraya bir kilise yapalım kendimize göre diyorlar. O zaman Osmanlı geniş tabi herhalde. Aşağıda çok kuvvetli su vardı. Ne yaptılar o suyu bilmiyorum. Kurnası vardı. Oraya da çeşme yapın diyor adam ve yapıyorlar kiliseyi. Arnavutköy'ün ismi o zamanlar Arnavutköy oluyor. Ondan sonra geliyor Arnavutköy. O kilise hemen şurada aşağıda, şimdi cami diye kullanılıyor tabi. Eski kilise olduğu için müsaade isteyip camiye çevirdiler. Şimdi cami diye kullanılıyor. Bu Arnavutköy'ün adı da oradan kalıyor. Benim bildiğim Arnavutköy'e halamlar geliyor. Arnavutköy hep Arnavutköy. Buradaki Rumlar ile birlikte yaşıyorlar o zamanlar. 1923-1924 senelerinde mübadele oluyor buradaki Rumlar Yunanistan'a Yunanistan'daki Türkler de buraya geliyor. Buradakilerin hepsi Dramalı'dır. Onlar Türk, buradaki Rum Arnavutköy gidiyor oradaki Türkler buraya geliyor."

Mehmet Duyal da Hüseyin Hatip'le aynı bölgedeki Hristiyanlardan dolayı bölgenin isminin Arnavutköy olduğunu aktarmaktadır. "Arnavutköy ismi burada Şamlar Gölü var, bent deriz biz

baraj var. Gacal derler onlara, yerlileri diye. Hâlbuki oranın ustaları Şam'dan dahi gelen insanlar var orada. Pomaklar vardı. Şamlar da kilise yok. Müslüman köyü orası. Ama onun üstü Kurukavak deriz, o Kurukavak'ın orada 8-10 hane ufak bir yerleşim alanı var. Hristiyanlar ama Arnavut Hristiyan bunlar. Ona izafeten başka bir isim kullanılmıyor buraya Arnavutköy deniyor." Sadi Alşak da Arnavutköy isminin suyolu ustalarının Arnavut olmasına bağlamaktadır. O'nun aktarımına göre; "İlk köyün yerleşim yeri burasıdır, aşağı köydür, Arnavutköy'dür, asıl Arnavutköy'dür. Geçit yeri yukarı olduğu için ve Eski Edirne Asfaltı olduğu için buradaki dükkânları toparlayanlar, kendilerine göre yerleri satıp da yeni yeni yerler yapmaya başladılar yol güzergâhında. Arnavutköy öyle tesis edildi. Kulüp mevkii diyorduk biz oraya. Burası aşağı asıl Arnavutköy, orası Kulüp mevkii. Osmanlı döneminde son padişahтан evvel Abdülaziz, Abdülmecit o zamanlarda Sazlıdere Barajı'ndan İstanbul'a su akıntısının sağlanması için iki tane Arnavut usta tutulmuş. Yani o bentleri yapmak üzere. Zaten o bölge bir vakıf, Taya Hatun Çiftliği, orası da değişti Filibiye Çiftliği. Orada Osmanlı şehzadelerinin avlandıklarını duymuştuk, okumuştuk. Oraya su bentlerini yapmak için bu işleri iyi bilen iki tane Arnavut usta getirilmiş. O ustalar, uzun süre orada çalışmışlar. Kayabaşı, Şamlar, Sazlıdere Barajı'nın olduğu bölümlerde. Bu Arnavutköy tarafında da bir yerde ev tutulmuş. Arnavutların Köyü, Arnavutların Köyü diye Osmanlı içerisinde bir şey olmuş."

Arnavutköy ismine dair rivayetlerde ikinci ortak nokta ise Hamit Kâhya ismidir. Turan Karaduman'a göre Arnavutköy ismi Hamit Kâhya'dan türemiştir. "Yıldırım Beyazıt Han zamanında Şamlar, Hacımaşlı, Türköşe, Boyalık ve Yassiören kuruluyor. Buradan ötesi Bizans'a ait. Uç köyü bunlar. Yıldırım Beyazıt Han zamanında bizim tapu kayıtlarında burası Yıldırım Beyazıt Han vakfı; Arnavutköy, Fatih Sultan Mehmet Han Vakfı diye geçer. Arnavutköy'ün isminin Arnavutluk ile hiç alakası yoktur. Orada Arnavut olan Hamit Kâhya var. Savaşta yemek dağıtan; aşevi, lokanta bugünkü tabiriyle. Bunlar İstanbul'un işgalinde İstanbul'dan Karaburun'a cephane kaçırان üç kişi; Terkoslu Ferhat Ağa, Hamit Kâhya, Besim Ağa ve Kanuni Ali Efendi. Kanuni Ali Efendi bugünkü Rami'deki

4 Taksim Yapı, Arnavutköy Belediyesi Plan ve Projeler Müdürlüğü 10 Pafta 1188 Parseldeki Ahşap Yapı Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Raporu, 2012, s. 2.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Terkos Gölü'nün sularının süzülmesi için hendek yapımı

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Plevniye Liseleri'nin sahibi. Okumuş adam, bu işleri yapabilecek kişi. Terkoslu Ferhat Ağa'nın çocuğu Celal Eyiçoğlu, Eski oramiral. Bunları Gazi Okulları alıyor. Burası geçiş yeri. Kışın İstanbul'a geçiş yeri. Ben hala Arnavutköy'ün eski ismini bilmem. Rumca ismini bilmem. Neredesiniz? Arnavut'un yerinde. Arnavut'un yerinde. Orası Arnavutköy kalıyor."

Fotoğraf: Eski Arnavutköy'de Sivil Mimarlık Örneği

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Hamit Kâhya'nın Arnavut asıllı olduğunu Erol Usta şöyle ifade etmiştir. *"Bu köy esas aşağıdaydı burası. Burada bir tek Hamit Kâhya'nın lokantası varmış. Hamit Ağa Arnavutmuş. Onlardan hiç kimse yok burada. Beş kızı bir oğlu vardı onun, şimdi hayatta olanı bilmiyorum. Hamit ağanın kendi öldü, oğlu öldü, torunu öldü. Vahit Tepe de fikrini şöyle ifade etmiştir. "Aklımızın erdiği 12 haneydi, Arnavutköy asfaltın boyunda 12 hane kurulmuştu. Oramın ismi Kulüp'tü. Aşağıya Arnavutköy diyorlardı. Rumlar gittikten sonra koymuşlar."* Bölgedeki Arnavutlarla ilgili bilgi vermeye ailesinin yaşam öyküsünü anlatırken devam etmektedir. *"Annem çok*

yerler gezmiş annemin de babası yerli. İsmail Kalfa. Askeriyede borazancıbaşıymış, borazancıymış. Ciğeri bitmiş ölmüş. Ondan sonra yine Yugoslavya'dan gelen bir Arnavut ile anneannem evleniyor. Ondan da iki çocuk oluyor. İki çocuk eski dedemden kalıyor. Annem rahmetli Balabanburun'da yaşamış. Balabanburun Köyü'nde. Dul kalınca onlar göçebe gibi Tursunköy'de yaşamaya başlamış."

Bolluca Arnavutköy'ün tarihindeki önemli yerleşim yerlerindendir. Osmanlı arşivlerindeki ismi Boğluca olan Bolluca'ya ilk yerleşenler, 1497 tarihli tapu tahrir defterlerinden edinilen bilgiye göre Osman Gazi'nin silah arkadaşı Akça Koca'nın soyundan ve cemaatinden gelenlerdir. Fatih Sultan Mehmed ve oğlu II. Bayezid'in, geç ortaçağın sonlarında neredeyse bir hayalet kent haline gelmiş bulunan İstanbul'un yeniden iskânı için özellikle çaba gösterdikleri, 15. yüzyıl sonunda taşradan İstanbul'a zorunlu nüfus aktarımı yaptıkları bilinmektedir. 1470'li yılların başlarında ise Osmanlı-Akkoyunlu sınırındaki çatışmalar sırasında sürgün edilen Türkmen aşiretleri ve özellikle Akkoyunlular, İstanbul çevresindeki nüfusu dengelemiş, ancak bunlar Müslüman olduklarından ortakçı olmayacakları için sürgün-reaya statüsünde sayılmışlardır. İstanbul çevresinin iskânı 1470'li yılların ortalarında büyük ölçüde tamamlanmış olmalıdır⁵. Bolluca ismi Refik Yücel'in aktardıklarına göre boğulmuş yer anlamına gelmektedir. *"Buranın ismi Boğluca idi, 'ğ' ile. Eski şeylerde böyleydi. Hatta bizim bir tane öğretmen vardı o kızardı millete Boğluca burası diye. Belediye olduktan sonra iki tane l koydular. Eski şeyimiz böyle. Boğluca denmesi, bütün etraf Rum köyleri ile boğulmuş bir yer burası. O şekilde ondan Boğluca. Bütün şeylere bak hepsi 'ğ' ile."*

Çilingir bölgesinin ismi de Ahmet Coşkun'a göre şuradan gelmektedir. *"Çilingir'in adı bir rivayete göre burası işgal altındayken o zamanın paşası veya komutanı kimse 'Çelgir' demiş. Çilingir oradan kaynaklanmış. İkinci bir rivayete göre de Fatih'in toplarının anahtarcısı ya da o dönem kim varsa anahtarcı ustaları varmış. Oradan Çilingir koymuşlar ismini. Öyle bir duyumumuz var. Rumcayla hiçbir ilişkisi yok."*

⁵ Yalçın, a. g. e. 2012, s. 14.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Nakkaş Köyü yakınlarında köprü kalıntısı

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Nakkaş Köyü'nün ismi ise Sezai Ural'ın aktardığına göre *Baba Nakkaş*'tır. Sezai Ural, Baba kelimesinin kaldırılmasını köyün isminin kısalması için yapıldığını aktarmaktadır. Mustafa Aralık da köyün isminin nerden geldiğini şöyle aktarmaktadır: *"Burada yaşayan aileler derler ki, biz buranın kuruluşundan beri buradayız. Nakkaş Baba Nevşehir'den bu tarafa; -Muşkara o zaman, Nevşehir yok- 18 aile ile gelmiş. 1453-1454-1455 yıllarında. 1455'de cami kuruluyor, 1454'te insanlar burada. İstanbul'un fethinden hemen sonra Nakkaş Baba burasını seçiyor, Fatih'in emriyle. Fatih; yaşlandın, emeğin çok geçti, kendine bir yer seç diyor. O da gelip, İstanbul hesapları yapılırken burada, şu bizim arazide hesapları yapıyorlar. O da burasını bildiği için burayı seçiyor. Ve burada, kar, kış, yağmur, afet, hiçbir yer zarar görmez. Sel basmaz, heyelan olmaz burada. Öyle bir yeri seçmiş o zaman. Bu yeri seçmiş, öyle gidiyor o günden beri."*

Eski adı Ayazma olan Taşoluk, 1924 yılından evvel, Evliya Çelebi'nin de bahsettiği Türkköşe Deresi kenarında yer alan eski Rum yerleşkelerinden biridir. Osmanlı tahrir defterlerinde, Ayazma'da 12 Hristiyan hane ve ortakçıların yaşamakta olduğu bildirilmektedir. 1924 yılında mübadele neticesinde Yunanistan'dan gelen Türkler ile bu bölgede yaşayan Rumlar yer değiştirmişlerdir⁶. Ayazma bölgenin Rumca ismi, Taşoluk ise sonradan verilen isimdir. Müfit Taşkın Ayazma ve Taşoluk isimlerinin nereden geldiğini şöyle aktarmaktadır. *"1850'de Taşoluk'un adı Ayazma-i Rum, 1976 yılına kadar Ayazma, 1976'den sonra Taşoluk. Ayazma iken Gaziosmanpaşa ilçesine bağlı bir yer. Taşoluk şu anda makinelerde çalışıyor, belki görmüşsünüzdür, bizim 55 hanenin gelip de kurulduğu bu köy içi tamamen sert beyaz taşın üzerine kurulmuş. Makineler zor kırıyor. O tarihlerde de İSKİ suyu yok. İSKİ suyu 2004'te geldi. 2004'ten evvel köy içindeki caminin hemen altında taşların arasından çıkan gerçek kaynak suyu, memba suyu. Oradan bu suyun çıkmasıyla bu ismi almış, Taşoluk. Yani taş oluktan, taştan çıkan oluk ve su, 76 yılında almış. 76'dan evvel Ayazma ismi ise; eski Rumların cenazelerini gömdükleri bir yer var, daha hala var, hala*

6 Yalçın, a. g. e, 2012, s. 104.

kafatasları ve diğer şeyler bulanabiliyor. Çamlar var, başaklık. Bu başaklık içinde bu dağ kutsal saydıkları bir su var, bu su da ismin-den kalarak gelmiş, yani Rumlardan kalma bir isim."

Fotoğraf: Boğazköy'de Sivil Mimarlık Örneği

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Boğazköy'ün ise mübadeleden önce Rum köyü olduğu sözlü tarih çalışmasına katılan bireylerin tamamı tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılardan Yücel Öztürk ve İbrahim Üzümlü mübadele ile Yunanistan'a giden Rumların Yunanistan'da yine Boğazköy isimli bir bölgede oturduklarını dile getirmişlerdir. Yücel Öztürk bölgenin coğrafi yapısında dolayı isminin Boğazköy olduğu *"git gide bir dağın içinde çukurda böyle boğazda"* sözleriyle aktarmıştır. Kazım Alparslan da Boğazköy'deki mimarının Rumlardan kalma olduğundan hareketle bölgenin eski Rum köyü olduğunu şöyle aktarmaktadır: *"Evler eski Rumlardan kalma. Nasıl diyeyim ağaçtan ne derler ona bağdadi mi derler yani tuğla değil, kerpiç. Toprağı çamurdan tuğla şekliden yaparlardı onlardan işlemişler. Bir de bağdadi mi derler direk tahtadan yapmışlar. Dış tarafından*

Fotoğraf: Boğazköy'deki tarihi çınar ağacı

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

da tahta kaplı iç tarafından da tahta. Bazısı içi dolu kerpiç olarak işlemişler o şekilde yani şu anda öyle evler burada.” Bu mimari özelliklerinden dolayı birçok filmin bu bölgede çekildiğini Kazım Alparslan şöyle aktarmaktadır: “Zaten çok film çevrildi burada.... Aşağı yukarı duruyor ama biraz değişti, arka tarafında o ev. Hülya Avşar’ın oraya gidip çıktığı belli oluyor yani. Şuradan bir baksanız hatırlayacaksınız filmi. O ev yıkıldı o zaman Kemal Sunal’ın kızla geldiği ev. Rafet Erdem’in birinci filmi çekildi, çadırlar kurdular şurada. Bina yıkılmak üzere orada yapmışlardı.”

Katılımcılardan Mehmet Duyal Boğazköy için şunları aktarmaktadır: “Boğazköy çok eski. Boğazköy’ün taa tepesinde bile sazdan samandan bir kilise olduğunu yaşlılardan duydum. Çok eski, miltattan önce demeyeceğim ama İstanbul surları kadar geçmiş. Sami Eti de bölgedeki kiliselerden hareketle mübadele öncesinde Boğazköy’ün Rum köyü olduğunu şu şekilde ifade etmektedir: “Boğazköy’de de Arnavutköy’de de kilise var. Mesela Yeniköy’de de kilise var burada. Terkos’da kilise yok ama Terkos’da Rum köyü. Yalnız Yeniköy ve Boğazköy mübadele muhaciri. Yani diyelim ki Rumlar gitmiş yerlerine oradaki Türkler gelmiş.” Katılımcılardan Yücel Öztürk aynı zamanda göç öyküsünü anlatırken Boğazköy’ün mübadele öncesinde Rum köyü olduğunu şu şekilde aktarmıştır: “1923’te burada Rumlar varmış, onlar burada oturuyor, bizimkiler dedelerimiz, babam da aslen bura doğumlu. Benim dedelerim geliyor. Babam 80 küsur yaşında. Ama 90 sene olmuş geleli. Ondan sonra Rumlar gidiyor Türkler yerleşiyor buraya. Atatürk yerleştiriyor. Tapu veriliyor bunlara mal veriliyor.”

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Boğazköy Camii (Rumlardan kalma kilise cami olarak kullanılıyor)
Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Mültezim eli ile işletilen topraklardan olan Haraççı Köyü, 1529 tarihli defterde Akkoyunlu cemaatine ait bir Müslüman köyü olarak kaydedilmiştir. Osmanlı toprak sisteminde açık artırma usulüyle, belirli eyaletleri (özellikle merkezden uzak olanları) kiraya vermeye iltizam; iltizam sahibi olan kişiye de mültezim denirdi. Bu yolla elde edilen para doğrudan devlet kasasına giderdi. İltizam usulü kiraya verilen eyaletlerde çalışan devlet görevlilerin maaşını devlet karşılardı. Haraççı 19. yüzyılda ise, II. Abdülhamid'in mülküdür.⁷ Bu durumu katılımcılardan İsmail Atav şöyle aktarmaktadır: *"Tabii, burası bir çiftlikmiş. O vakfetmiş yani padişahın kızı burasını bizim dedelerimize vakfetmiş. ... Burası Padişahın vergi topladığı yermiş. Ondan buraya Harççı ismini vermişler."* Turan Karaduman da ailesinin Haraççı'ya geliş öyküsünü anlatırken İsmail Atav'ın aktardığı durumu doğrulamaktadır. *"Benim dedem Şumnulu. Fatih Medresesi'nden mezun. Naime Sultan'ın buraya tayin ettiği imam kendisi. 1890'lara tekabül ediyor. Naime Sultan, babası Abdülhamit'e diyor ki; Ben orada mescit yaptırdım. Burayı parayla satın alıyor Hazine'den. Metruk arazi diye. Metruk köy diye satın alıyor. Mescidi yaptırıyor, varmış zaten eskiden bir mescit. Oraya imam tayin edeceğine gidiyor medreseden hangisi mezunsa onu al diyor. Bizim Süleyman Hoca'yı buluyorlar. Baba, o daha bekâr, genç adam ne yapacak orada? Padişah, bizim Safiye'yi verin diyor. Safiye dedikleri kişinin babası şehit olmuş, yetim kalmış, Saray bakıyor. Onu evlendirip buraya gönderiyorlar. Tayin ediyor buraya ve onlar buraya geldikten sonra köyün bir yeri var yukarıda. Orada iskân ediyorlar. Sonra siyah bir bayandan bu arsayı satın alıyorlar. Saray'dan emekli o bayandan alıyorlar, buraya yerleşiyorlar. Evlendiği Safiye Hanım'ı paşa kızı hatta Kaşıkçı Elması onun gelinlik çeyizidir. Bu köyden çıkmadır o. Taşlar Hindistan'dan iki tane geliyorlar Avusturya'ya. Avusturya'yı idare edenlerin hazinesinde kalıyor. Sonra şimdi bir tanesi galiba Londra Müzesi'nde, bir tanesi İstanbul'a geliyor ama nasıl geldiği bilinmiyor. Fakat bize gelen tevatüre göre büyük dedemizin Safiye Hanım'ın babası paşaymış ama o kayıtlarda yok. Aşağı-yukarı son akıncı beylerinden biri. Biz bunu bir türlü anlayamadık, Turhanogullarından mı yoksa*

ötekinden mi. Bu zat-ı muhterem çok lisan biliyor. Rusçadan tut, Avrupa'daki lisanların birçoğunu biliyor. Polonya'ya kadar gidip geliyor, papazlık yapıyor vs. Benim edindiğim kanaate göre burada ekonomik bir çöküntü için Avusturya'daki şeyi yağıyor. Benim edindiğim intiba... Ve Kaşıkçı Elması böyle geliyor buraya. Onlar Kaşıkçı Elması'nı bilmiyor, yumurta kadar elması vardı diyor babam, annesi için. Halam satıyor. Bana halam anlattı daha çok annesinin durumunu. Biz paşa kızıyız derdi. Paşa sülalesiyiz."

Naime Sultan'ın camiye yaptıрма hikâyesini de Turan Karaduman şöyle aktarmaktadır: *"Naime Sultan; Ben mescit yaptırdım babacığım. Bana bir Sakal-ı Şerif verin diyor. O zaman kutsal emanetler Hırka-ı Şerif Camii'nde. Git diyor oradaki imamlardan iste. Oranın heyeti var herhalde. Padişah; Ben padişahım ama oraya hükmüm yetmez diyor. Naime Sultan bana bir Sakal-ı Şerif verin diyor heyete. Bir mescit yaptırdık, hiç olmadı bir hatıra olsun diyor. Bu Selatin camilere verilir deniyor. Selatin Camii, padişahın yaptırdığı cami. Sen de madem padişah kızıydın, sen de selatin sayırlırsın. Hadi verelim diyorlar. Kayıtlı olarak oradan çıkma."*

Fotoğraf: Karaburun Sivil Mimarlık Örneği

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Karaburun Köyü ise Cenevizler döneminden itibaren önemli bir yerleşim alanıdır. Kalesi, korunaklı limanı, denizden Terkos Gölü'ne geçebilme imkânının bulunması gibi sebeplerle, uzun yıllar öne-

7 Yalçın, a. g. e, 2012, s. 104.

mini korumuştur. Fransızların deniz fenerini inşa ettikten sonra İngilizler de 1870 yılında tahlisiyeyi (Uluslararası Can Kurtarma Teşkilatı) kurmuşlar. Fener teşkilatının kurulmasıyla teşkilata ilgili memurlar alınmaya başlamıştır. Köye ilk olarak Karadeniz'den gelip yerleşen hızarcılar, önceleri balıkçılık, ormancılık, çiftçilikle uğraşırken, tahlisiyenin memur almasıyla birlikte tercihlerini bu yönde kullanmaya başlamışlar. Günümüzde bir balıkçı köyü olan Karaburun'da büyük bölümü yıkılmış Ceneviz Kalesi, 1850 yılında inşa edilmiş cami ve 1860 yılında inşa edilmiş deniz feneri bulunmaktadır⁸. Fenerin bir diğer özelliği de aydınlatma gücü sıralamasında dünyanın üçüncü büyük feneri olmasıdır. Denizden yüksekliği 54 metre, kule yüksekliği ise 12 metredir. Çakar fener 15 mil mesafeden görülebilmektedir. Her beş saniyede bir yanıp sönmektedir. Köyde hayat, fener kurulduktan sonra yavaş yavaş şekillenmiştir. Ancak daha öncesinde artık kalıntılarının bile kalmadığı kale ve sonrasında kurulan 67. Piyade Alayı da köyün tarihçesinde önemli bir yere sahiptir⁹.

Cenevizlilerden kalma özelliğinden dolayı bölgede zaman zaman kazılar yapılmıştır. Karaburun'a iki saat uzaklıkta bulunan Maltepe mevkiinde Binbaşı Sadık Bey, Tophane-i Âmire yaverlerinden Yüzbaşı Muhyiddin Bey ve 10 kadar işçiyle yapılan eski eser kazı çalışmalarında herhangi bir şey bulunamamış ve kazı sonlandırılmıştır¹⁰.

Sami Eti, Karaburun'un askeri kışla olduğunu vurgulamıştır. Sami Eti sözlerine şöyle devam etmektedir: "Bizim burada gördüğün şuradaki bir çizgi var, Karatepe dediğimiz. Bizi ayıran çizgi bu. Şimdi Yeniköy mübadele muhaciri, Karaburun Rize eşrafı ama daha önceden şöyle derler, 67. Süvari alayı lağvolduktan sonra köy yerleşimi öyle olmuş. Civar köylerden evlenen astsubaylar olsun, burada kalan askeriyeden emekli olanlar buraya yerleşim yapmışlar. 1850'de de cami yapılmış. Burası bir askeriye, şurada eğitim alanı falan var ileride, onlar mesela işte bırakılmış gitmiş. Toplar var askeriyeden kalma, eski, Osmanlı topları. İki tanesini biz zorla aldık buraya geriye koyduk. Köyün kahvesinin önünde duruyor."

Fotoğraf: Karaburun'da Bulunan Tarihi Top

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Karaburun'dan Durgut Doğru da köyün yerleşim öyküsünü şöyle aktarmaktadır: "Aşağı yukarı benim bahsettiğim 200 seneden fazla. Onlar ilk buraya gelenler, yani askeriye olanlar. O zaman bu askeriye de tabur imamlığı yapıyormuş, dedemin babası, babamın dedesi daha doğrusu. Adı Ali, soy ismi yok o zamanlar. İşte o askeriye sonra kalkıyor. Artık ne maksatla kalkıyorsa. Onlar burada birkaç kişi kalıyor, köyü kuruyorlar. O Erzurumluymuş. Fakat adam bir daha Erzurum gidemedi. Hasbelkader gelmiş buraya veya da gitmek istemedi. O zaman da Yüzbaşı Ahmet bunlar hep lakabınla, tabi biz bilemiyoruz da hep bunlar kulağımıza gelenler. Mehmet Çavuş, işte bunlar birkaç kişi burada kalıp köyü kuruyorlar. Bunlar işte burada kaleyi bekliyorlarmış. Köy yokmuş o zaman burada. Mesela köyün girişinde Kalekapı olarak geçer. Demek o zaman bir kaleyi bekliyorlarmış zaten kalenin kalıntıları var. Mesela şurada bir ev var, kalenin duvarları üzerine yapılmıştır o. Sökemediler o şeyleri ne derler ona, horasandan yapılmış. Biz öyle hayal meyal hatırlıyoruz. Sait abilerin evlerinin olduğu yer orası."

Sami Eti ayrıca deniz feneri hakkında şunları söylemektedir: "1824'te Fransızlar kuleyi kuruyorlar. Denizdeki o feneri kuruyorlar. Demek ki Fransızlar o zaman bizim Osmanlı ile bir anlaşması var ki Terkos Su Fabrikası'nı da böyle kuruyorlar. Yani o zamanlar savaş sonrası veya öncesi, nasıl diyeyim. Aslında savaş dışında bir

8 Yalçın, a. g. e, 2012, s. 105.

9 İstanbul'un Köyleri İstanbul İl Özel İdaresi, 2011, İstanbul. S. 56.

10 BOA, Y. PRK. ASK, 161/86-1316

ilişki var. Örneğin buradaki bu liman yok. Fakat liman oluşumu, arkada Aygır Limanı diye bir yer var, bir oraya geliyor, onu şimdi ben şöyle tarif edeceğim, bir de buraya geliyor. Ne geliyor buraya? Terkos Su Fabrikası'na kömür geliyor. Tekabül hattıyla kömür buradan gidiyor. Yani bir eski tekabül trenleri var, onda çalışanlar sağ. Onları alıp buharlı kazanlar çalışıyor Terkos Su Fabrikası'nda, yani ona götürüyorlar."

Hacımaşlı, bölgedeki eski köylerden biridir. İstanbul'un fet-hinden önce kurulan köyün tarihi tam olarak belli değildir. Eski isminin Hacı Mihaliç olduğu ifade edilmektedir. Köyün eski muhtarlarından Yusuf Mümtaz Özkan'ın verdiği bilgilere göre bölgede Saraybosna'dan gelen Ahmet isimli bir kişinin çiftliği varmış. Çiftlikte Maşlı isminde bir de çalışan bulunmaktaymış. Çiftliğin sahibi hacca gidince çiftliğin idaresini Maşlı'ya bırakmış. Hac dönüşü onu karşılamaya gelenler "Hoş geldin Hacı Ahmet Ağa" demişler. Hacı Ahmet ise "Ben hacı değilim, gerçek hacı Maşlı'dır" demiş. Rivayete göre Hacı Ahmet, Kabe'nin etrafında Maşlı'yı görmüş. Fakat onunla konuşamamış. Bu olaydan çok etkilenen Hacı Ahmet, asıl hacının Maşlı olduğunu söylemiştir. Hacımaşlı isminin buradan geldiği ifade edilmektedir¹¹.

Fotoğraf: Celal Yüzüak

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Celal Yüzüak da aile öyküsü üzerinden Hacımaşlı için şunları aktarmaktadır: "Babam, dedesini tanııyordu, bilmiyordu fakat duyduğuna göre Zade Musa derlermiş, Çiftçizadeler derlermiş. Çok büyük çiftçiymiş. 7 çift öküz koşarmış, iki tane atı varmış. Biri Arap biri Doru. O zaman kahve, bakkal yok. Sabah iki saatte atla 25-30 kilometre giderek Eyüp Sultan'a gidermiş. Devlette isim yapan biriymiş. Çatalca'nın önde gelen insanlarındanmış. Devlet, o yıllarda Maliye'den para gelmeyince memurun maaşını ödemek için köy ağalarından altın para toplarlarmış. İlçeye para geldikten sonra ağalara paralarını geri iade ederlermiş. Bu anlattıklarım takriben 1850'ler felan. Burada, Saraybosna'dan gelme Müftü Efendi varmış. Babamın dedesi Kosovalı Mehmet Ağa, onu çok severmiş. Yer alalım demiş, Müftü Bey istememiş. Burada 300 dönüm toprak alıyor. O yıllarda babamın büyük dedesiyle Hicaz'a gidiyorlar. Müftü'nün Saraybosna'dan gelişi 1800'lerin başında oluyor. O yıllarda da 1990'lardaki gibi Boşnaklar, Sırp'lar tarafından saldırıya uğruyor. Müftü Bey, Padişah Mahmut'a sormadan Saraybosna'da askeri müdahale yapıyor. Savaş kararını padişah değil, şeyhülislam veriyordu. Şeyhülislam, okuyor ve savaşa karar veriyor. Can gidiyor, savaş yapılacak diyor. Müftü, Topkapı Sarayı'na çağırılıyor. Kadı yargılıyor ve idamına karar veriliyor. Sultanahmet'teki darağacında asılmadan önce son isteği soruluyor. Son istek olarak Sultan Mahmut'u görmek istiyor. Padişah uyuyormuş ama uyandırmaya karar veriyorlar. Padişah gelince, anlattıkları ile affediliyor. Padişah, en yakın yerden bir çiftlik ara bul diyor. O zaman paşalar maaş almıyor. Yerler, buradan burası senin diye veriliyor. Bizim çocukluğumuzda beylik malı derlerdi. Müftü Efendi, 2000 dönüm kadar toprak olan burayı İstanbul'a yakın olduğu için beğeniyor. Padişah, her Cuma sana fayton yollayacağım. Senle birlikte Sultanahmet'te Cuma'yı kılacağız. Sonra seni tekrar faytonla göndereceğim diyor. Avrupa'dan cengâverler gelirmiş. Bir cengâver geliyor. Onu nereye gönderelim diyorlar ve en yakın olan Müftü Efendi'nin çiftliğine karar veriyorlar. O zaman buranın adı Hacı Miyaç; cengâverle olacak müsabakaların burada olacağı tellallar ile bildiriliyor. Köylerden gelen kalabalık toplanıyor. Fransız cengâveri kalkan,

¹¹ İstanbul'un Köyleri İstanbul İl Özel İdaresi, 2011, İstanbul s. 54.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Hacımaşlı Köyü
Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Eski Arnavutköy'den Bir Enstantane

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

mızrak, kılıç ile atın üzerinde çıkıyor. Bizimkiler korkuyor ve kimse çıkamıyor. Müftü Efendi, kimse çıkmayınca padişaha ben çıkayım diyor. Padişah, sen benim baş adamımsın diyerek olmaz diyor. Bu adam daha seni çıkarken keser diyor. Çiftlikte Deli Arif denilen biri varmış. Huzursuzluk çıkaran biri, ortamı bozuyor. Nasıl olsa öldürecek, temizler, kurtuluruz diyorlar. Mızraklıyorlar, kalkanı giydireyorlar. O zaman bu çakmaklı tabancalar yeni çıkmış. Bir tek kurşun atıyor. Müftü Efendi de Deli Arif de Boşnak. Müftü Efendi, Deli Arif'e pistolu alıp sakla. Bir şey olursa kullanırsın diyor. Müsabaka başlıyor; Fransız cengâver, Deli Arif'in atının dizginlerine kılıçla vuruyor ve kesiyor. At kontrolden çıkıyor ve kaçmaya başlıyor, o da arkasından koşmaya başlıyor. Fransız, mızrakla dürtmeye çalışıyor. Çiftlik ekibinden biri pistolu kullan diye bağırıyor. Deli Arif, pistolu alıyor ve Fransız'ı göğsünden vuruyor. Avrupalılar karşı çıkıyor ve

kabul etmeyiz diyorlar. Atın dizginlerini vurmak da var mı diyorlar ve böylece Deli Arif kazanmış sayılıyor. Fransız cengâveri ölüyor. Böylece Deli Arif Paşa oluyor. Ben de konağına yetiştim. Deli Arif Paşa'nın konağı o zamanlar yıkılmak üzere gibi. Tarlaları da vardı ama deli olduğu için evlenmediğinden arazisi Milli Emlak'a kalıyor. Milli Emlak da köylüye dağıtıyor. Hacımaşlı'nın tüm toprakları Deli Arif Paşa'nın değil. Bir kısmı. O zaman paşa olunca devlet veriyor. Rahmetli Atatürk döneminde bile toprak parayla satılmazdı. Günümüzde para verip alıyoruz. O zaman devlet veriyordu. Mesela buralarda Besim Bey vardı. Kuvay-ı Milliye'ye asker topluyordu. Eskiden Niyazi Bey de vardı. Hareket Ordusu'ndan gelenler. Meşrutiyeti ilk yönetenler. Bunlara hep devlet toprak verdi. 36000 dönüm verildi. Besim Bey'in 7000 dönüm. Devlet böyle veriyordu. Harita çiziliyor varsa tapuları olan 50-100 dönümlük yerler hariç buradan buraya senin deniyordu. Hacımaşlı'nın topraklarının bir kısmı Deli Arif Paşa'nın, bir kısmı ise Müftü Efendi'nin. Yavaş yavaş insanlar-

dan alarak 1200 dönüm yer yapmışlar. Sonra ağalık, babama geçti. 700 dönüm toprağı vardı. 7 kardeşlik. Bana 50 dönüm yer düştü. Devletin aldığı yerler, tapusu olmayanlar ile böyle oldu. Toprak burada kimya yerine geçiyor. Toprak artık para ediyor. Köy, hayvancılıkla geçiniyor. İstanbul alınmadan önce üç yer vardı. İkitelli, Odayeri ve bizim Hacımaşlı Köyü. Köyün kuruluşunun yaklaşık 600 yıllık bir tarihi var. Bu ne demek? 4-5 hane ile kuruluyor.İsmi ise çiftliğe borçlu. Hacı İlyas isminde birinin çiftliğiymiş. Sonra Hacı Miyaliç olmuş, ondan sonra Hacımaşlı olmuş. 4-5 hane ile kurulmuş. Benim çocukluğumda 15 hane vardı. Şimdi gelenlerle birlikte 100-150 hane olmuştur.”

Fotoğraf: Tayakadın Mesiresi
Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy’e bağlı bir diğer köy, Tayakadın Köyü’dür. Taya’nın kelime anlamı “çocuk bakıcısı”dır. Rivayete göre Osmanlı döneminde sarayda çocuk bakıcılığı yapan bir kadın hastalanmış ve zamanın yöneticileri bu kadını günümüzde Tayakadın Köyü’nün bulunduğu bölgede bir çiftliğe yerleştirmiştir. Zamanla çiftliğin etrafında yeni yerleşimler meydana gelmiştir¹². Bahattin Durukan Tayakadın isminin ortaya çıkışını başından geçen bir olayla anlatmaktadır: “Geçen Cuma Edirne’deydim. Benim solumda bir beyefendi vardı. Namazın sonunda musafaha yaptık. “Nerelisin?”

dedi bana, o adam. Ben; “İstanbulluyum.” dedim. “İstanbul’un neresinden?”. “Arnavutköy.”. Arnavutköy’den bir imam sordu. Şakir Hoca mı dedi, bir şey dedi. Aklımdaydı, unuttum. Benim oğlum da yakında böyle. Dedi ki; babam tanımaz imamı ama ben iyi tanıyorum. Çünkü babam köyde oturuyor, Tayakadın’da. Tayakadın deyince mevzu değişti. Dedi ki; “Burada da var Tayakadın.”. Fatih Sultan Mehmet’in sütkardeşi o hatun.” dedi. Fatih Sultan Mehmet’in anasından süt emmiş bu Taya Hatun. Eskiden kadına, “hatun” deniyordu. Şimdi kadın, cumhuriyetle. İsmi oradan geliyor. Orada yaşamış. Orada da Tayakadın var dedi; bu coğrafyada evvela burada yaşadı. Sonra sizin oraya gitmiş dedi. Tayakadın ismi oradan geliyor yani. Onun ismini taşıyor bu coğrafya. Hasan Turgut da Tayakadın ismini düzeltmektedir. “Kadın değil de hatun. Taya-hatun, sonra değiştiriliyor yani.”

Arnavutköy’de yerleşim bölgeleri daha çok bölgedeki çiftliklerin zaman içerisinde kalabalıklaşmasıyla ortaya çıkmıştır. Nüfusun artışında savaş sonrası göçler önemli bir faktördür. Bölgenin önde gelen çiftlikleri İzzeddin, Bahşayış, Papasbergosu, Haraççı, Beylik, Tirkeş Terkos, Deliyunus, Sazlıbosna, Bahşayış, Kelevri ve Kılınçlı’dır¹³. Mehmet Duyal’ın anlattıkları buradaki çiftliklerin genel özelliklerini ortaya koymaktadır: “1878’de 93 Harbi denilen savaştan sonra gelenler bu karşıkı çiftlik olan Hacımaşlı Köyü’ne gelmişler. Buraya geldiğimizde zaten Aya Yorgi idi Kayabaşı köyünün ismi. Buralarda bir şey yok. Haraççı o da çiftlik, Çilingir o da çiftlik, Bolluca Çiftlik. İmrahor’un sadece kilisesi var orada 5-10 hanelik yaşayan bir Rum var. Taşoluk’ta kilise yok. Hacımaşlı’da da yok. O çiftliklere 93 harbinden oradan Balkanlar’da bozulan Türk egemenliği gerek devletler doğduğundan gerek o sarı harbin etkisiyle Türkiye’ye gelenler var. Şamlar köyü kısmen vardı, sonrada şimdi oradan kalktı, zaten o barajda Şamlar köyü ile doğdu, gelen orada çalışanları ile kurulan bir köy. Arnavutköy, o da Balkan savaşlarından evvel 300 sene yoktur da 200 sene. Boğazköy eskidir. Buraların en zengin köyü Boğazköy’dür. Kuyumcu dükkânları dahi olduğunu, ziyarete gelen Rumlar söylerdi.”

12 İstanbul’un Köyleri İstanbul İl Özel İdaresi, 2011, İstanbul. s. 58.

13 BOA, HH. THR, 746/21- 1307

93 Harbinde Arnavutköy: İlk Göçlerin Başlangıcı

1877-1878 yıllarında Osmanlı Devleti ve Rusya arasındaki savaş Rumi 1293 senesine denk geldiği için 93 Harbi olarak bilinir. Balkanlar'da Rusya'nın Panis Slavizm politikasının etkisiyle ortaya çıkan ayaklanmalar ve Rusya'nın Balkanlar'a egemen olma isteği savaşın en temel nedenidir. Ruslar Balkanlar'da Osmanlı ordularını yenmiş ve Yeşilköy'e kadar ilerlemişlerdir. Payitahtı tehlikeye düşen Osmanlı Devleti de Ayastefanos Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır. Avrupalı Devletler Ayastefanos Antlaşması ile oldukça güçlenen Rusya'nın egemenliğini azaltmak için arabulucu olmuşlar ve Berlin Antlaşması'nı Rusya'ya ve Osmanlı Devleti'ne imzalatmışlardır. Berlin Antlaşması ile Balkanlar'daki birçok Osmanlı toprağı elden çıkmıştır. Sırbistan, Karabağ ve Romanya bağımsızlıklarını kazanmış, Bosna Hersek Avusturya Macaristan'a bırakılmış, Bulgaristan bağımsız Prenslik haline gelmiştir. Balkanlar'da ve Kafkasya'da yaşanan bu hezimet bölgelerde yaşayan Müslüman ailelerin Anadolu'ya göçüne neden olmuştur. Bu göçlerin yapıldığı bölgeler arasında Arnavutköy de yer almaktadır.

Fotoğraf: İsmail Atav

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Haraççı'lı İsmail Atav'ın ailesi de bu süreçte göç edenlerdendir. Atav, bu durumu şöyle aktarmaktadır: *"Bulgaristan'dan Varna'dan gelmiş babamın babası, annesi Çumru'dan gelmiş, o da Bulgaristan'dan, babamın annesi Yugoslavya'dan Bosna-Hersek'ten Saraybosna'dan gelmişler burada evlenmişler. 1876 da gelmişler, Osmanlı Rus Savaşı'nda. Gazi Osman Paşa, işte orada harbi kaybedince... Muhacirini topluyor geliyor işte buraya. Yani biz zordan geliyoruz kolaydan gelmiyoruz. Tüm sülale her tarafa yayılıyor. Kardeşlerden bir tanesi Gemlik'te. Bizim Hasan Amca var. Gemlik'teki kardeşi ustalık yapıyormuş. Yassiören'de ustalık yaparken askeriye var tabi bir askere nerelisin diyor Bursalıyım diyor. Kardeşlerde nereye gittiğini biliyor amcalarının yani. Bizim köyde de var göç eden diyor, oraya giden. Onlar bizim köylü diyor. Sonra bir mektup yazıyor. Bu insanlar geliyor. Şimdi bunlarla geliriz gideriz. Geçen gelmişlerdi dedim ki; dayı dedim ya siz bu kadar kişi oradan gelmişiniz başka bizim akrabamız yok mu? Var dedi. Mersin'e gitmişler onları bulduk dediler. Adapazarı'ndakini de bulduk. Bir de Malatya'ya gitmişler onları bulamamışlar, biz gittik onlar gelmedi dedi, öyle akrabalık bitti dedi."* Bahattin Durukan da 93 Harbi sonrasındaki göçleri şu şekilde aktarmaktadır: *"93 Harbi'nde gelenleri hep ormanlara vermişler. Onlar bizden 23 sene evvel gelmiş. 16 sene devam ediyor, 93 Harbi. 1877'de başlıyor, 1893'de bitiyor. Onun adı da 93 Harbi. Onlar, bu dağ köylerine iskân edenler, bizim dağ köyleri Balaban vs, Trakya'nın orman köyleri, hepsinin daha tapuları yok. Ormanlara yerleştirmişler o zaman. O zavallıların birçoğu tapu-mapu da almamışlar. Hülasa, biz boş yere geldik. Buradaki Bulgar gitti, dedem oraya yerleşti. Daha geçen sene yıktım. Bunların ambarı hala duruyor."* Mustafa Ural da 93 Harbinde kendi köylerinden esir düşenlerle ilgili şunları söylemektedir: *"Hacı Tevfik, Yemen'de kalıyor. Onlar Yemen'de kalıyor. Yalnız Kazak Hasan, Ruslara esir düşüyor. Bu anlattığım 93 Harbi, Balkan, Plevne'deki Osman Paşa'nın hikâyesinden geliyor. Buradan bir kısım askerler, köyün yerlerinden, Rusya'da esir düştüğü söyleniyor."* Sezai Ural aynı öyküye şöyle devam etmektedir: *"Hatta açlıktan, vitaminsizlikten kör oluyor. Hep anlatırlar, gelmiş, çıkmış, serbest bırakılmış."*

Bir yaprak yiyor. O yaprağın kendi vitamininden gözleri açılıyor, görmeye başlıyor. Hep böyle anlatırlar bir şekilde. Sonra burada bir şekilde şey yapıyor. 93 Harbi'nde esir düşen dedesi."Torun Süleyman Çetinkaya öyküye şöyle devam ediyor: "Herkes gibi gitmiş o da, geri dönmeyince savaştan sonra demişler, o da öldü. Herkes gibi dönmeyince o da şehit oldu demişler. 9-10 sene sonra orada sal mı yapmışlar ne yapmışlar ağaç kesip, bir gemiye gitmişler, gemi onları almış. İstanbul mu bir tarafa yanaşmış, inmiş. İstanbul'da vuracaklarmış, Rus elbisesinden, kovboy gibi. Orada Türk bayrağını çıkarıyor, trene bindiriyorlar onu. Buradan Hadımköy'e karşılamaya gitmişler. Nasıl haber alındıysa? Babamı tanımamış, 4 yaşındayken gitmiş, 13-14 yaşındayken geri dönmüş. Geri dönüşü 13-14 seneye tekabül olmuş."

Fotoğraf: Yusuf Mümtaz Özkan

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Yusuf Mümtaz Özkan'ın da ailesi 93 Harbi sırasında göç eden ailelerdendir. Bu göç öyküsünü şöyle aktarmaktadır: "Öncesinde Konya tarafından Bulgaristan'a gönderilmişler. Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelmeleri 1877'nin sonu. Savaşın başlangıcında. Yalnız dedem 7 yaşındaymış. Saray'da Küçük Yoncalı'ya geliyorlar. Fakat dedemin babası Osman, Bulgaristan'da kalıyor. Gelmiyor veya ölüyor. Babamın babaannesi ile Boyalık'ta akrabaları varmış, oraya geliyorlar. Oradan da buraya Alla isminde bir ağabeyinin hanımı

ölmüş, ona geliyor. Yalnız başına geliyor, akrabaları varmış. Onların yanına geliyor ve orası nahiye olduğu için burası ile ilişkili bir yer. Bu köy, çok eski bir köy. Şuradaki taş okuttuk. Buraya Çorumlu bir hoca geldi. İslam Enstitüsü okuyan bu hoca, taş okudu ve Fatih'in İstanbul'u aldığı zaman buranın Türk köyü olduğunu söyledi. Çok eski bir köy ama hanesi az. 4 tane soyadı var. Çelikerler, Yüzüaklar, Aksoylar, Tercanlar. 4 soyadlı bir kabile yani. Yalnız onların hangisine sorarsan sor nerden geldiklerini bilmezlerdi. Rahmetli babacığım kızardı, emsalleri İhsan Ağabey, Kadir Ağabey niçin geldiğiniz yeri bilmiyorsunuz derdi. Babalarımız bize söylemedi. Senin baban sana söylemiş, bak sen nerden geldiğini çok iyi biliyorsun. Hatta dedem, babam derdi ki; "Dedemin dedesi Osman, Osman'ın babası Mustafa. Konya tarafından gelen. Orada sıkışmışlar, kurtulmak için çare olarak Türkiye'yi gelmeyi bulmuşlar."Ve şöyle devam etmiştir. "Hayvanları ile beraber göç etmişler. Zaten Konya tarafında da Yörüklermiş. Dedem malcılığa (hayvancılığa) düşkün. 7 yaşında geliyor. Burada köylünün buzağısını bekliyor, ineğini bekliyor ve ondan sonra biz yetiştik. Köyde ne kadar hayvan varsa bizde o kadar hayvan vardı. Rahmetli dedem Ruşçuk'u şöyle anlatırdı. Mısır ekerdik, içine asker girip gözükmesin diye derdi. Bulgaristan'ın o bölgelerinde bir toprak vardı, simsiyah derdi. Orada hep hayvancılık vardı. Oradan ne getirebildilerse getirdiler. Fakat Saray'da dedemin baba tarafı Elmacılar diye geçermiş. Soyadı olmadığı için. Ana tarafı da Berberler diye geçermiş ve zaman geldi dedem öldü. Biz babamla Manika'ya gittik. Orada berberler ve elmacılar diyerek akrabalarımızı bulduk. Şimdi orasının adı Yoncalı oldu. Saray'a çok yakın."

Metin Karal'ın ailesi de 93 Harbi sırasında göç edenlerdendir. Ailesinin göç öyküsünü şöyle aktarmaktadır: "Bizim gelişimiz mübadele ile değil aslında olay zaten biliyorsunuz bu Rus-Balkan savaşında gerçekleşen o olay aslında Osmanlı'nın Balkanlar'da Rumeli'de bitmesine hâsıl olan hadiselerden sonra göçler meydana geliyor, 93 harbi diyorlar tekabül olarak 1877-78 Balkan-Rus Savaşı'na denk geliyor. O tarihlerde 100.000 insan bizim göçmen diye tabir edilen göçmen, bir yurt değil biliyorsunuz hitap şekli.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: İvanovo Çiftlik Çarpışması

Kaynak: tr.wikipedia.org

Yüz bin insan Tuna nehrine dökülüyor ve Taksim'de cami önünde burada insanlar orada toplanıyorlar, ilk öncesinde Haraççı kurucularına Rami'yi veriyorlar o zaman surun dışında bir şey yok, Rami'ye yerleştiriyorlar Biz Osmanlı Muhaciriyiz. Burada mubadir yok. Sizin mubadir demiş olduğunuz 1923 Cumhuriyet kuruluşundan sonra Yunanistan ile birlikte anlaşma ile. Biz daha evvel geliyoruz. Rami'ye gidiyoruz. Osmanlı'nın Avrupa'ya yayılışını komple Anadolu'dan insanlar yapmış. Özünde de Bektaşiler yapmıştır, bu tarihte de bilinen bir gerçektir: Daha sonra Osmanlı'nın oradan çöküşüyle birlikte bizim insanlarımız orada zulüm gören bir kitle haline dönüşüyor ve 1877 öncesinde. Daha hala bile Türkler dağ köylerinde yaşamakta orada, temelde ki bakış açısı bu, buraya gel-

dikleri zaman Rami'ye geldikleri zaman bizim toplumumuz hani lehçeler var kızanlarımızı geçindiremeyiz diyerek o zaman burası Abdülhamit'in harç çiftliği, haraç çiftliği. Burasının bir yerleşimi yok, o zamanın öşür vergilerinin o zaman harç vergilerinin toplandığı yer Haraç. E5 1936 yılında yapılıyor. Yapılmadan önce tarihi iskelenin asfaltı Haraççı'nın içerisinde geçiyor. Daha sonra buraya geliyorlar köyü kuruyorlar. Köyün kuruluş temellerini bizim dedelerimiz gerçekleştiriyor. Sanıyorum 3 aile olarak geliyorlar, bir Bulgaristan'dan gelen var, Varna tarafından, Şümen tarafından ve bir de Boşnak diye hitap edilen Müslüman olup kimliği Boşnak olan Bosna-Hersek ve sanıyorum Saraybosna ve Karadağ oradan bir kitle var. Köyün kurucuları bunlar."

*Arnavutköy'e yapılan ilk toplu göçler Balkan Savaşları
sonunda meydana gelmiştir.*

Arnavutköy’de Balkan Savaşları: Toplu Göçler

Balkan Savaşları Osmanlı Devleti’nin Balkan devletleriyle 1912-1913’te yaptığı savaşlardır. Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ Osmanlı Devleti’nin Trablusgarp Savaşı’nda olmasının da etkisiyle savaş açmışlar ve Osmanlı Devleti birçok cephede savaşmak zorunda kalmış, savaşı kaybetmiştir. Savaş sonunda bugün Türkiye toprakları olan Edirne ve Trakya, Bulgaristan’a bırakılmış ve Balkanlar’daki Osmanlı hâkimiyeti sona ermiştir. I. Balkan Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti’nden alınan toprakları Balkan Devletleri kendi aralarında bölüşememişler ve Bulgaristan’ın daha güçlü konuma gelmesini istemediklerinden dolayı da Bulgaristan’a savaş açmışlardır. Bu durumu fırsat bilen Osmanlı Devleti de Bulgaristan’a savaş açmış, Edirne ve Kırklareli’ni geri almıştır. II. Balkan Savaşı sonunda Bükreş, İstanbul ve Atina Antlaşmaları imzalanmıştır. Bu savaşlar sonucunda Balkanlar’da yaşayan binlerce Türk Anadolu’ya göç etmek zorunda kalmış ve bugünde devam eden Batı Trakya Türkleri sorunu ortaya çıkmıştır.

Arnavutköy’e yapılan ilk toplu göçler de Balkan Savaşları sonunda yapılmıştır. Balkan Savaşları’nın etkisinin en fazla hissedildiği yerlerden birisi de Arnavutköy’dür. Celal Yüzüak o günlere dair şunları aktarmaktadır: “Bulgarları Katırcı’da mağlup ediyorlar. Babam anlatırdı; o dönem tepeden bir asker geliyor. Çabuk, yarım saate köyü terk edin diyor. Hemen bir-iki çuval un, biraz buğday alınıyor. Hayvanlar salınıyor. Öküz arabaları ile çıkıyorlar. Arkadan bir saat sonra bir atlı geliyor ve geri dönün diyor. Bir-iki saat sonra tekrar köyü boşaltın diye atlı geliyor. İstanbul’a doğru kaçılırken akşamüstü, ikindi sonrası düşmanın mağlup edildiği haberi geliyor ve geri dönülüyor. Bulgaristan, 22000 esir götürüyor. Bu esirler arasında köyden Mustafa Özkan da var. Bulgaristan esirleri yürüyerek götürüyor. Hastalar ayrılın deniyor ve ayrılan 500 kişi öldürülüyor. Esirler üç sene tel örgülerle çevrili yerde aç-susuz yaşıyorlar. Bir gün çadırlar kurulup gölgelik yani çardak yapılıyor. Bulgarlar bir iyilik yapacak diye düşünülüyor. Masalara içkiler, me-

zeler, tavuklar getirildi. Bunların yanında masalara mitrolyoz da getirildi. Mitrolyoz dediği makineli tüfekte 22000 esirden 12000’i öldürüldü. Akşamüstü bir atlı geldi ve Osmanlı ile Bulgarların anlaşacağını söyledi. Hiçbir esire dokunulmayacağını söyledi. Esirler önce hamama götürüldü, sonra sağlık kontrolünden geçirildi. Yeni elbiseler verildi ve bizi beslediler. 1-2 aylık beslenmenin benimiz kendine geldi ve trene bindirip yolladılar. 1912-1913 gibi oldu bu olay. Sonrasında da Birinci Dünya Savaşı başladı. O sırada buralar ise karma karışık. Kimisinin eşi ölmüş, kimisinin çocuğu yok. Hayvan yok, toprak varsa bile işlemeye bir kuvvet yok. Para yok. Açlıktan yaprak yedik dedi. Bir-iki ay sonra ise Birinci Dünya Savaşı başladı. Balkan Savaşları’na katılan Mustafa Özkan, yaşadıklarını anlatırken ağlıyordu. Daha çok ise bana Sazlıbosna’dan Habibullah Amca anlatırdı. 90 yaşında öldü. Ben de merakla dinlerdim.

Dedesi Balkan Savaşları’nda esir Düşen Yusuf Mümtaz Özkan da o günleri şöyle aktarmaktadır: “Dedem burada Balkan Harbi’ne katılıyor. Babam daha o zamanlar yokmuş. Dedem Balkan Harbi’nde Bulgarlara esir düşmüş. Yer olarak nerde esir düştü bilmiyorum. Bulgaristan’da çembere alınmış. Arnavutköy, o zaman Rum. O zaman bir yoğurthane varmış. Oraya süt verirlermiş. O yoğurthane-ci Bulgaristan’da esir olan dedeme para çıkarttırıyor. Paranın da geldiğini bilmezsen vermezlermiş. Dedem de düşünüyor o zaman, bu parayı olsa olsa Yorgo yollamıştır diyor. Yoğurthanenin sahibi Yorgo imiş. Yorgo’dan gelmiştir deyince paramı getirdiler ve dediler ki çıkıp çalışabilirsin ama dedem arkadaşlarımdan ayrılmam dedim diyor. Ondan antlaşma oluyor, Bulgaristan Dünya Harbi’nde müttefiklerden oluyor.” Dedesi Mustafa Özkan’ın esaret günlerini Yusuf Mümtaz Özkan şöyle aktarmaktadır: “Bulgaristan’ın bir bölgesinde tutuluyorlar ama bilmiyorum. Her gece açlıktan 50 kişi 100 kişi ölüyor diyordu. Yağmur yağdığında ağaçların altında siper alırdık diyordu. Örtü filan yok. 28 gün mü 29 gün mü ne kaldık dedi. Anlaşılmış diye duyulunca buradaki Bulgar esirler veriliyor, onlar da Türk esirleri veriyor. O şekilde geri dönüyor.” Balkan Savaşları sırasında cephede yaşananları Yusuf Mümtaz Özkan şöyle aktarmaktadır: “Dedemin lakabı Muhacir Mustafa. Onların başın-

da bir yüzbaşı kalmış. Bir asker ona kızmış, onu öldürmüş ve o zaman o yüzbaşının sünnetsiz olduğunu görmüşler. Esir düşecekleri sırada askerin biri öldürmüş. Bir şeyden dolayı kızıyor, o yüzden vuruyor. Vurduktan sonra bakıyorlar, sünnetsiz. O zaman diyorlar ki bizim başımızda bunlar da mı var? Onlar esas dünyada, biz yalancı dünyadayız. O zaman gayrimüslimden de kumandan yapılmış derdi. En yanlış iş oradan geliyor derdi. Şimdi gayrimüslimleri askerde geri işlerde bırakıyorlar ama Osmanlı zamanında gayrimüslimlerden de kumandan yapmışlar derdi.” Balkan Savaşı sırasında Arnavutköy’de yaşananları ve sosyal gerçeklikte savaşın etkilerini Yusuf Mümtaz Özkan şöyle aktarmaktadır: “Ekseriyetle burada kadınlar varmış. Erkekler yok, hepsi cephede. Benim evimin olduğu yer, Osman Dayı ile Emin Dayı’nın yeri imiş. Kala kala bir kızı kalmış. Emin Dayı’nın çocuğu çocuğu yok. Osman Dayı’nın üç çocuğu ile iki kızı varmış. Çocuklarının bir tanesi Erzurum-Kars, iki tanesi de Çanakkale’de kalmış. Sait ile Orhan Çanakkale’de kalmış. Bir tek Firdevs vardı burada. Firdevs, bize bile akraba oldu. Annem tarafından akraba idi.”

Balkan Savaşları sırasında o zamanlar ismi Baba Nakkaş olan Nakkaş Köyü, Ramiye göç etmiştir. Bu durumu Mustafa Ural şöyle aktarıyor: “Balkan Harbi’nde bu köy göç ediyor Rami’ye. Kalanlar yine kalmış. Bulgar Harbi’nde şu İzzettin Yaylası’na kadar, oraya kadar Bulgar geliyor. Bizim burada büyük çakıl toplar derdik, hala yerleri belli, çukur hepsi belli, onlar oradan topların mevzilerine girince komutanlar atış diyor. Bulgar askeri burada kırılıyor. Bizim buraya 4 kilometre kala kırılıyor. Bulgar askeri orada kırılıyor. Şurada Alay Tepesi derdik, askeri alay vardı, onun camisini filan ben bilirim. Ora yıkıldı. Bulgar komutan burada diyor ve heyecanla asker yürüyor. Hepsı meydana çıkıyor yürüyüşle, toplar patlıyor, kırılıyor. Ve derlerdi ki; yağmurlu bir havada akan yağmur suları kırmızı kanla akar derlerdi, insan ölüsünden.” Fevziye Çınar’ın ailesi de Balkan Savaşları sırasında göç edenlerdendir. Kendi öyküsünü şöyle aktarmaktadır: “Babamı görmedim, babam ölmüş ben küçükken, bilmiyorum bile. Annem anlatırdı işte ama o zaman da insanın cahillik zamanı. Anlattırmaya teşebbüs etmemişiz ki.

Anlatırdı annem işte Balkan Harbi’nde kaçmışlar, gelmişler. Benim annem Bulgaristanlı. Oradan buraya. Ne diyeyim ki ben. Ağabeylerim de var, biz 6 kardeşiz. Ben, annemin ikinci beyinden olma. İlk beyi buralıymış. O ölmüş, sonra annemi almış. İkinci ailesi oluyor annemin. Annem rahmetli anlatırdı, İngilizler, Çatalca’yı almak için gelmişler buraya. Yukarıda, sizin orada Halil Ağabey’in orada arpa ekiliymiş. Dokuzun yapmışlar. Oraya gelmiş İngilizler, girmişler oraya çadır yapmışlar. Başaklarını alıp altlarına yayıyorlarmış. Annem de çıkmış, cahil annem o zamanlar, en çok 20 yaşında falan olsa gerek. Ne taşıyorsunuz onları? Aaa, demetleri alıyor herkes. Silahları çevirmişler. Vuracaklar diyerekten kaçmış sonra annem içeri. Yani rahmetli anlatırdı böyle şeyler ama dikkat etmemişiz yani o zaman ki zamanlar.”

Fotoğraf: Sami Yılmaz (sağda)

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

I. Dünya Savaşı ve İşgal: Rum Çeteler

1914-1918 yılları arasında İtilaf (İngiltere, Fransa ve Rusya) ve İttifak (Almanya, Avusturya Macaristan, İtalya) Devletleri arasında çıkan ve dünyayı politik ve ekonomik olarak etkileyen I. Dünya Savaşı muhtelif cephelerde cereyan etmiştir. Osmanlı Devleti ile İttihat ve Terakki yönetimi, İngiltere ve Fransa ile uzlaşmaya çalışsa da gerek Rusya'nın savaşta İngiltere ve Fransa yanında yer alması, gerekse İngiltere'nin savaş sonunda Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü garanti altına almak istememesinden dolayı, İttihat ve Terakki yönetimi Almanya ile yakınlaşmış ve ittifak anlaşması yapmıştır. Bu anlaşmanın duyulması üzerine, İngiltere Osmanlı Devleti'ne satmış olduğu savaş gemilerini teslim etmemiştir. Bu sırada İngiliz Donanması'ndan kaçan Goben ve Breslav isimli iki Alman gemisinin Çanakkale'den geçmesine izin verilir ve satın alındığını duyurulur. İsimlerinin de Yavuz ve Midilli olarak değiştirir. Yavuz ve Midilli Rusya'nın Sivastapol şehrini bombalaması sonucu Osmanlı Devleti de İttifak Devletleri safında savaşa girmiştir.

Savaş sürecinde Arnavutköy'de yaşayan birçok kişi farklı cephelerde savaşa katılmıştır. Celal Yüzüak o süreçte savaşa gidenler hakkında şunları aktarmaktadır: *"Birinci Dünya Savaşı'nda geri gelenleri hatırlayabiliyorum. Şaban, Engin, Halil Aksoy, Cemil Acar. Cemil Acar, Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya'da dövüşmüş. Halil Aksoy da Yemen'de. Cemil Amca 12 yıl askerlik yapmış. 12 günde küçük trenle Galiçya'dan Batum'a geldik derdi. I. Dünya Savaşı çok sefaletle geçmiş buralarda. Bizim köyden 12 kişi gitmiş, 2 kişi gelmiş. Haraççı Köyü'nden 28 kişi gitmiş, 4 kişi gelmiş. Babamın iki amcası şehit olmuş. Gelen yok gibi bir şey yani."* İsmail Atav da I. Dünya Savaşında Yemen'de ailesinin savaştığını şöyle aktarmaktadır: *"Dedem Yemen, babamın annesi, annemin babası Yemen'de onun kardeşi Ali amca vardı o Yemen'de savaşıyor. Onlar bozulmuşlar, onu anlatıyordu Ali Amca, dedemi ben görmedim. 6 aylık mışım ölmüş. Şöyle anlatırdı. Geldik Menemen Tepesi'ne Hatay'ın oraya gelmiş yani, oraya geldim. O da gece gündüz kaçarak geliyor bir köye Arap köyüne. Bazıları da çok bekliyorlarmış gece kaçı-*

yorlar, gündüz saklanıyorlar. Araplar öldürüyor, İngilizlerden emir almışlar o zaman. Birisiyle karşılaşmış. Açım diyor. O da demiş ben sana getireceğim, yemek ekme getireceğim. Yerimi değiştirdim baktım diyor getirdi, çıktım neyse öyle karnımı doyurdum. İskenderun Menemen Tepesi'ne çıktım diyor. Baktım ayaklarımın altında bir şey kalmamış, yalınayak, sonra İskenderun'a. Oradan trene binmiş buraya gelmiş işte. Savaşta tabi bazı hatalar varmış, o Arap Paşasını vurmuşlar, onu asmışlar galiba, ondan sonra bunlar İngilizlere dönmüşler öyle şeyler varmış. Allah rahmet eylesin, Haraççı'dan Mehmet Ağa vardı. Ruslara esir düşmüş onu anlatıyorlardı." Mustafa Ural da kendi köyünden Hacı Baba'nın Yemen'de şehit düştüğünü aktarmıştır. Balkan Savaşları sırasında esir düşen Muhacir Mustafa/Mustafa Özkan'ın I. Dünya Savaşı sırasında öyküsünü Yusuf Mümtaz Özkan şöyle aktarmaktadır: *"Mustafa Özkan esaretten geri döndüğünde koyunlarının kesildiğini görüyor. O dönemki askeriye-zorla değil tabi-biraz hayvan alıyor. Geldikten sonra 1. Dünya Harbi başlıyor. Bulgaristan'a esir düştüğüm için beni o harpte Hadımköy'de tren yoluna bekçi koydular demişti."* Yavuz ve Midilli zırhlılarının Sivastapol'u bombalamasından sonra Karaburun'da yaşananları Sami Eti şöyle aktarmaktadır: *"Almanların Türk bayrağını çekip de Sivastopol'ü bombalaması Rusları kızdırıyor. Ruslarda buraya devamlı keşif uçuşu yapıyor. Yani o pırpırlarla geliyor. Bir iki tane bomba atıyor gidiyor. Ama gelmeden önce bir keşif uçuşu yapıyor ondan sonra yapıyor. Buradaki insanlar buradan Baklalı'ya kadar kaçıyorlar. Yani gelecek diye kaçıyor. Çok enteresan ama tek kanatlı bir tane pırpır var. Kanadı yapılmamış herhalde, diyor ki o da yapılmamış diyor, yani bunu söyleyenler. Tabi buralara keşif uçuşu yapıyorlar, korkutuyorlar, gözdağı veriyorlar ki millet kaçsın. Ateş etme imkânları da yok, uçak savar gibi."* I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Savaşları Arnavutköy'de yaşayanlar için daha belirgindir. Celal Yüzüak Çanakkale'ye gidenlerin öyküsünü şöyle aktarmaktadır: *"Çanakkale'ye 12 kişi gitti. 9 kişi şehit oldu. 3 kişi döndü. Onlar da çoktan vefat etti."* İsmail Atav'ın Atatürk'ün seyisi Süleyman Kaya'dan Çanakkale Savaşları için aktardıkları bilgiler oldukça ilginçtir: *"Çanakkale'de*

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: İdris Duyal'ın albümünden

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Atatürk subaymış yüzbaşı mıymış Albay mı tam hatırlamıyorum. Enver Paşa ile Talat paşa geliyorlar. Birbirlerine silah çekiyorlar. Niçin anlaşılamamışlar bilmiyorum. İşte öyle yapmadın böyle yapmadın neyse gidiyorlar. Enver Paşa da genelkurmay başkanı galiba o zamanlar. Her neyse ertesi gün Atatürk o askerlere hepinizi vururum bir adım geri giderseniz diyor. Motoryozlar makinelerden kaçanlara. Motoryozlar şey gibi çayır tırpan biçer gibi askerleri öldürüyor. Bunları Hasan Amca da İbrahim Amca da anlatıyordu.”

Sezai Ural ve Mustafa Ural da Çanakkale Savaşlarıyla ilgili şunları aktarmışlardır: *“Birinci Dünya Harbi’nde bir şekilde harp patlak verdi de bizim buradan çok askerlerimiz gitti oraya. Dedemin babası orada Çanakkale’de şehit düşmüştür. Veysi Ural. Dedemin adı Eyüp, onu bulamamışlar. En büyükleri dedem. Seferberlik ilan etmişler. Bir şekilde hadi bakalım askere. Şimdi kademe-kademe 18 yaşına kadar düşmüşler. Burada çok insanlar dul kalmışlar. Zaten ikinci evlilikleri yapmışlar. Yani burada tapu kayıtlarında askere kocası gitmiş, şehit olmuş, tekrar ikinci evlilik yapmış, ikinci evlilik yaptığı yerde ilk gittiği kocasından nikâh payı dahi düşüyor. Karışık bir yer burası. Ve buranın 1453’lerden kalan tapu kayıtları vardı. Bu tapu kayıtlarının çoğunda Sultan Beyazıt Vakfı vardır. Vakıf gözüküyor yani bir şekilde Osmanlı kütüklerine hâkimdir buranın geldesi, paylaşımı, mirası, hukuku ve bir şekilde bu Dünya Harbi patlıyor. Kırılıyor insanlar bir şekilde. Yaş olarak; 30, 25, 20, 18’e kadar askere alımlar olmuş.”* Fevziye Çınar’ın da üvey babası Çanakkale’de şehit düşmüştür. Bu durumu şöyle aktarmaktadır: *“Çanakkale’ye annemin ilk beyi gitmiş, Çanakkale Harbi’nde ölmüş. Hatta Çanakkale’de kabri var. Ziyarete gidiliyor. Önce onla evlenmiş. Bulgaristan’a gitmiş, asker düşmüş işte. 5 sene 10 sene askerlik yapırmış o zaman. Şimdiki gibi değil, harpler fazla olduğundan. Orada işte annemi buluyor, buradaki ailesini bırakıyor. Annemi oradan alıp getiriyor, buraya götürüyor ama Çanakkale Harbi’nde ölmüş. Adı Mehmet. Şaban oğlu Mehmet derlermiş o zaman, soy isim yokmuş. Çatalcalı Mehmet diye yazıyor kabrinde.”*

Sevr Antlaşması ile Osmanlı Devleti’nin savaşı kaybetmesinden

sonra Arnavutköy’de yaşam daha da zorlaşmıştır. Balkan Savaşları döneminde başlayan Rum çeteleşmeleri bu dönem daha da artmıştır. Rumlar çeteleşmiş, onlara karşılık da bölgede kendilerini Rum çetelerden korumak için Türkler çeteler oluşturmuşlardır. Sözlü tarih çalışmasında karşılaşılan örnekler dışında, arşiv vesikalarında da çetelerin Türkler üzerinde uyguladığı baskılara rastlanılmaktadır.

Fotoğraf: Çeyiz alma

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Nitekim 1919 yılında Rum ve Çingene grupları, bölgedeki halkın koyunlarını gasp etmeye çalışmışlardır. Nitekim Çatalca’nın Bahşayış İstasyonu civarındaki Müslüman halka ait koyun ağılına eşkıyaca taarruz edileceği haberi üzerine, askeriyece alınan tedbirler neticesinde ele geçirilenlerin, hayvan hırsızlığı yapan çetelere kılavuzlukta bulunan Rum çingeneleri olduğu anlaşılmış ve evraklarıyla birlikte Adliye’ye teslim edilmiştir¹⁴. Yine 1919 senesinde Çatalca’nın Haraççı Köyü’nden Boşnak Şakir ve Hasan Ağalar ile Boğazköylü Gome Çorbacı’nın Bakırköy’de bir şahıstan satın aldığı

14 BOA, DH. EUM. AYŞ, 13/17-1919

ları 130 keçiyi bir müddet sonra Rumeli'den göç eden Tayakadın Ali Ağa'ya sattıkları, keçilerin beş sene boyunca çoğalarak 310'a ulaştıklarını gören Gome Çorbacı'nın fırsattan istifade ederek İngiliz Büyükelçiliği'nden temin ettiği askerlerle Tayakadın Köyü'ne gelip Ali Ağa'nın keçilerini cebren alıp köyüne götürmüş ve birkaç gün sonra tekrar gelerek köydeki bütün hayvanları aldıracağını ifade etmesi üzerine, köy halkının korkup dehşete kapıldığından hadisenin adalet ve hakkaniyete uymadığı İngiliz kumandanına bildirilmiş ve gasp edilen hayvanların geri alınması için girişimlerde bulunulmuştur¹⁵.

Bu iki örnek Rum çetelerin yaptıklarının arşiv vesikalarına yansıyan kısmını göstermektedir. İsmail Atav Rum çetelerin yaptıklarını şöyle aktarmaktadır: *"İstanbul işgali varmış, buradaki Rumlar gâvur köyler yani burada Türk köylerine karşı böyle, bizimkiler de onlara. Onlar da bizimkilere. Yani böyle, onlar tutup öldürüyormuş. Bizimkiler öldürüyormuş. Dedemi ararken bir kadını kesmişler öldürmüşler vurmuşlar yani ama dedemi vuramamışlar. İstanbul işgal olmuş, Fransızlar işgal etmiş o zaman oluyor bunlar. Bu Rumlar azıyor o zaman. Yani baya zahmet çekmiş insanlar."* Metin Karal çeteleşme faaliyetlerinin sadece İstanbul'da olmadığını ve devletin güçsüz düştüğünün bir göstergesi olduğunu şöyle aktarmıştır. *"Büyüklerimizden duyduğum kadarıyla özellikle Çanakkale Savaşı'nda köydeki erkek sayısı çocuklar dâhil 48 tane falan. Aslında çok bedel ödemiş yer buralar ve o çeteleşme zamanında aynen o Doğu da veya Güneydoğu'da Kars tarafında Erzurum tarafında olan gayrimüslim vatandaşlarımızın Osmanlı İmparatorluğu'ndan bir hak isteme iddiasının uzantıları böyle devam ediyor. Dolayısıyla Osmanlı'dan son zamanlarda zayıf düşmüş olduğu için bizim insanlarımız kendilerini korumak zorunda kalıyorlar ve burada ciddi çeteleşme hadiseleri oluyor."* Turan Karaduman da Boğazköy'deki çeteleri şöyle aktarmaktadır: *"Rum Andon diye bilinen bir eşkiya var. 60 kişilik şeyi var. Arnavutköy'ün papazı bunların istihbaratını yapan kişi. Buradan gelen muhacirleri Fatih'ten kalma Domuzdere Ormanları'nda, Şamlar Serisi dediğimi o sırtta tutuyor, alt tarafı*

Boğazköy zaten. Burada eşkıyalık yapıyorlar. İstanbul'un işgalinde de bayağı zahmet vermeye kalkıyorlar ama bizim muhacir milleti ne yapsın tüfeğe sarılıyor, sokmuyorlar. Epey bir katliam yapıyorlar birbirlerine. Bizim Karlıbayır dediğimiz yerde bir tane Rum bu tarafa geçemiyor. Karlıbayır'a kadar sınırimız, oradan buraya geçirmiyorlar."

Yusuf Mümtaz Özkan da Rum çetelerle ilgili şunları aktarmaktadır: *"Dedem o zaman ne mal ne mülk gördük derdi. O zaman millet ekseriyetle şehre kaçmaya bakıyordu derdi. Dışarlarda zulüm vardı derdi. Çeteler de zulüm ediyor, gayrimüslim askerler de. İngiliz, Fransız askeri yapardı da en çok. Yunan askeri de zulüm yapardı. Çetelerle çok boğuşmuşlar. Dedemi ahırda yakalamışlar. Üstümde bir şey yok demiş. Bırakın kadının boynunda altın var, onu getireyim demiş. Eve gelince halamın damadı, büyük amcam izin vermemişler. Bir İngiliz filinta silah bir de normal Türk silahı ile onları dağıtmışlar. Ondan sonra dedem sokağa çıkmıyor. Bir gece Boyalık'tan jandarmalar dedemi çağırmaya geliyorlar. Boyalık, nahiye olduğu için oraya bağlı. Bizim enişte yine mi geldiniz diyerekten bir el ateş ediyor. Fakat o jandarmanın miğferinden vuruyor. Ondan sonraki gün dedem çıkıp gidiyor ve korkudan attık diyor. Dedem bir ay hapis yatmış. İstanbul'un işgal altında olduğu yıllar. Sivas, Erzurum kongreleri olmuş. Ankara'ya gelmişler yani. Ayrıca Rum çetelerine Türkler de destek veriyormuş. Bir gün Haraççı'da yatsı namazı kılınırken camiye basmışlar. Türkler de içinde var. Üstlerinde ne varsa almışlar."* Mehmet Duyal da Rum çetelerle olan sıkıntıları mübadelede göç eden Rumların öğrendiği kadarıyla şöyle aktarmıştır: *"Rumlar geldi. O yapılan olayların yapıldığı zamanda onların da babası aynı yerde varmış ve orada Türkleri nasıl kestiklerini anlatmışlar. Hatta Boğazköy'ünü Besim Ağa'nın çeteleri bastığı zaman, ölüleri pencereden atmışlar derenin içerisini, onu dahi o insanlar söylemişler"* ve şöyle devam etmektedir. *"Besim Ağa. O şimdi ki TOKI'nin hemen karşısında mağazaları var yani. Besim Ağa orada onun çiftliği var. Kendisi Arnavut, o Müslüman Arnavut, Rami'de oturuyor. Ona diyor bu-*

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

raları senin ama bu başarıdan sonra. O burada Boğazköyü'nde o çeteleri bitiren o. Burada geçit yok. Karakol olmasına rağmen. Şimdi kuzu çevirme var tepede. Jandarma Karakolu oradaydı. Nüfus kâğıdını pasaport gibi çıkarken girerken gösterdik. Bu ormana giriş çıkışta. Hasan Ağa geldi. Baktım dedim. Mezbahaya hayvan götürüyorum, Sütlüce'ye aşağı yukarı 1923 veya 1924. Manda içeri kaçtı. Bir baktım iki ceset, kelleleri yok. İşte o çeteler, o zaman da Türk çeteleri basıyor Boğazköy'ü. Rumların oralar da oturuyor, nalbantmış, sen nalbantlık yapıyorsun ama çeteleri besliyorsun. Bu ormanda çeteler, daha eskisi 200-300 sene evvel bu orman bir adam kucaklayacak kadar büyük orman burası. Zaptiyeler geliyorlar, ormanı arıyorlar bulamıyorlar. Buradan atlı kervanlar geliyor, para getiriyor buraya oradaki vergileri vs. Bu ormanda çeteler geliyor adamları ya kesiyor ya da develeri soyuyor çıplak gönderiyor. Oradan emir veriyor padişah, gidin diyor ormanı arayın. Yok bulamıyorlar. Yakın ormanı diyor. Şu asfaltın bu tarafını yakıyorlar ama bulamıyorlar.”

Fotoğraf: Eski Arnavutköy Fotoğrafları

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Fotoğraf: I. Dünya Savaşı sırasında Filistin Cephesinde Osmanlı Ordusu

Kaynak: tr.wikipedia.org

Sevr Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin savaşı
kaybetmesi ve Sevr Antlaşmasından sonra Arnavutköy'de
hayat daha da zorlaşmıştır.

Kurtuluş Savaşı ve Silah Kaçırma: Ferhat Ağa, Ahmet Ağa ve Adem Doğru

İstanbul'un ve Anadolu'nun işgali karşısında Meclis-i Mebusan'da Misak-i Milli'nin kabul edilmesinden sonra kongreler dönemiyle başlayan ve Lozan Antlaşması ile son bulan Kurtuluş Savaşı sürecinde Arnavutköy, Kuvayı Milliye'ye silah desteği sağlayan bölge olarak değerlendirilebilir.

Celal Yüzüak silah kaçırma hikâyesini şöyle aktarmaktadır: “İstanbul işgal edilince babamın (Musa) dediğine göre imece çıktı. Kimse bir yere gitmeyecek. Öküzleri koşan köy meydanında toplansın deniyor. Hadımköy'den Karaburun'a 100-200 öküz arabası ile gittik. Fransız askeri cephanenin kapısında nöbet tutuyor. Arkadan duvarı yıktık. Fransız askeri müdahale etmedi. Biz öküz arabalarını kervanlar halinde yola çıkardık. Kuvayı Milliyeci Ferhat Ağa varmış. Onun Karaburun'daki samanlığına mermiler yığılmış. Ağa olduğu için binası büyükmüş. Karaburun'dan İnebolu'ya gönderirlermiş. İnebolu'dan Doğu Cephesi'ne kadınlarımız karda kışta vatan müdafaası için götürürlermiş. Bu sefer İngilizler, Fransızlar İstanbul'da ve Mudanya Mütarekesi oluyor. Araplar yüzünden Trablusgarp'ta kaybedince bizi yenik saydılar. Cephaneler Kuvayı Milliye'ye gidiyor. Babama, bir subay, bir pusula verip babana ver diyor. Dedem (İsmail Ağa) ise Mustafa Kemal'in Kuvayı Milliyecilere kaldığını, koca Osmanlı'nın bile devrilip gittiğini söyleyip kâğıdı yırtıyor. Babam niye yırtıyorsun dediğinde, dedem; “Sen anlamazsın çocuğum. Memleket gitti artık” demiş. Akıllı olup Kuvayı Milliye'ye hizmet eden insanların hepsini, arabasıyla top çeken, erzak götüren vs. herkesi Atatürk hisselendirmiş ve bir tane gözünden kaçırmamış. Ferhat Ağa da birinci Kuvayı Milliyeci ve Kuvayı Milliye'nin başı, yöneticisi, Atatürk'ün baş adamı. Fransızlar ve İngilizler sezmişler. Evleri kontrol ediyorlar. Bu anlattıklarım daha ben doğmadan önce 1919'ların sonlarında oluyor. Ferhat Ağa korkmaya başlamış. Hemen top mermileri sandıklarının olduğu samanlığı otlarla, saplarla örtmüşler. Kadınlar düğün tertiplemişler. Gelen Fransız, İngiliz askerlere “No, no, no!” denerek atlatmışlar. Ben

bunu yaşlılardan ve Ferhat Ağa'nın çocuklarından duydum. Bunun bir türküsü de vardır.

Dursun Kaptan Batum'da avare etti, kalktı.
Şişirdi yelkenini, yaktı sigarasını,
Dursun Kaptan da görmelisiniz koca bir aslandı.
Taka cephaneye yüklü Trabzon'a varacak.
Düşmana rast gelirse takayı batıracak.
Hoy Sürmeli Araklı'da yollandık İstanbul'a,
İstiklal Savaşı'nda çalıştık. Batum'dan yüklüyor,
İnebolu'ya yıkacak ama demişler İstanbul'a.
Savaş kızıştı, Türk Askeri yakınıyor İzmir'e doğru.
İstanbul'dan mermiyi...
Hoy Sürmeli, Araklı'da yani pusula değişiyor.
Yollandık İstanbul'a.”

Ben bunu tüccarlık yaparken söyledim. Akıllı eren Kuvayı Milliyeciler hüngür hüngür ağlardı.

Hoy Sürmeli, Araklı'da yollandık İstanbul'a
İstiklal Savaşı'nda çalıştık kana kana
Hoy Fadime Fadime yaksın eline kına
Hakkından gelemesin o zaman birisine.”

Yusuf Mümtaz Özkan da silah kaçırma hikâyesiyle ilgili olarak şunları aktarmaktadır: “İngiliz, İtalyan, Fransızlar buralara asker çıkarmış. Tayakadın'da depolar varmış. Dedem oradan gelirmiş devamlı buraya. Manda arabası varmış. Tayakadın'ın Ahmet Ağa diye bir yeri varmış. Onlar cephaneleri Karaburun'dan motorlara yükleyip Samsun'a çıkarma yaparlarmış. Rahmetli amcamı da manda arabasında götürüyor. Tayakadın'dan mandalara cephaneyi yüklüyorlar. Bir gece yine hazırlandıklarında Fransız askeri gezmeye başlamış. Onlar gezmeye başlayınca oranın ağası hemen düğün tertiplemiş. İngiliz, Fransız zabıtları gelmişler ve kalabalığı sorduklarında düğün olduğunu söylemişler. İsterseniz bakabilirsiniz demişler. Hemen yüklemeye başlamışlar ve Karaburun'a gitmişler. Her gece sevk devam ediyor.” Yusuf Mümtaz Özkan'ın Mehmet Amca'sından duydukları ise Kurtuluş Savaşı'nın alt bağlamları-

Fotoğraf: Habertürk, 17 Mayıs 2009

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

nı göstermektedir: “Mehmet Amcam, bizi hep geri kısımda beklettiler derdi. İstanbul’u koruduk derdi. Esas harp Ada-pazarı, Bilecik sırtlarında oldu. İngiliz, padişahın sandalyesine oturmuş. İstanbul benim, geri kalanını siz taksim edin de-miş. Atatürk çıkıp kongreleri yaptıktan sonra elimizdeki her şeyi verdik derdi. Devlet bü-yükleri hiç aramadan gelirdi, elimizdekileri verirdik, gider-lerdi derdi.”

Fotoğraf: Adem Doğru

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Durgut Doğru da silah kaçırma meselesini babasının öyküsü üzerinden şöyle aktarmıştır: “Aslında babam İstiklal Gazisi madal-yası sahibiydi. Adem Doğru adı. Yani Atatürk’ten Samsun’a çıkan o rütbesiz 25 kahramanlardan bir tanesiydi. Fakat babam pek anlatmazdı. Reklamı pek sevmeyen bir adamdı. Mesela Samsun’a çıktığını anlatırdı. Askerliğin sonunu Batum’da bitirdiğini. Babamı kurye olarak kullanmışlar. Bu Trabzon’dan Rusya’ya tenekelerle altın götüren adam. Altın karşısında silah almış getirmişler Tür-kiye’ye. Rahmetli o zaman hala da durur, Rusya’da serbest gezme kâğıdı vardı, mühürlü. Babam, eski Türkçeyi okurdu. Bir müddet babam İbrahim Talu, Atatürk ile Samsun’a çıkan, babam onun yaveriymiş. Terhis olduktan sonra İbrahim Talu, Trakya müfetti-şi olmuş. Babamı rahmetliyi Edirne’ye yanına almış. Bir müddet babam orda memurluk yapmış, Edirne’de 1930’lu yıllarda. Babam zaten 9 sene askerlik yapmış. İşte şöyle dedi, ben burada izin-deydim, bana telgraf geldi dedi, artık nasıl telgraf geldiyse. Bu işte Boğazköy falan hep Rum köyleri, buradan yayan gece Sarıyer’e gittim dedi. Oradan Selimiye’ye çıktım dedi. İşte o zaman Mus-tafa Kemal ile beraber Samsun’a çıkıyorlar Selimiye’ye Gazi’nin yanına gidiyorlar. İşte orada toplanıyorlar. Ekip ile beraber işte. İbrahim Talu yaver olduğu için bunu da alıyor yanına. Samsun’a

Aşağıda, Bandırma Vapuru’nun “2” numaralı yolcu listesinde kayıtlı olan 25 isimli kahramanın isimleri yer alıyor. Ben, bu isimler arasında sadece kıdemli çavuş Osman Nuri oğlu Ali Faik Efendi ile kıdemsiz çavuş İbrahim İzzet oğlu Atıf hakkında bilgi edinebildim.

İşte, liste:

1. Osman Nuri oğlu Ali Faik Efendi (kıdemli çavuş),
2. İbrahim İzzet oğlu Atıf (kıdemsiz çavuş),
3. Aydın Ali oğlu Musa (çavuş),
4. Konyalı Mustafa oğlu Kemal (çavuş),
5. Konyalı Kemal oğlu Mustafa (çavuş),
6. Sivaslı Ali oğlu Rifat (onbaşı),
7. Sivaslı Rifat oğlu Ali (onbaşı),
8. Çatalcalı Tefik oğlu Adem (onbaşı)
9. Sincanlı Hüseyin oğlu Mehmed (er),
10. Sincanlı Ahmed oğlu Emin (er),
11. Sincanlı Mustafa oğlu İsmail (er),
12. Sincanlı İbrahim oğlu Ömer (er),
13. Alanyalı Kerim oğlu Mehmed (er),
14. Sungurlulu Hasan oğlu Elvan (er),
15. Geredeli Mehmed oğlu Mehmed (er),
16. Mudurnulu Mehmed oğlu Durmuş (er),
17. Geyveli Mehmed oğlu Ali (er),
18. Geredeli Şakir oğlu Nuri (er),
19. Akhisarlı Hasan oğlu Hüseyin (er),
20. Tokatlı Abdullah oğlu Mehmed (er),
21. Divrikli Abdullah oğlu Musa (er),
22. Kadıköylü Mehmed oğlu Hasan (er),
23. Yenihanlı Bekir oğlu Mahmud (er),
24. Üsküdarlı İhsan oğlu Mehmed Lütfi (er),
25. İzmirli Abdullah oğlu Ali (er).

çıkıyorlar. Çıktıktan sonra ora-dan Erzurum’a geçiyorlar. Erzu-rum ilk kongre. O zaman padi-şah Atatürk’ün idam fermanını veriyor. Ve Kazım Karabekir herhalde oranın şeyi, Kazım Karabekir ile işbirliği yapıyor-lar. Ondan sonra başlıyorlar Erzurum kongresi, herhalde Sivas Kongresi, işte öyle yapa yapa Ankara’ya geliyorlar. Rus-ya her zaman bize yardım etti derdi. Yani silah verdi, onlarda altın götürmüşler. O zaman İngiliz donanması geziyor Ka-radeniz’de. Biz tabi ufak bir şey ile geçiyoruz dedi, hangi liman hatırlayamayacağım herhal-de Rusya’ya geçiyorlar, balıkçı teknesiyle, altın götürüyorlar. Hatta benim üzerimde askeri elbiseler var dedi. O zaman şey yapmasınlar diye benim as-ker elbiselerimi çıkardılar bana balıkçı, eski gemici elbiseleri giydirdiler dedi. Öyle götürdük tenekelerle, tabi onun karşı-lığında silah geldi.”

Durgut Doğru’nun baba-sının Bandırma Vapuru ile 19 Mayıs 1919’da Mustafa Kemal ile birlikte Samsun’a çıkış öy-küsünü Habertürk Gazetesi’nde Murat Bardakçı da gündeme taşımıştır.

Mübadele: Arnavutköy'ün Yeni Sakinleri

Fotoğraf: Eski Arnavutköy'de Kahve Önünde Bulunan İnsanlar

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Kurtuluş Savaşı 24 Temmuz 1923'te, Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla sona ermiştir. Sevr'i kabul etmeyen Türkiye bağımsızlık savaşını vererek Avrupalı devletlere Misak-i Milliye kabul ettirmiştir. Lozan Konferansı'nda, Türkiye'de kalan Rumlarla, Yunanistan'da kalan Müslümanların değişimi meselesi de ele alınmış ve bu konuda 30 Ocak 1923'te bir sözleşme ve protokol imzalanmıştı. Bu sözleşmeye göre, Türkiye'de kalan Rumlarla, Yunanistan'da kalan Müslüman-Türklerin değişimi yapılacak, yalnız, 30 Ekim 1918'den önce İstanbul belediye sınırları içinde "yerleşmiş" (etabli) bulunan Rumlarla, Batı Trakya Türkleri bu değişimin dışında tutulacak; yani bunlar bulundukları yerlerde kalacaklardı.

Yine bu sözleşmeye göre, bu sözleşmeyi uygulamak üzere, Türk ve Yunan temsilcilerinin de dâhil bulunduğu bir milletlerarası karma komisyon kurulacaktı. Gerçekten bu komisyon kurulmuş ve Ekim 1923'ten itibaren çalışmalarına başlamıştır¹⁶. Lakin sözleşmenin komisyonca uygulaması ve değişim işlerinin ele alınması ile birlikte, "yerleşmiş" (etabli) deyiminin kapsamı konusunda Türk ve Yunan temsilcileri arasında, deyim yorumlanması bakımından, görüş ayrılığı çıkmıştır. Türkiye'ye göre, "yerleşmiş" deyiminin anlamı Türk kanunlarına göre tayin edilecekti. İstanbul'da mümkün olduğu kadar fazla sayıda Rum bırakmak isteyen Yunanistan ise, her ne suretle olursa olsun, 30 Ekim 1918'den önce İstan-

16 Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yayınevi, 2010 s. 402.

bul'da bulunan her Rum'un "yerleşmiş" sayılması gerekeceğini ileri sürdü. Bu görüş ayrılığından doğan anlaşmazlık Milletler Cemiyeti'ne havale edilmişti ve Cemiyet ise, meselenin hukuki niteliği dolayısıyla Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'ndan "istişari mütalaa" istemişti. Divan'ın 1925 Şubatında yaptığı yorum, anlaşmazlığı çözümleyemedi. Türk-Yunan münasebetleri gerginleşmişti. Yunanistan'ın Batı Trakya Türklerinin mallarına el koyarak buralara Türkiye'den gelen Rumları yerleştirmesi ve buna karşılık olarak Türkiye'nin de İstanbul Rumlarının mallarına el koyması, gerginliği şiddetlendiren önemli bir gelişme olmuştu. "Etabli" anlaşmazlığı bu şekilde iki devletin siyasal münasebetlerine de yayılınca, her iki taraf da işi siyasal bir anlaşma ile çözümleme yoluna gitti ve Türkiye ile Yunanistan arasında 1 Aralık 1926 da bir antlaşma imzalandı. Bu antlaşma ile ahali değişiminin birçok meseleleri çözümleniyordu. Fakat bu antlaşmanın uygulanması ve yürütülmesi de kolay olmadı. Yine bir takım anlaşmazlıklar çıktı. Türk-Yunan münasebetleri gerginleşti. Bir savaş havası esiyor ve her iki taraf da kendi görüşünü silah ve zor kuvveti ile yürütmek için hazırlanır gibi görünüyordu. Fakat Yunan Başkanı Elefterios Venizelos, Türk-Yunan münasebetlerindeki bu gerginliğin özellikle Yunanistan'a vereceği siyasal ve ekonomik zararları göz önüne alarak büyük bir ileri görüşlülük göstermiş, işi tatlıya bağlama yoluna gitmiş ve tutumunu yumuşatmıştı. Yunanistan'ın yumuşak tutumu Ankara tarafından da olumlu bir şekilde karşılandı ve iki devlet arasında, ahali değişimi meselelerini yeni esaslara göre düzenleyen 10 Haziran 1930 antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile yerleşme tarihleri ve doğum yerleri ne olursa olsun, İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türklerinin hepsi ""etabli" deyiminin kapsamı içine alındı. Ayrıca her iki memleketin azınlıklarına ait mallar konusunda da birçok düzenlemeler yapıldı. Bu şekilde 6-7 yıldır devam etmekte olan anlaşmazlık sona ermişti¹⁷.

Fotoğraf: Eski Arnavutköy'de Etkinlik

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

1925 yılında Yunanistan hükümetinin yaptığı baskıyı Mehmet Duyal kendi aile öyküsünden şu şekilde aktarmaktadır: *"Bizimkiler 1925'te Selanik'ten mübadele ile gelmişler. Dedem burada kayıtları da var bize Mustafalar derledi. Hocalık yapardı, ama bizde oradan gelir gelirken, biz Selanik'te hayvancılıkla uğraşıyorlarmış. Bozdağ denilen yer var, gel dedim baba bir gidelim ben oraları bir tanıyayım, dedemin babaları mezarlarını ziyaret edeyim. Drama da yakın, Bozdağ denilen, Drama ovası var. Kavala var bunların arasında. Bozdağ'da hayvancılık yaparlar, ne köyü ismi unuttum, neyi anlatmak istedim burada, Sırp ve Bulgar çeteleri rahmetli dedemi dövrler. İkinci kattan aşağı atarlar, öldü diye, 21 gün dedem keçi derisi içerisinde çürüyen dövülen yerlerinin kanlarını temizliyor, keçi derisi içerisine sarılmış. Bunları da Gazi görünce ilk göçü bizim oradan başlamış. Bize demişler vapur gelecek hayvanlarımızla gidiyoruz. Onlarda treni vapuru biz beklemiyoruz, göç ediyoruz diyerek Meriç'i geçerler. Bir kış Enes'de kalırlar, o kış orada geçer. Oğlaklar falan yavrular ikinci kış herhalde 1926 veya 1925 barınak olmadığı için Ziraat okulunda kalmışlar."* Celal Yüzüak ise bu bölgede yapılan

17 a. g. e. s. 403

mübadeleyi şöyle aktarmıştır: “Arnavutköy’de Bulgarlar ve Rumlar karışık oturuyormuş. 1923’de cumhuriyet ilan edildikten sonra onlar Atatürk tarafından sürülüyor. Yerlerine İskeçe’den, Selanik’ten, Drama’dan ve Bulgaristan’dan Türkler getiriliyor.”

Arnavutköy’den Ali Rıza Duyal’ın ailesi de Drama’dan göç eden ailelerdendir. Bu öyküdeki farklılık, önce Ordu’ya gönderilmeleri daha sonra Arnavutköy’e gelmeleridir: “Gelirken Kavala’ya gelmişler. Kavala’dan vapura binmişler. Vapurdan onları Ordu’ya vermişler. Karadeniz Ordu’ya. Keçiler Kavala’dan geçmiş Trakya’ya. Kavala’dan yürüye yürüye 40 günde gelmişler Topkapı’ya. Topkapı’ya beklemişler gemiyi Fakat koymuşlar iki tane inek, sütlü inek çocuklara diye karnı acıkınca. Yani Ordu’nun yarısı şey efendim kimisi Ermeni kimisi Abaza Gürcü. İki tane inek, sığmamış Karadeniz sahiline tabi oradan bin tane hayvanla geçmişler bu tarafa. Ondan sonra rahmetli dedem demiş, gidiyor tabi oradaki göçü dolaşmaya gidiyor göçü, torunları çocukları, hallerini hatırlarını sormaya o iki tane ineğe yine rahmetli annem ot biçmiş tarladan sırtına alıyor otu yani ineklerden ikisini çekiyor. Şimdi orda herkesin birer fındık bahçesi var, fındık bahçesine başkasının otlayamaz hayvanı isterse bir tane olsun. Otlarsa kelle gider. Yolda ip bağlıyor ya ineğin boğazına, ip yolda kesememiş ineğin kellesi kesilmiş. Karadeniz baltası, kesmişler yani ineği kesmişler bahçenin fındık bahçesinin içinde, rahmetli halam geliyor bakıyor yani ip daha dışarda inek orda kesik, demiş bu ne. Kesen adam yok, suçu yapan. Bahçeye girdi diyor kesiyor. Sonra rahmetli dedem gidiyor tabi onları dolaşmaya. Hiç diyor Mustafa diyor buraya bin tane keçi iki tane inek ile Karadeniz’e sığmaz diyor ve bu tarafa geliyor. Her şeylerini bırakmışlar. Rahmetli dedemin benim 500 tane arı kovanı varmış köyün muhtarımış. 500 tane kovanı arıyı, öylece bırakmış kovanları.”

Hatice Duyal da göç öyküsünü şöyle aktarmaktadır: “Anneciğim anlatırdı bana, Selanik’ten gelmişler 1924’te. Hep aynı yıllarda gelmişler. Korkuyormuş vapura binmeye eski insancıklar derdi, kızım benim gözlerimi bağladılar öyle vapura bindirdiler. Annecim 12 yaşında galiba o zaman. Safiye Nine adı. Safnaz da derlermiş.

Kavala’dan biniyorlar.” Öykünün bu kısmında Faik Seçkin araya girerek şu bilgiyi vermiştir: “Aşağı yukarı 30 km var Kavala-Drama arası. Drama’dan o Rodop Dağları herhalde çıkıyorsun köy yerlerine. Baya bir mesafede köyleri hep Türklerin. 50 de var, 90 da var baya bir mesafe. Hep oraları biliyorsunuz hep dağ bizim Türkiye’ye yaklaşıyor böyle.” Ve Hatice Duyal öyküsüne devam ediyor: “Annem ağlarım der beni öyle bindirdiler. Korkmuş binsin vapura.”

Fotoğraf: Boğazköy Sivil Mimarlık Örneği

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Müfit Taşkın'ın ailesi de göç edenlerdendir. Ailesinin göç öyküsünü şöyle aktarmaktadır. "Dedelerimizin büyüklerimizin anlattıkları, biz evladım 1924'te Lozan Antlaşması gereği İstanbul'daki Rumlar ile Balkanlardaki Türklerin değiş-tokuş mübadele yıllarında buraya 55 hane geldik. Dede bizim Seferoğulları'ndan, meşhur tarihte de var. Orada tabi her şeyi bıraktık geldik diyor. Tabi orada evi barkı koyunları bıraktık, keçileri bıraktık, Selanik Drama, 55 hane gelen. Tabi geldiklerinde bunlara ikamet edecekleri yer verilirken, önce Küçük Çekmeceye getiriyorlar. Fakat bizimkiler Selanik Drama'da, Drama dağ köyünde, Osaniçe. Yani o tarihte onlar tamamen onlar dağıtılmış. 55 hane, buraya gelmeden evvel Büyük Çekmece'ye. Büyük Çekmece sahilini görünce demişler bizim kızanlar burada boğulur, çünkü Drama'da deniz yok. Bize demişler dağ olsun, ormana yakın olsun. Niye çünkü hayvancılık yapıyorlar, küçükbaş hayvancılık, özellikle keçi sürüsü. Buraya getirince hemen ormanın dibinde. Tamam demişler aradığımız yer. Bizim aynı memleket gibi. Burada kalmışlar. Orada Büyük Çekmece'de 10-15 gün kalmışlar çadırlarda. 1924'ten sonra bizim bağlantı koptu. Dede askerdeyken rahmetli olmuş, babam 6 aylık yetim kalmış. Babaanneden duyduk biz buradaki hikâyeleri ama 1967'den itibaren de biz yaşadık. Trenlerle geldiklerini, istif halindeymiş. Öyküm 3-5 cümle bir şey. Orada bir tren vagonu 50-60 kişi alacaksa bunlar 100 kişi bindirilerek gelinmiş. Hastalıklar vs olmuş. Öyle bir serüvenle gelmişler buraya."

Fotoğraf: 50'li Yılların Başında 'Banyo Treni'

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Mehmet Duyal da mübadele döneminin ruh halini şöyle anlatmıştır: "Ne sıkıntılar yaşandı. Çünkü geldiğin zaman orada Türklerle karşılaşmadın. Bunlarında bir düzenleri vardı, Rumların da. Hep buraya gelenler, Arnavutköy'e gelenler tabi bahçe ve evin etrafını çevirme yok. Rumlarda her taraf açık. Bak şurası sizin orada 3 tane Rum'un evi sizin diyorlar. Onlarda ya boş ver diyor, biz birinde otururuz nasılsa döneceğiz geri Yunanistan'a. Her şey düzelecek herkes onu bekliyor. Tabi Rumlarda öyle düşünüyor, gidenlerde bizde döneceğiz diyor. Evleri aynı anda boşaltamadılar, Arnavutköy'ünde onlarla komşuluk edildi. Hep onlarda gitmesek te kalsak falan dediler. Buradan da manda arabalarıyla Hacımaşlı Köylüleri'nin manda arabalarıyla Çatalca Tren İstasyonu'na. Rumların bakış açıları da anlatmaktan geri kalamıyorum şöyle ki, Onlarda bakın 500 keçimiz var. Bunlara bakın parası sizin. Dönersek yarısını biz alırız, dönmezsek hepsi sizin dediler."

Yunanistan'dan gelen Türkler geldikleri bölgenin kültürünü Arnavutköy'e taşımışlardır. Ayrıca yeni bir kültürle karşılaşmışlar ve adapte olmaya çalışmışlardır. Bu adaptasyon süreci aynı zamanda bazen sosyal gerçeklikte şaşkınlıklara neden olmuş, bazen de geldikleri bölgeye özlemlerini artırmıştır. Ali Rıza Duyal zeytine dair öyküsünü şöyle aktarmıştır: "Şimdi Balkan ülkelerinde zeytin olmuyor, sıcak memlekette olmuyor, zeytin demişler buranın erikleri acı ya demişler, Bulgaristan'da demişler erikler tatlı. Keçi kakaları demişler." Şöyle devam etmektedir: "Çok güzel kestane ve ceviz varmış Drama'da. Çok güzel ceviz ve kestane vardı diyor. Toprağın altına gömerdik diyor. Kışın kar yağdı mı eşip çıkarırdık diyor. Kaynatırdık pişirirdik, hiç bozulmazdı diyor toprağın altında, taş gibi dururdu." Mehmet Duyal da ailesinin Drama'ya dair özlemini şöyle aktarmıştır: "Onlardan sürekli özlediklerini duydum. Götüreyim seni babacım ben gidip görmek isterim oralarını dedim. Ya deden anlatmadı mı sana? Dövdüler, dövdüler. Bulgar çeteleri nefret ediyorum. Orada ne işkence çektik biz orada, buradakiler ne çektik dedi ve gitmedi." Müfit Taşkın'ın aktardığına göre bu özlem duygusundan dolayı 1980 yılına kadar Yunanistan'dan Rumlar Arnavutköy'e gezmeye gelmişler, benzer biçimde de Arnavutköy'deki Türkler de

(Kazım Alparslan, Faik Şeçkin gibi) o bölgeleri görmek için gitmişlerdir. Kazım Alparslan gezisini şöyle aktarmaktadır: “*Selanik Drama Borva Köyü’nden göç etmişiz. Tarihi hatırlayamıyorum ama bir kere belediye götürdü, ondan evvelde çocuğum götürmüştü. Akrabalarımızdan bir kişi var. Köylümüzün bir tanesi orada jandarma olan bir kişi ile evlenmiş ve çocukları olmuş. Gittim orada çocuğu buldum konuştum fakat Türkçe bilmiyorlar.*”

Arnavutköy’de sadece Yunanistan’dan göç edenler yoktur. Aynı zamanda 1930’larda, 1950’lilerde ve 1980’lerde Bulgaristan’dan göçler olmuş, 1930’larda da Arnavutluk’tan, Romanya’dan, Bosna Hersek’ten ve Kafkaslar’dan göçler edilmiştir. Sami Koç’un ailesi Arnavutluk’tan göç edenlerdendir. Bu durumu şöyle aktarmıştır: “*Arnavutluk’tan gelme diye duyduk yani babalarımızdan, dedelerimizden ama hatırlamam ben. Öyle diyorlardı. Eskiden 15 haneydi bu köy. Artık nerelerden geldi bilmem, biz öyle duyduk babalarımızdan yani Arnavutluk’ta hatta bizim bir akraba bile vardı, Arnavutluk’a gitti. Yerlerini aramaya, Bulgaristan’dan geldiler. 1938’de Romanya’dan geldiler. 1985’de gelenler var.*” Sadi Alşak’ın aktardıklarına göre II. Dünya Savaşı sırasında Tatarlar da bu bölgeye göç etmiştir: “*Genellikle bu bölgeye gelenler Yunanistan’dan ve Bulgaristan’dan. Tatarlar belirli bölgelerde muhafaza edilmiş. Onlar da zorunlu göçe tabi tutulmuş Kırım Tatarları İkinci Dünya Savaşı’nda. Birlikte yaşamaya çalıştık. Ben de ilk geldiğim zamanlarda 1951 yılında gelenler vardı. Bizim çocukluk, akıl melekelerini oluşturduğumuz dönemde onlar gelip yerleşmişlerdi. Yunanistan ve Bulgaristan, iki ayrı bölgeden. Şumnu hatırlıyorum; Taşoluk Köyü’nde bilhassa onlar da Yunanistan’dan gelen göçmenler, Boğazköy’de Taşoluklular. Oradan giden ve yıllar sonra otobüslerle gelip de bu ev bizimdi diyen Yunanlıları hatırlıyorum. Evlerini tanıdılar. Burada dünyaya geldim, burada oturdum, burada yaşadım, burası bizim evimiz dediklerini net şekilde hatırlıyorum. Buradan gidince ikili ilişkileri oldu, konuşmaları oldu. Bunlar oraya gitti, onlar buraya geldi. Boğazköy Eski Belediye Başkanı Cemil Seçkin, onların gidip geldiğini, arkadaşlarının olduğunu, birinin adının Yanko olduğunu biliyorum.*” Erol Usta da Bulgaristan göçmenidir. O’nun aktarımı şöyledir: “*Anne tarafım*

Bulgaristan göçmeni, Şumnu’dan gelme. 1930’lar falan. Onların anlattıklarına göre, Cumhuriyet kurulduktan sonra Bulgaristan’da rahatsız oluyorlar. Buraya gelmeyi düşünüyorlar, onların da bana anlattıkları, anneannemin anlattıkları yani. Bulgarların çeteleri varmış. O bende iz yaptı. Yerini yurdunu satanları o gece evlerini basıp Türkiye’ye öyle gönderiyorlarmış. Biz diyor bunu bildiğimiz için akrabalarımıza yapıldığı için ve evimizin basıldığını dışarıdan seyrettik fakat ev boştu diyor o zaman.”

Refik Yücel de Arnavutköy’e göçlerle ilgili olarak şunları aktarmıştır: “*Mübadele yaşanırken Rumlar çok serbestmiş, her şeyini alıp gitmiş yani. Hiç buradan giderken kırıp dökük yapmamışlar yani. Evlerini bırakmışlar Boğazköy’e. Dramalı, Macır, Tatar geldi bir de Roman arkadaşlar geldi oraya. Biz oraya 72,5 millet vatan-daş derdik. Orası 45-50 haneydi o zamanlar. İmrakor Köyü’ne Tatarlar gelmiş. En iyi Macırlar Tayakadın’a gelmiş. Kayabaşı, onun eski adı Aya Yorgi, şimdi Kayabaşı oldu. Onlar Yunanistan’dan gelen, onların insanları da çok iyi insanlar. Yeniköy zaten aynı patriot, Rum dili bilir. Onlar da böyle dilleri var, bir ırk yani, nasıl Tatar, Muhacir, Arnavut onlara da patriot diyorlardı. Kemerburgaz’a da Karacı, onlarda aynı Rumca konuşur.*”

Sadi Alşak ise Kafkas göçmenidir. Göç öyküsünü şöyle aktarmaktadır: “*Babamın ataları Hazar Denizi’nin eteklerinden, Osmanlı topraklarından. O dönemdeki Doğu’daki isyanlar nedeniyle göç etmişler. Benim hatta İran Ordusu’nda subay olan hiç görmediğim öz amcam var. Biraz Azerilik var. Buraya zorunlu göçe tabi tutulmuşuz o dönemde. Dersim İsyanları şu, bu, o dönemler. Bizi Binkılıç Köyü’ne yer ve iskân vererek yerleştirmiş devlet. Çatalca-Binkılıç. O zamanki adı Istranca. Oraya yerleştirilmişiz. Ortalık süt liman olduktan sonra, düzelme olduktan sonra atalarımın bir kısmı, babalarımın babalarının bir kısmı oraya dönüş yapmış. Babamlar da üç beşkardeş burada kendileri kalmışlar. Çünkü babaları vefat edince halalarının, eniştelерinin yanında üvey evlat gibi kalmışlar. Biraz bakılma gibi olmuş. Dönmek istememişler onların yanında. Çocukluk arkadaşları burada yetişmiş. Sonra Sazlıbosna Köyü’nden annemle tanışarak evlenmiş. Annem, Sazlıbosna’nın Tatarlarından. O da Kırım’dan.*”

Arnavutköy'e sadece Yunanistan'dan göç edenler yoktur. Aynı zamanda, 1930'larda, 1950'lilerde ve 1980'lerde Bulgaristan'dan göçler olmuş, 1930'larda da Arnavutluk'tan, Romanya'dan, Bosna Hersek'ten ve Kafkaslar'dan göçler edilmiştir.

Arnavutköy'e Alışma: Yeniden Düzen Kurma Dönemi

Mücadele sonrası Arnavutköy, yeni kurulan Cumhuriyet gibi yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Toplumsal hareketliliğin ve göçlerin zayıflaması, bölgenin yeni çehresinin oluşmaya başlaması öne çıkan özelliklerdir. Mübadiller Arnavutköy'de mülk edinmeye ve sosyal yaşamlarını yeniden düzenlemeye başlamışlardır. Her ne kadar eski yurtlarını özleseler de, geri dönüşün olmayacağına farkına varmışlar ve kendi çocuklarının yaşamını bu bölgede devam edeceğini düşündüklerinden bazıları göç etmeden önceki işleri olan hayvancılığı devam ettirmişler, bazıları da tarım faaliyetlerine devam etmişlerdir. Dağ bölgelerinde yaşayanlar ise kömür yakarak geçimlerini sağlamaya çalışmışlardır. Bu dönem II. Dünya Savaşı ile birlikte yokluk döneminin başlangıcını da temsil etmektedir.

Diğer taraftan Cumhuriyet'in yapılanması ile paralel olarak Gazi'ye duydukları sevgi, milli bayramların dini bayramlar gibi kutlanmasına sebebiyet vermiştir. Yusuf Mümtaz Özkan'ın anlatımıyla dedesi Kubilay Teğmen'in şehit edilmesine üzülmüştü. Zulümlerden kurtulan bilhassa da İzmir bölgesinin bunu yapmasına bir anlam veremediğini ifade etmektir.

29 Ekim kutlamaları için Yusuf Mümtaz Özkan şunları aktarmaktadır: *"Bayram yapardık derdi. Geceleri fenerlerle gezerdik derdi. Dedem o zamanları çok anlatırdı. Atatürk'ün ölümünde çok üzgündük derdi. Dedem 15-20 sene muhtarlık yapmış burada."* İnönü içinse dedesi fazla yorum yapmasa da *"Rahmetli dedem oturduğumuz zaman Atatürk'ün cesaretli olduğunu söyledirdi. İnönü gelip ona anlatırmış. O da halledemezsen çizmeleri giyip geliyorum dermiş. Ondan cevap almadan gidemezmiş derdi İnönü. İnönü ile Atatürk birbirlerine güvenirlirmiş derdi."* demektedir.

Fotoğraf: Ali Baltacı (Haşim Baltacı'nın babası solda), A. Haşim Baltacı (ortada), Kazım Öğretmen (sağda) 10 Kasım Töreni

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Mübadele sonrası Arnavutköy, yeni kurulan
Cumhuriyet gibi yeniden yapılanma sürecine girmiştir.

Alman Savaşı: Yokluk Yılları

1939-1945 yılları arasında meydana gelen II. Dünya Savaşı, Arnavutköy için yokluk ve sıkıntı dolu günleri temsil eder. Mülakatlarda II. Dünya Savaşı'nın Alman Savaşı olarak bilindiğini katılımcıların tamamı ifade etmektedir.

Savaş I. Dünya Savaşı'nın sonucunda Almanya'nın ağır şartlar taşıyan Versay Anlaşması'nı imzalamak zorunda kalması ve İtalya'nın galip devletlerden olmasına rağmen isteklerinin tam olarak gerçekleştirilmemesi bu devletlerde bir rejim bunalımına yol açmıştır. İtalya ve Almanya'da aşırı milliyetçi akımların iktidara gelmesi Avrupa'nın kaderini değiştiren şey oldu. Onlara, çıkarları aynı olan Japonya da gruba eklenerek Berlin, Roma, Tokyo mihverini oluşturdular. Oluşan Mihver Devletleri'ne karşı; İngiltere, Fransa, Sovyet Rusya ve ABD Müttefik Devletlerini oluşturdular.

Türkiye'ye ise savaş öncesinde yalnız ve müttefiksizdi. Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış olan Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda varlığını devam ettirmekten başka bir isteği yoktu. Bu amaç doğrultusunda Türkiye 1939 yılında Fransa ve İngiltere'yle bir ittifak anlaşması gerçekleştirdi. Buna karşılık da 1941 yılında da Almanya ile bir dostluk ve saldırmazlık anlaşması imzalandı. Ateş çemberinin dışında kalmak için çabaladı. Birleşmiş Milletler örgütünün kurulacağı San Fransisco Konferansı'na katılabilmek için 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti. Fakat fiilen savaşa girmede.

Fiilen savaşmamış olan Türkiye resmen seferberlik ilan etmek sizin bir buçuk milyon kişiyi askere almıştır. Üretici nüfusun sınırlarda beklemesi ekonomik açıdan büyük sıkıntılar doğurmuş; hükümet, ordunun ve halkın ihtiyaçlarını karşılayabilmek için 1940'da Milli Korunma Kanunu, 1942'de Varlık Vergisi Kanunu'nu ve yine aynı yılda Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nu çıkarmıştır.

Savaş yıllarında gerçekleşen merkezi bütçe harcamaları (%)

Yıllar	Savunma	Genel Top. Hizmetleri	Eğitim	Sağlık	Bayındırlık	Diğer İktisadi ve Sosyal Hizmetler	Toplam İktisadi ve Sosyal Hizmetler
1937	37	11	5	5	13	2	-
1938	39	11	5	4	14	2	27
1939	50	9	5	3	12	2	24
1940	61	7	4	2	10	1	18
1941	64	7	4	2	8	1	16
1942	66	7	4	2	6	2	15
1943	63	7	6	2	8	1	18
1944	59	8	7	2	7	1	19
1945	51	8	8	3	10	1	25

Tablo Yahya S. Tezel, Cumhuriyet Döneminin İktisat Tarihi, 2002, s.447.

Celal Yüzüak, o günleri şöyle hatırlamaktadır: *"İkinci Dünya Savaşı'nda 5-6 yaşlarındaydım. Sığınak kazıldı. Toprağa kazılan sığınaklara girerdik. Bir haber geliyor süvari ile ve sabaha karşı sığıntan çıkıyoruz. Bir haber geliyor ve ışık yakmayın diyorlar. Annem, kardeşimi karanlıkta emziriyordu. Korksak da çocuk olduğumuz için ölüm aklımıza gelmiyor. Annem sus deyince susuyorsun, ağlama deyince ağlamıyorsun. Gavur geliyor diye korkutuyorlar. Annemin sülalesi Bulgaristan muhaciri, babamlar da Yörük müdür nedir bilmiyorum. Osmaniye'den dedesi gelmiş. Babam askerdi o zaman. Çorlu'da askerlik yaptı. Sonra Gebze'ye geldi. İkinci Dünya Savaşı bitince Gebze'de babam terhis oldu. Köylerde hiç erkek kalmadı. Yaşlı insanlar benim gibi hatta daha yaşlılar kaldı. Köyde 2-3 yaşlı adam kaldı. 50-60 yaşındakileri bile askere aldılar. Babam o zaman 40 yaşında filan vardı. Allah göstermesin. Açlıktan ağlıyoruz. Babalarımız asker olduğu için çift sürülmedi, ekilmedi, yapılmadı. Babam biraz kaytararak çavuşu kandırmış ve mısır ekmiş. Ninem bir parça bize veriyordu. Millet yalın ayak karda geziyor. Sefalet, sefalet üstüne. Mustafa Ağa'da buğday var ama tarlayı bana satarsan veririm diyor. O kıtlık senesinde malı o şekilde toplamış."*

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Eski Arnavutköy'de Çift Süren Çiftçi

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Eski Arnavutköy Fotoğrafları

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Alman Savaşı, Refik Yücel'in çocukluk dönemine denk gelmiştir. Çocuk gözüyle Alman Savaşı'nı Refik Yücel şöyle aktarmıştır: "Bolluca'da yokluk hatırlıyorum, gariplik vardı. Mesela 1942'de savaş var. Aç millet, un yok, buğday yok vesaire yok. O zaman benim babam unculuk yapıyordu burada. Devlet karne ile un verirmiş. Karne bende yok ama eskiden vardı. O zaman bizim kazamız Çatalca, nahiyeimiz Boyalık, orada değirmen varmış. Eskiden

burada gâvurların değirmeni vardı. Boğaz Çiflik'teki değirmen. Ama onlar gidince yıkmışlar onu, kimse çalışmamış. İşte her hafta oraya gidip, perşembeden perşembeye kaç kişi varsa buğday alıp, un öğütürdü. Ama Allah rahmet eylesin kime sorarsan sor herkesi babamı bilir, kimseyi de aç bırakmamış. Burada 1938'de Arnavutlar gelmiş, onların hiçbir şeyi yok burada, koliba yaptılar çubuktan onu Hasan Efendilerin şu dağ, Fındıklı deriz, tarlalar var onlara tarlaları vermişler. Orada mısır ekmişler, hiç açlık çekmemiş onlar."

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Karne ile Ekmek Dağıtımı
Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Tahsin Sakarya o günleri şöyle hatırlamaktadır: “Harman döverdik yukarıda. Altı yaşında mı neydin ben o zaman. Askeriye geldi buraya Alman Harbi zamanında. Buraya mutfak yapmışlardı, yemek pişirirlerdi. Hatta savaş ürer diye böyle peksimetler, keçiboyunzları beygirlere yedirmek için, kıtlık zamanı için yani. Hatta şuradaydı bizim harman, yaz mevsimiydi, askeriye karargâh kurmuştu. Katır arabalarıyla yani. Hatta uçak geçti böyle bu saatlerdeydi (15:30 civarı), ikinci vakti, oradan makineli tüfekte çıktı böyle. Su deposu var bizim, dediler Alman uçağı geçer ama Almanlardan gelmemiş toplar yani onun zeminine yetişemezmiş. Atarlar atarlar, düşüremezler. Sonra duyduk Yalova’da düşürmüşler.” Yücel Öztürk konuşma arasına girerek şunları aktarmıştır. “Babam anlatıyordu, at ölecek beklerlermiş, derisini yüzecek çarık yapacaklar, ayakkabı giysin diye.”

Yusuf Mümtaz Özkan da Alman Savaşı günlerini şöyle aktarmaktadır: “Hep beklerdik. Buralar hep dolmuş. Subaylar hep bu harbi kazanacağız derlermiş. Dedem çok Atatürkçüydü. Dedem muhtarken Çatalca’ya gittiği zaman kaymakam kapıda karşılamış. O kadar saygın bir kişiymiş ve kaymakam ile araları da çok iyiymiş. Yalanı olmadığı için, kaymakam, dedemi severmiş. Alman Savaşı’n-

da çok kıtlık çekildi dedi. 1940’larda bir kıtlık olmuş. Çok büyük bir kış da olmuş. Rahmetli babam kapalı yaylı bir araba ile Söğütözü’deki mezbahaya kuzu götürürdü. Gecenin on ikisinde buradan çıkardı. Şamlar’dan Devrent’e çıkardı. Devrent, Habibler’deki düzlüğe denilen isim. O zaman yollar çamur olduğundan anca sabaha giderlermiş. Yanına ille bir çocuk almış. Zeynel ağabeyim vardı. Babama; “Amca, karnım acıktı.” demiş. Babam da bir parça ekmek vermiş. Sakın kimseye gösterme demiş. Gelirler, bize de ekmek derler dedi. Ekmek yok, o kadar kötü yani. Çocuk yerken birisi görmüş. Filinta gibi giyinmiş olan o adam, babamın yanına gelmiş ve şu çocuklara ben de ekmek götüreyim demiş. Babam da gözünü karartmış ve yarisini vermiş. Dualar etmişler. Yani o şekilde kıtlık olmuş.”

Kazım Alparslan’ın Alman Savaşı’na dair aklında kalan en önemli şey karartmalardır. Karartma günlerini şöyle aktarmaktadır: “Karartmalar oldu burada. Almanın tek kanatlı tayyaresi geçecekmiş Boğaz’da, Alman Boğaz’dan geçecekmiş Rusya’ya. Herkes o geçerken bomba atmasın diye karşıda şu tepenin görünen yerde böyle şeyler yaptık sığınaklar. Kimisi de bu eskiden Bizans mı ne yapmış İstanbul’a su gider bu suyolları var kimisi de girmiş o suyollarının içine saklanır, delhizlere. Kesinlikle ışık yakmazdık. O devirde elektrikte köyde yoktu zaten. Karanlıktı. Gaz lambası ile yaşırdık, buraya elektrik 67 de geldi yani. Bu 5 numara fitilli lambalar çıktı. Ondan evveli idare vardı. Mesela bizim her evde Rumlardan kalma evlerde şimdi şömine dediğimiz ocaklık, onu ben çok lamba yaptım. Mesela böyle gazoz şişesinden veya gaz koyardık içerisine. Böyle tenekeyi kıvrırırdım gazoz kapağını delerdim, içine koyardım. İçine pamuk ipi, bir ucu gaza batır öyle mum gibi onu yakardım. Çok is çıkarırdı, evi berbat ederdi. Onu baca dediğimiz yerde oradan is çıkar kızlarda orada nakış işlerdi.”

Erol Usta da Alman Savaşı hakkında kendine aktarılanları şöyle aktarmaktadır: “Ben 1949 doğumlu olduğum için onları hatırlamıyorum ama anlatılan şuydu. Abim ablam açlıktan bayılmış. O zaman askeriye oraya gidip tahin istiyorlarmış, askeriyeenin attığı tahin artıklarını topluyorlarmış. Askeriyeenin elbiselerini yıki-

yorlarmış. O zaman, savaşa gireceğiz diye bir sürü tahıl topluyor insanlardan, buğday falan onlara da iyi bakmıyorlar çürüyor çürüyor ama o zaman insanlar aç kalmış yani.”

Bahattin Durukan, Alman Savaşı sırasında dağ köylerindeki durumu şöyle aktarmaktadır: “Burada karne ile yaşadık, aç yaşadık. Benim anam, yerli olduğu için kırlardan ot topluyordu. Onu böyle tencerede yumurtalı ıspanak gibi pişiriyordu. Biraz tuz, ekmek. Öyle yaşadık yoksa biz ölmüştük. Yok, o zaman, muhacirin evinde ne olacak, göçmenin evinde? Her şey vardan olur. Yoktan hep yok çıkar. İşte bu gördüğün fakir ot yedi de öyle yaşadı.”

Ayşe Duyal da Alman Savaşı’nın izlerini kendi yaşamından kesitlerle şöyle aktarmıştır: Alman Savaşı sırasında giderdi babam. Şeyden, Mahmutbey derdiler, Mahmutbey’den oradan mısır alırdı çuvallarla, getirirdi değirmene, değirmende öğütürdü, annemler de fırında ekmek yapardılar. Un yoktu. Mısır alırdık, mısır tanelerini gider Şamlar Köyü’nde öğütürdüler. Değirmende öğütürdüler. Mısırı un yapardılar, ondan sonra da annemler ekmek yapardı. O kıtlık zamanında çok insanlar ekmekleri kepekten yaptılar, yediler, açlık gördüler biz görmedik Allah’a çok şükür. Savaş zamanı korkardık. Hep böyle perdeleri camları kapardık, ışıkları görmesinler, uçak inip de öldürmesin diye.” Fevziye Çınar savaşın kadınların sosyal yaşamlarını nasıl alt üst ettiğini kendi yaşamışlıkları üzerinden şöyle anlatmaktadır: “Alman Savaşı’nda sade bizim köy değil, bütün her yerde harp çıktı yani. Bu köyde mesela evinde iki oda, üç odan varsa birine, ikisine mecburen askeriye giriyordu. Çok kalabalıktı böyle. Hep ihtiyat askeri geliyordu buraya. Katırlarla, arabalarla görsen neler neler. O kadar kalabalıktı ki askerden dışarı çıkamıyordun. Biz, o zaman, ablam da olsa ben de olsam yeni gelin sayılırız. Bizimkiler bizi hapis ettiler içeri. Camlara çuval gerdiler. Hiç dışarı çıkarmadılar bizi, hiç. Beş hafta filan sürdü. Mesela tarlana, tarlam diyemiyordun. Çayırına çayırım deyip hayvanına bir kucak ot biçemiyordun. Askeriye hepsini zapt ettiydi. Her yerler, tarlalar, askerler çok kalabalıktı. Kıtlık oldu. Mesela çok kıtlık oldu. Biz bir sene çıkardığımız ekini, rahmetliler çuvallara doldurdular. 2-3 sene yedik onu. Nasıl ama biliyor musun? As-

keriyeye arpa taşırlandı trenlerden, vagonlardan, arabalarla arpa taşırlandı. Hayvan çoktu. Katır, manda, öküz tümüyle doluydu her yer. Onlara yem taşıyorlardı. O zaman arpa veriyorlardı, arabaların kirasına. O arpaları yıkıyorduk. İçine keçi boynuzu, türlü şeyler vardı. Ayırırız onları, yıkarız, kuruturuz, büyütürdük. Büyütürlerdi, biraz buğday unu, biraz ondan ile ekmek yapıyorduk ama sırf arpa unundan da yemek, ekmek yapanlar oldu. Çok fakirler oldu yani, çok fakirlik çekildi.” Mustafa Ural da Nakkaş’ta nasıl mevzi kazdıklarını şöyle aktarmaktadır: “Bu mevziler hep ondan kalma. Karadeniz’den Marmara’ya kadar hat var bizim burada. Birinci hat bizim burası, ilk hat ve bütün askerlerin davulla-zurnayla, öküz arabalarıyla taşınan harçlarla yapılan mevziler bunlar. Kamyon mamyon yok, kepçe mepçe yok, hep elle, kazmayla. Öyle anlatırlardı ki; davullar çalarmış, asker coşsun diye. Köylülerde ekmek yok. Ama köylüler askeriye çalışıyor. Öküz arabasından çimento getiriyor, öküz arabasından demir getiriyor, çakıl getiriyor ve bu mevziler öyle yapılma. Belki bunlar Alman’ı bir gün idare eder ya da geçemez, pozisyon yapılmak zorunda. O zaman geliyor, bir de şu var; bize söylenen bir gerçek, askeriye bütün tel örgüye aldığı yerlere ektirmiyor. Bu kadar arazi bolluğunda kıtlık çekiliyor. Ekilemiyor, ekemiyor insanlar. Çayıra İsmet Paşa geliyor. Buradan bir bayan ayran getiriyor, oraya gidip paşaya çıkıyor. Götürürken düşmüş, Şakir’in İsmail’in annesi mi derler, hatırlarsın onu belki. Pembe Abla, İsmet Paşa’ya gidiyor. Paşam, bize askeriye ektirmiyor. Bak, biz ekemiyoruz. Mevzilerin üzerine ekeceksiniz diyor. Kimse yok, herkes gidecek. Ondan sonra burada çiftçilik başlıyor biraz. Tabi onları yapmak zorunda devlet. Köylü diyecek, memleket elden gidecek. Yani buraları geçse, İstanbul ayağının altında, İstanbul gitti. En yüksek burası. En büyük engel burası olmuş. Çok derin, insan geçemez, araç da geçemez, demir kazık, tel örgü.”

Salemi Koç da o dönemin yokluğunu şöyle aktarmaktadır: “O zaman kıtlık. Millet yiyecek bulamıyordu. O zaman affedersen, arpa ekmeği yediğimizi bilirim ben, arpa ekmeği yediğimizi. Böyle bir sürü kılçıklar arpanın içinde. Lokum tozundan çay içiyorlardı. Şeker yok, üzüm ile çay içtiklerini bilirim. Onlara yetiştirm ben yani.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Eski Arnavutköy Fotoğrafları

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Ondan sonra karne ile başladılar şeker vermeye, bilmem ne vermeye. Lokum tozu ile çay içerlerdi.” Durgut Doğru ve Sami Eti de Alman Savaşı’nın Karaburun’da nasıl yaşandığını aktarmaktalar. Sami Eti o günleri şöyle aktarmaktadır: “Mesela Rusya ile savaş açtığı zaman Almanya, II. Dünya değil Alman Harbi oluyor bu. Kırımlara bütün Alman askerleri vuruyor. Bunları bildiriyorlar İstanbul’daki konsolosluklarına. Gidip onları alıyorlar. Üzerinde üniformaları üzerinde ölenler var, bunlara yetişen insanlar var burada.”

İsmail Atav ise köylünün İnönü’yü sevmemesini Alman Savaşı’ndaki aldığı kararlara bağlamaktadır. Düşüncelerini şöyle aktarmaktadır: “Alman Savaşı sırasında herkes kendi malına hırsızlık yapıyormuş, harmanda geliyorlar alıyorlar buğdayı gidiyorlar, Alman harbi var millet aç saklıyorlar öyle insanlar ayakta durmaya çalışıyorlar, iki çiftin birini alıyorlar. Devlet alıyor, öküz kolu varmış, birbirilerine bağlılarmış, koşucu almıyor tarlalarını sürüyor-

larmış ekiyorlarmış, İnönü zamanını hiç iyi anlatmıyorlardı, ihtiyarlar İnönü’yü hiç sevmedi yani.”

Hüseyin Hatip ise Alman Savaşı sırasında henüz Bulgaristan’dan Arnavutköy’e göç etmemiştir. Bulgaristan’da bir Türk olarak anlattıkları Balkanlar’daki Türklerin Alman Savaşı sırasında ne yaşadıklarını aktarması bakımından ilginçtir: “Ulusların Almanları püskürttüğü zaman çok ufaktım. 3-4 yaşında bir çocuktum. Süt baba derdik biz. Süt babalar yok, sütnine yok. O zamanlar isimler nasıl biliniyordu. Çocuk dünyaya gelir, annesinin sütü olmaz. Akrabasını emer. Biz sütanayı bir daha ana bilirdik. Bizim de öyle bir sütninemiz vardı. Süt babam, iyi hatırlıyorum, 1945 veya 1946 don gömlek, nasıl don gömlek, kısa don yok mu onu giyerdi içeriden o da dokumadır. Öyle beyaz bir şey ile geldiğini hatırlıyorum. O kadar hatırlıyorum. Evden kaçıp, o ön tarafta, onların dönüş yollarına daha yakın, biz daha ormana doğruyuz, bizim köy çok büyüktü. Çavuş Köyü’dür bizim köyümüz. Çok büyük, 450 hane olup 499 olmuş. Hep göç almış. Sivas’ta var, Samsun’da var, Adana’da var, Çanakkale’de var, var oğlu var yani. Onları hayal-meyal hatırlıyorum. Ama çok korkunçtu.”

Varlık Vergisi: Savaşı Halkın Finanse Etmesi ya da Sermayenin Türkleştirilmesi

1939 yılında savaş patladığında Türkiye, çok kısa zamanda yaklaşık bir milyon askeri silahlı altına almış ve böylece tarımdaki faal nüfusunun önemli bir kısmı üretimden çekilmiştir. Bu ekonomide özellikle tarımsal malların üretimi ve arzı konusunda daraltma yaratmıştır. Ayrıca Avrupa ve Akdeniz'in bir savaş alanı olması ithal malların ülkeye girişini zorlaştırmış ve özellikle şehirlerde birçok tüketim malı karaborsaya düşmüştür. II. Dünya Savaşı nedeniyle birdenbire yükselen masrafları, mevcut gelirler ile karşılayamayan Milli Şef İnönü 'denk bütçe=sağlam para' edebiyatının tersine çoğunlukla emisyonu baş vurmuş ve sonucunda hazine zor duruma düşmüştür. Buna paralel olarak yeni bir vergilendirme yolu arayan hükümet toplantılarında olağanüstü savaş kazançlarını vergilendirme fikri gündeme gelmiş, İstanbul basını yüksek enflasyon ve ithalatın azalması nedeniyle ortaya çıkan karaborsadan özellikle gayrimüslim tüccarın yararlandığını belirterek, bu kesimin elde ettiği spekülasyon kazançların kurulacak komisyonlar vasıtasıyla vergilendirilmesini istemiştir. 1942 senesi yaz ayları boyunca İstanbul gazetelerinde, gayrimüslimleri genellikle hırsızlık, karaborsacılık, soygunculuk, vurgunculuk, ve ihtikar filleri ile ilişkilendirilen haberler öne çıkarılır.

Fotoğraf: Varlık Vergisi ile İlgili Gazete Kuponu

Kaynak: dnyabulteni.net

12.11.1942 tarihinde 17 maddeden teşekkül Varlık Vergisi Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Varlık Vergisi, vergi dairelerindeki ilan panolarına asılarak duyurulmuş ve gerçeklik kazanmıştır. Burada dikkati çeken azınlıklara yönelik olağandışı vergi oranlarıdır. Sözde herkese eşit uygulanan yasa uygulayıcılara geniş yetkiler vermiş, dönemin başbakanı Ş.Saraçoğlu bu yasanın ekalliyet iş adamlarına uygulanacağı konusunda güvenceler vermiştir. Özmen'in önerisiyle, vergi mükellefleri iki ayrı gruba ayrılmıştır; M Grubu'nda Müslümanlar, G Grubu'nda gayri Müslimler olacaktır. Sonra buna iki grup daha eklendi: E Grubu'nda yabancılar, yani ecnebler; D Grubu'nda dönmeler, yani sonradan İslam'ı kabul eden Sabetayist Yahudiler yer alıyordu.[...] Vergiler nakit olarak on beş gün içinde ödenecekti. Ek bir on beş günlük süre tanınmıştı ama başlangıçtaki miktarın üzerine yüzde 1 ila 2 eklenmesi koşuluyla. Otuz günün sonunda vergi hâlâ ödenmemişse, mükellefin ve birinci dereceden akrabalarının bütün mallarına el konuyor ve mükellef de çalışma kampına yollanıyordu. Tayin edilen vergilere itiraz hakkı yoktu. Vergisini ödeyemeyenlerin malları açık artırma mayla satılacaktı¹⁸

Ama uygulama sonucu iki önemli sorun ortaya çıkmıştır: Birincisi, vergi oranlarının haksız ve gerçekçi olmadığı şeklindeki itiraz ve tepkiler: ikincisi ise verginin on beş günlük süre içinde nakden ödenmesi zorunluluğundan doğan ve mükelleflerin para arayışlarının bir sonucu olan gayrimenkul satış ilanlarıdır. Ayrıca vergisini zamanında ödemeyenler hacze ve zorunlu çalışmaya tabi tutulmuştur. Ayrıca peşpeşe kullanım halk arasında dilden dile yayılan bir öykü o dönemde sermayenin Türkleştirilmesi açısından önemlidir.

Varlık Vergisi listeleri yayımlandıktan sonra Solomon kahveye gider ve sormaya baslar:

Mison, ne kadar verdin sen?

On bin beş yüz yirmi lira ve yirmi kuruş.

İyi para... iyi para...

Kirkor, sen ne kadar verdin?

Yirmi bin dokuz yüz on beş lira ve otuz kuruş.

18 Faik Ökte, Varlık Vergisi Trajedisi, 1987, s.19.25.

Yani, sen ne kadar verdin?

Yirmi dokuz bin yedi yüz on beş lira ve kırk kuruş.

İyi para... iyi para...

Ahmet Bey, sen ne kadar verdin?

Elli lira ve on kuruş.

Salamon ellerini gökyüzüne doğru açar ve şöyle der:

Ey Büyük Atatürk, sen ne güzel demişsin: 'Ne mutlu Türkü'm diyene!'¹⁹

Arnavutköy'de varlık vergisi tartışmaları oldukça azdır. Yokluk ve kıtlığın en derinlerde hissedildiği dönemde Arnavutköy için en önemli sorun yol vergisidir. Celal Yüzüak Varlık Vergisi tartışmalarının Arnavutköy'e yansımalarını şöyle aktarmıştır: "Ben o zaman çocuktum. Varlık vergisi çok zormuş. Varlık vergisi Halk Parti hükümetinde. Mustafa, iki eşekle süt getiriyor Hadımköy'e. Orada bir Ramazan Ağa var. 'Ne yapacağız Mustafa Ağa? Varlık vergisi attılar bize'. 'Amma yaptın ama Ramazan, adam yerine koymuşlar bizi' demiş. Mustafa, milliyetçi adam. Babam, Hadımköy'ün zenginleri varlık vergisi vermemek için arkası delik pantolon giymişler demişti. Babam pek gitmemiş, birkaç sene sürmemiş bile. Esas susa vergisi. Şimdi kara taşıt vergileri var ya o zaman da susa vergisi. Devlet yol yapıyor ya. Devlet, köylere yol yapmıyor. Şehirden şehre, kasabadan kasabaya yol yaptığı için susa vergisi. 6 lira. Parayı ödeyemezdik, jandarma toplar çalıştırırdı diyor. Yolda çalıştırırdı diyor. İri bir Çingene'ye Boyalık'ta -Boyalık nahiyeymiş o yıllarda- bir jandarma binmiş. Kuş gibi gelmiş ona, Çatalca'ya kadar karda sırtında götürmüş. 10 gün çalıştık, borcu ödedik diyor."

Mustafa Ural da yol vergisini olumluymaktadır: "Yapmak zorunda yolları devlet ve herkese dedi ki sen yap. Varlık vergisinde ise Varlıklı insan yoktu ki, hep fakirdi zaten. Varlık vergisi zenginlere mahsus bir şeydi zaten. O Yahudiler, Rumlar çok zengindi."

Sami Koç'ta yol parası öyküsünü şöyle aktarmaktadır. "Sadece o zaman yol parası vardı. Yol parası ödemediğin zaman gelip jandarma alırdı, Çatalca'ya bağlıydık biz o zamanlar, Çatalca'ya götürürlerdi. Aile başına veya hane başına, şey yapmayalım yani yanlış söylemeyelim. O 6 lirayı ödemek o zaman zor. O parayı ödeyemediğin zaman alıp götürürlermiş. Dedelerimiz, babalarımız hepsi çalıştı. Bu yolları hep kazma küreklerle yaptılar."

Fotoğraf: Cumhuriyet Gazetesi sayı:6619

19 Ayhan Aktar, Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları, İstanbul 2000., s. 185.

Fotoğraf: Adnan Menderes

Kaynak: Milliyet

Menderes: Bolluk Yılları ve Hüzünlü Son

Demokrat Parti Dönemi Arnavutköy’de Kore Savaşı, bolluk günleri, dini anlamda özgürlüğün ortaya çıkması, 6-7 Eylül olayları ve ihtilal üzerinden hatırlanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik olarak görece bölgenin rahatlaması Adnan Menderes’i sevilen bir karakter haline getirmiştir. Benzer biçimde Türkçe ezanın eski haline getirilmesi bölgedeki halkı mutlu etmiş ve Demokrat Partiyi destekler hale getirmiştir. Demokrat Parti iktidarından mutsuz olanlar ise Halk Parti döneminde bölgede etkili olan ailelerdir.

7 Aralık 1945’te CHP’den ihraç edilen Adnan Menderes, Celal Bayar, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan ile birlikte Demokrat Parti’yi kurdu. 1947 seçimlerinde açık oy gizli tasnif büyük tartışmaları gündeme getirerek Mareşal Fevzi Çakmak ve Osman Bölükbaşı Demokrat Parti’den istifa ederek Millet Partisi’ni kurdu. Böylelikle tek partili sistemden çok partili hayata geçilmiş oldu. 1950 seçimleri öncesinde 1947 seçimlerinde büyük tartışmalara neden olan açık oy gizli tasnif, gizli oy açık tasnif şeklinde değiştirildi. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Parti çoğunluk sisteminden dolayı 420 milletvekili Cumhuriyet Halk Partisi de 63 milletvekili çıkardı.

Celal Yüzüak o günleri şöyle aktarmaktadır: “*Babam Demokrat Parti’yi tuttu. Burada babamlar şey yapınca amcam Demokrat Parti başkanı oldu. Babam Musa Yüzüak, Amcam Mehmet Yüzüak,*

*Hüsni Tercan, Hayri İşler, Mustafa Otay; beş kişi Demokrat Parti’ye oy verdi o seçimde. 1950 seçimlerinde 5-6’dan biraz fazla-
laştı. 10 kişi kadar oldu ve Adnan Menderes başbakan oldu. Fakat köylerde Başbakan Adnan Menderes’i, Fatin Rüştü Zorlu’yu, Hasan Polatkan’ı astıklarında çok acıdılar. Onları asmalarına, kesmelerine kadınlar günlerce ağladı.”* Sezai Ural da Adnan Menderes iktidarını şöyle aktarmıştır: “*Şu köy, tamamen CHP ağırlıklıdır. Sonradan sonra, Demokrat Parti ve Adalet Partisi gelişmiştir ama 5 kilometre ötedeki Örcünlü Köyü’nden Demokrat Parti’ye yüzde yüz oy çıkmıştır ve tarihe geçmiştir. Şimdi o köyde bir kişi CHP’den. Biliniyor, allem etmişler, kalem etmişler hiç olmazsa verme, bir kişi çıkmasın. Yani yüzde yüz çıksın. Böyle hep anlatırlar. Eğri basmış-doğru basmış bir şekilde yüzde yüz hatta o dönemde. Kazandığı dönemdeki seçim. Örcünlü Köyü’ne büyük ödüller geldi yani. Benim anneannem o köydenidir.”*

Menderes iktidara geldiğin ilk sorunu Kore Savaşı olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası oluşan çift kutuplu dünyada şiddetini artıran soğuk savaş Kore’de silahlı çatışmaya dönüşmüştü. Adnan Menderes Hükümeti ülkenin güvenliği için Avrupa ile bütünleşmeyi, NATO’ya üye olmayı ana hedef olarak belirlemişti. Kamuoyu da bu paralelde yönlendirilmiş ve desteği alınmıştı. Kuzey Kore’nin 25 Haziran 1950’de Güney Kore’ye saldırmasıyla Kore Savaşı başladı. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler, barışı korumak üzere bir karar aldı. Birleşmiş Milletler barışı yeniden sağlamak için üye devletlerden Güney Kore’ye yardım etmesini istedi. Türkiye, bu karara uyararak ve benzer bir saldırıya uğrayabileceği varsayımı ve dünya barışının geleceği endişesi ile TBMM’nin onayını almaksızın Kore’ye 5000 kişilik kara kuvveti gönderdi. Muhalefet partileri, Demokrat Parti Hükümeti’nin asker gönderme kararını eleştirdi. Demokrat Parti Hükümeti ise NATO’ya girmek için Kore’ye asker göndermenin olmazsa olmaz olduğunu düşünüyordu. 29 Eylül 1950’de Türkiye, Kore Savaşı’na bir Türk Tugayı göndererek demokratik ülkelerin yanında yer aldı ve bu girişimiyle dünya kamuoyunun dikkatini çekmeyi de başardı. Türk askerinin Kore’deki başarısı Türkiye’nin NATO’ya üye olmasında etkili oldu.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Adnan Menderes ve Arkadaşları

Kaynak: Osman Kuvvet - sansarcisultan.blogspot.com

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: 50'li Yıllarda Traktörle Yapılan Tarım

Kaynak: archivistoricosamedeutz-fahr.com

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=HaberYazdir&ArticleID=1030635>

Mehmet Duyal Kore Savaşı'na asker gönderildiği dönemde askerdir. O günkü tartışmaları onun sözlerinden takip edelim: “Kore savaşına benim asker arkadaşım gitti ben gitmedim, dediler yarın Kore'ye gidilecekler seçilecek falan. İsteyenler gitti. Bu arkadaşlar git-tiler falan, onlarda başka şeyler anlattılar oradan gittiğinde. Gitmek istemeyenden çok gitmek isteyen var, işin enteresani. Bir kısmı şöyle diyordu. Ya gidelim. Bir kısmı niye gidelim ne işimiz var orada? Bizim ülkemize girmediler falan filan. Benim de o zaman kendi fikrimde sen istesen de istemesen de gidecek birileri oraya. Çünkü Marshall yardımıyla Menderes zamanında imza atıldı. Marshall yardımına nereden biliyorum? Daha gitmeden evvel 1950 herhalde John Deere traktörü geldi. Bunları Kore çağırdı yine. Aynı güçlenme ekonomisi açısından, davetiye gönderdi. Maaşta veriyorlar. Güney Kore gelin uçak biletinizi gönderiyoruz. Arkadaşım dedi ki; “Ya dedi Mehmet dedi oradayken ekmekleri yarım karavanaları çöpe bıraktırdık” dedi. “Arabalarla Koreliler topluyordu, ne gördüm orada da gezdiğimiz yaşadığımız yerlerde ne gördüm biliyor musun 3 katlı yol, yollar gördüm” dedi. Neler yaşadığını anlattı tabi. Savaşın çilelerini, ölen arkadaşlarını. Onlardan evvel ki arkadaşların Amerikan generalini vurduklarını falan. Türk askeri sarılıyor. Onlarda geri çekiliyor. Ondan sonra Tahsin Yazıcı bunların çemberini yarıyor falan.”

Resmi söylemde 6-7 Eylül olaylarının nedenleri için; 6 Eylül 1955 günü Selanik'te Atatürk'ün evinin bahçesine atılan bir bom-

banın o gün Türkiye’de devlet radyosu tarafından duyurulması ve yine İstanbul Ekspres gazetesinin baskılarıyla yayılmasıyla olayların fitilinin ateşlendiği yer alır. Olaylar Özellikle İstanbul Taksim’de olayı protesto etmek isteyen kalabalığın kontrolden çıkarak gayrimüslimlerin dükkânlarına, evlerine, ibadethanelerine saldırmaları ve yağmalamaları ile devam etti. 6-7 Eylül 1955’te beş saat süren olaylarda yalnızca bir azınlığa ait binlerce ev ve dükkân yanmış olmuyordu: onlarla birlikte yüzlerce yıllık birlikte yaşama geleneği de tartışmaya açılmıştı. Mübadeleyle başlayan süreç, Varlık Vergisiyle Türkiye’deki gayri Müslimlerin yaşam alanı daralmış, 6-7 Eylül olayları ile de bu süreç tamamlanmıştır.

Fotoğraf: 6 Eylül 1955 Gecesi İstiklal Caddesi

Kaynak: Dilek Güven, “Cumhuriyet Döneminde Azınlık Politikaları Bağlamında 6-7 Eylül Olayları”

6-7 Eylül olayları Arnavutköy’de Rumlarla ticaret yapan aileleri etkilemiştir. Celal Yüzüak o günleri şöyle aktarmaktadır: “İstanbul’da bir karışıklık oldu. Rumların malları filan yağmalanmıştı. Buradaki köylerden tek tük adam bulunmuş orada. Bizim köyden hiç yok. Şamlar’dan bir kişi bulunmuş, Haraççı’dan bir kişi bulunmuş. Onlar da yağmadan. Şamlar’dan da biri bir çift urgan almış sırtına yağmadan. Fakat 6-7 Eylül’ü kulaktan dolma biliyorum, çocukluk. Bir tane gavur kalmamış, hepsini kesmişler diye kadınlar birbirine söyledi. Neden oldu bilmem ki!” Mehmet Duyal ise ticaret yaptığı için olaya daha hâkimdir: “Ben İstanbul’a gelip gidiyorum. Sene

1952 at arabasıyla Küçük pazara buradan süt götürüyordum. O gün herkes tarumar olmuş. İndirdim aşağıya Küçük pazara süt indiriyorum. Oradan yukarı çıkıyorum. Lazana var ona sütü götürüyorum. “Aman” diyor. “Görünmeyeyim ben. Sütü bırak oraya” Küçük Pazar şimdiki Sanayi ve Ticaret Odası’nın oradaydı. Caminin yanında. Hal oradaydı eskiden. Kuru meyve sebze şeyi oradaydı. 6-7 Eylül’ü de hep yaşadım.”

Mustafa Ural ise Arnavutköy’ün 6-7 Eylül’den direk etkilenmediğini dolaylı etkilendiğini şöyle aktarmaktadır: “Anama traktör aldı babam İstanbul’dan. 6-7 Eylül hadisesinde traktörü çıkarıyorlar. Gelecekler, ortalık karışık, karmakarışık. Ne kadar İstanbul’da varsa Rum, tüccar bitmiş. Bazı köylerde şey var. 6-7 Eylül olayı öncesinde onlara süt satıyorlarmış, yoğurt satıyorlarmış, hayvan satıyorlarmış. Oradaki ticaretleri kesilmiş. Bizim burada hiç öyle bir şey duymadık, etkilenmedik. Ondan sonra da çok, çok hadiseler de oldu. Benim bir suçum vardı. Sonradan başladım mal vermeye de. Ayaspaşa’da bir apartman yapmıştım dedi, Bakırköy’de. Hep aklıma gelir dedi. Özendim, yaptırdım dedi ama korkudan Bulgar’dı o, korkudan hemen sattım dedi. Yok, pahasına verdim dedi. Aşağı-yukarı 75-76 yaşındaydı bana anlattığı zaman, böyle dolu-dolu olurdu anlatırken, çok emek verdim derdi. Yok, pahasına sattım derdi.” Refik Yücel de ticaretin kesildiğini ve köylünün zarar ettiğini şöyle aktarmaktadır: “Olayları duyduk sabahleyin. Orada çok zengini gördük duyduk yani, çok şey olan oldu. Sonra bizlere çok zararı oldu yani köylülere. Oradaki tüccarın malları mesela, herkes kapadı dükkânı, malımız almadılar, yani 3 kişi zengin oldu, 300 kişi köyler misal, çok zarar gördük biz. Çok zarar gördük yani. Şahsıma sorarsan fuzuli bir şey oldu. Yazık oldu, kendi şeyimizi kırdık yani.”

Adnan Menderes’i Arnavutköy’de sevilir hale getiren iki temel özellik ekonomik olarak bölgenin rahatlaması ve dini serbestlik alanının açılmasıdır. Arnavutköylü’lerin çoğu Alman Savaşı’nın kıtlık günlerinin ortadan kalktığını ifade etmişlerdir.

Refik Yücel bu durumu ekonomik çıkarın paylaşılması olarak görmektedir: “CHP’de mesela buraya şey gelirmiş. Millete şey

dağıtıyor, o zaman kumaş kıtlığı, Nazilli basması meşhur, keten gömlekler. Mesela hep kendi insanlarına dağıtırmış. Bizim Hasan Efendi, Halk Parti’liydi. Zaten burada oldum olası 7 kişiden fazla çıkmadı Halk Partili olan, sonuna kadar. Sonra tabi Demokrat Parti gelince, 1950’de. O gelince millete bir rahatlık oldu. Her şeyi öğrendi, İstanbul’u öğrendi millet. Bolluk oldu, herkesin önü açıldı. Ağaların şeyi düştü. Düştü dediğim ağalar köylüyü düşünmezlerdi. İşte hep ağaya. Herkes ona köle gibi çalışırdı.” Bahattin Durukan da Menderes dönemi için şunları söylemektedir: “Burası eskiden Halk Partili imiş. O zaman babalarımız oy veriyor ama çok çile çektiler yani. O zaman hayvan vergisi, tarla vergisi, ev vergisi artı 6 lira babalarımızın yol parası vergisi var. Jandarma geliyor, götürüyor karakola, döver döver salardı. O zaman 2,5 kuruş kömürün kilosu. Buradan odunu yakıp götürüyoruz. İstanbul da köy gibiydi, Kalenin içi İstanbul’du. 10-12 deliği var tıkamak için. Muhaciriz, tarlaları ekemiyoruz. Yan gelirimiz yok vs. Hep yalın ayak gezdik biz. Koca adamdım. Yalın ayak derken çarığın altı hep delik. Bolluk, Menderes’ten sonra başladı. Karnımız doymaya başladı. Şu kadar ekmek bulduysak, bu kadarını yedik. Çünkü yarına umut yok. Hani yaşamak için, ölmek için onu az yedik yani. Çünkü yemezsen öleceksin. O zaman bir uyuz tuna kadar yani. Sefalet, yoksulluk.”

Celal Yüzüak içinde bolluğun başladığı dönemi Menderes olarak görenlerdendir: “O yokluk hep devam etti. Az da olsa biraz milletin eli ağzına değse de o fakirlik, o yoksulluk. Kadınların giymeye bir şeyleri yok. Babamın bir kara donu var, iç çamaşırı yok içinde. Ne zaman ki 1950 senesinde Demokrat Parti iktidara geldi. Millet biraz nefes aldı. Jandarmadan korkulurdu. Kahvede kendi aranda sessizce bile konuşunca jandarma kızardı. Köyde biraz durumu iyi olanlar Sulukule’den Çingene kızlar getirip oynatırdı. Bunlara para verilirdi denirdi ama kavga çıkacak diye izin verilmiyordu. Demokrat Parti iktidara gelince jandarma dinlenmedi. Düğün için gelen jandarmalar hapsedildi ve düğün sabaha kadar devam edildi. Marshall yardımlarından sonra traktörler alınmaya başladı. Akıllı adamlar hemen banka kredisıyla aldı. 1954’te alabilirdik ama babam almadı. Babam 1963’de traktör aldı. Tohumlar verildi, bankalar kredi açtı. Birdenbi-

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Celal Bayar ve Adnan Menderes, 14 Mayıs 1950 Seçimlerinden Önce İstanbul'da Seçim Gezisinde
Kaynak: ntvmsnbc.com

re milletin önü açıldı. Köylü birdenbire nefes aldı. Yazık oldu devlet adamına. Bizim önümüzü açtı. Fakirlik çok zor şeydir, bilmezsın. Kuru ekmeği buldun mu daha ne istiyorsun? Şerbet gibi geliyor sana. Katık matık nerede. Babamın o yıllarda iki-üç mandası vardı. 1950'de on tane kadar hayvanı vardı irili ufaklı. Çiftçiydi, çürük bir beygiri vardı. Pek o kadar aç kalmadık, bir-iki gün kaldık ama. Demokrat Parti'yi millet on sene -yani 1960'lara kadar- çok şey ettik. Mesela köyde, burada hayvan otlatmayacağın, evkafın deniyor, diğeri de ben otlatacağım diyor. Kavgı ediyorlar, karakola götürüyorlar. Daha Demokrat Parti zamanı değil, Halk Parti zamanında; yıkıyorlar falakaya, hele de ağanın çocuğuydu. Biraz centilmen adamdım. Karakol çavuşu bana bir tane çaktı. Ben de karakol çavuşuna; "Senin ananı bilmem ne yaparım." dedim. "Götürün köpeği, götürün sopaya" dedi. Ağanın çocuğunu dövdüm. Gittim insan gibi söyledim, yapma dedim. "Yazık, günah. Bu yer hepimizin." dedim. Problem şu. Sizin hayvanlar burada otlatmayacak. Kardeşimle beni, Özkan tarafı dövdü. Ben de askerden yeni gelmiştim. Kızdım. Babama tembihledim, babam korkak adam. Ağa ile konuşayım dedim ama tersledi. Sen o dönemde ağa ile konuşamazsın ki. Onlar CHP'ye de yakın. Onların vurduğu vurduk, kırdığı kırdık. Demokrat Parti döneminde değişti. Benim amcam parti başkanı oldu. Mesela ben bir kabahat yaptım. Amcam gidiyor; "Bizim çocuk, elleme. Ellersen kendini Doğu'da bulursun." Karakol kumandanı iş yapamıyor. Ben bir kere haksız olarak adamı dövdüm ama amcam parti başkanı ya. Köyde, ilçede değil. İlçede Mehmet Tırpan vardı. Biz o zaman Eyüp Sultan'a bağlıydık. Çatalca'dan çıktık, Eyüp Sultan'a verdiler bizi. Çok forsları geçirdi. Mesela çalgılar çalınırken jandarma geldiğinde parti başkanı gelir. Jandarma hemen susardı. Menderesle ortam güzelleşti. Sen de sen, ben de ben oldum. Evvelen ağa senin kızını alıyor, gidiyor, başkasına verdirip yazık ettiriyor. Kızını veremiyorsun sen. Demokrat Parti zamanında herkes hürleşti, pür neşe oldu. Yani milletin eli ağzına değdi. Millet kölelikten kurtuldu. Mesela seni ağa çağırırsa da İstanbul'a gideceksen bile gidemiyordun Halk Parti devrinde. Askerin dediği dedik yani. O yıllarda zaten ezan da değişmişti."

Fikret Yılmaz da o günleri şöyle aktarıyor: "O zaman fakirlik vardı çok fakirlik vardı. Yamalı pantolonlar, bez çantalar, nerede 10 tane 20 tane pantolon, elbiseler yama. Allah nur içince yatırsın Menderes geldi kara lastik gördük, çarık giymiştik, çarıkla yaşadık biz ya o derece fakirdik. Cehennemden cennete çıktı sanki millet ya. Bu beyaz ekmek yok çay şeker hiçbir şey yok yani. Tabi kendi, bağ bahçe falan yok hiçbir şey. Ama Menderes geldi her şey bollandı. Elbise kara lastik mesela, kara lastik gördük biz sanki iskarpin."

Ayşe Duyal Arnavutköy'de dini alanlara ilgili kısıtlamayı şöyle aktarmaktadır: "Kur'an yasaktı. Türkçe ezan okurdular, Allah-u Ekber demezlerdi başka şeyler derlerdi. Tanrı uludur, Tanrı uludur, Tanrı'dan başka yoktur. Babamlar falan bunlar yanlış okuyor derdiler." Türkçe ezan okunmasından rahatsızlık duymayan köylülerin varlığını Sami Koç şöyle aktarmaktadır. "O günleri hatırlıyorum. Allah-u Ekber Allah-u Ekber Tanrı uludur, Tanrı uludur, hatırlıyorum onları. Köylüler rahatsız olmazdı, Allah'ın ezanından rahatsız olunur mu? Tabi, normal karşılardı." Bahattin Durukan Menderes'in Halk Parti'nin yaptıklarını yapmamasından dolayı sevildiğini şöyle aktarmaktadır: "Menderes'ten evvel, yaşlılarımız ne çile çekti. Kur'an-ı yasakladılar, ezanı değiştirdiler. Atatürk'ün resimlerini İnönü paradan kaldırdı, kendi resimlerini koydurdu. Ne kadar dayak attılar babalarımıza? Yol parasından ötürü. Vergileri ödeyemiyoruz. Vergilerimiz var. Yol parasından ötürü. 12 kişi çok affedersin bir tuvalete sığar mı? Bu köyden 12 kişiyi koydular, Terkos'ta karakola. Eski okul, karakol Fransızlardan kalma, aşağıda. Tuvalete bizim köyümüzden 12 kişiyi üst üste bindirdiler böyle tavuk gibi, döve döve. Eskiden dayak gırlaydı yani."

Celal Yüzüak da Türkçe ezan konusunda Halk Parti'sini eleştirmiştir: "Köyde Türkçe ezan hiç iyi karşılanmadı. Demokrat Parti, Arapça ezanı getirince acayip övüntü geldi. Demokrat Parti'ye sadece bizim köyden değil bütün köylerden övüntü geldi. Yaşasın Demokrat Partisi."

Fikret Yılmaz Kuran'ın yasaklanmasını şöyle aktarmaktadır. *"Köyün dışına bekçi dikiyorlardı ki jandarma gelirken haber versin. Bir evde Kur'an okunurdu. Böyle kaçak gizli, ağaçlar üstünde ahırların içinde, evin içine bile koymak yasaktı, çok zahmet çekmiş bizden evdekiler. Rahmetli babacığım öyle anlatıyordu, ben yetiştim ezana, hayal meyal hatırlıyorum, ezan Türkçe okunuyordu, sonra başladı işte Menderes'le. Menderes sonra da Özal tabi cennete çıktı millet ya, cehennemden cennet çıktı."*

Fotoğraf: 50'li yıllarda Cumhuriyet Gazetesinde Atılan Bir Manşet

Kaynak: simuzer.com

27 Mayıs 1960 sabahı Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in TSK olarak yönetime el koyduklarını bildiren konuşmasıyla başlayan ihtilal süreci, Yassıada'da Yüksek Adalet Divan'ının yargılamasıyla ve Adnan Menderes'in 17 Eylül 1961'de İmralı Ada'sında idamıyla son buldu. Arnavutköy'de bu süreç dikkatle ve hüznle takip edildi. Kahvehanelerin ana konuşmalarından birisi Adnan Menderes'ti. Bu konuşmaların diğer konuşmalardan farkı sessiz ve kulaktan kulağa yapılmasıydı.

Durgut Doğru o günleri şöyle aktarmaktadır: *"Köydeydik biz o zaman, aşağı yukarı 16-17 yaşında falandım. Orada duydum idamı. Valla korkudan kimse konuşamıyordu bildiğim kadarıyla. Tabi asker gelmiş, her tarafta, köyde o zaman. Ama tabi biz yeni yetişiyoruz komutan korkmayın çocuklar, biz sizin iyiliğiniz için geldik*

derdi." Ali Rıza Duyal'da ihtilalden önce Hatice Duyal'ı kaçırmış ve ihtilal sırasında düğün yapmak üzerelerdir. Ali Rıza Duyal o günleri şöyle aktarıyor: *"1960'ta kaçırmıştım hanımı. Düğünü yaptık da zorla yaptık, 27 Mayıs'ta, çaldırmadılar çalgıları. Çalgıyla olacaktı, bir sürü zorluklar çıkardılar. Jandarma geldi dikildi çalamazsınız dedi. Menderes'i asacaklar diyordu herkes. Olayı nerden öğreneceğiz? Ne gazetesi, ne radyosu beya. Gazete geliyordu da kim okuyacak kim edecek, orada bir iki tane kahve vardı, geliyorsa onlara geliyordu. Orda konuşuluyordu."* Fikret Yılmaz da Yassıada günlerini şöyle aktarmaktadır: *"Menderes öldüğünde Küçükköy'deydim. Evlerde ne radyo ne de lüküs yok. Bir kahvede bir camide lüküs var. Radyo kahvede. Aylarca sürdü o Anayasa Mahkemesi herkes dinliyordu onu. O gece bütün millet kırıldı ağladı, döküldü o gece idam edildi diye. Anasına babasına ağlamaz insan öyle ya. Senelerce sürdü bu. Ondan sonra yine askeri darbeler falan, jandarma bir köye girdi mi millet tedirgin oluyor korkuyor."*

Fotoğraf: Adnan Menderes'in 17 Eylül 1961'de İdam Edilişi

Kaynak: milligazete

Hüseyin Hatip, ihtilal günlerini şöyle hatırlamaktadır. “Menderes asıldığında ben 19 yaşındaydım. Askere gidecektim o sıralar. 1962 senesinin dokuzuncu ayının 24’ünde asker oldum ben. Dün gibi hatırlıyorum. Menderes o zaman içerideydi. O zaman seçimlerde herkes Menderesçiydi. Yani açılan sandıklarda Cumhuriyet Halk Partisi sıfır puan alıyordu o zamanlar. Ondan sonra iyi hatırlıyorum, sokakta iki kişi konuşamıyorduk. Delikanlı olarak sokakta iki kişi konuşamıyorduk. Burada ileride jandarma karakolu vardı. İhtilali radyoda dinledik. Kahvede radyoda dinledim. Kimse tepki veremedi. Nereye konuşacak ki, kim konuşacak ki? Nerede o insanlar, o konuşacak insanlar nerede kimden alıyorsun cesareti? Ben o günleri yaşadım. Yalnız Menderes’in bir sesi kulağımda, hiç unutmuyorum. Savunma yapması için Başol ona şöyle söyledi: “Seni buraya tıkan kuvveti istiyorum.”. Savunamadığını hatırlıyorum yani. Bir de Vatan Caddesi’nin yapıldığını ben biliyorum. Uçaktan indi, Menderes’i karşılamaya gittik, oraya ziyarete gittik, onu da biliyorum. Bu iki göz çeşme akan insanı darağacına gönderdik. Ben başka bir şey demiyorum. Ben gördüklerimi, bildiklerimi hatırlıyorum. Kendi aramızda konuşamıyoruz. Kimle konuşacaksın? Senle konuşursak böyle, üç kişi bir araya gelemiyordu, ihtilal var. Nereye konuşacaksın? İhtilal var. Üç kişi şuradan çıkıp gidemezsin. Ondan sonra askere gittik. Askerdeyken Talat Aydemir’in şeyi oldu. Onun da bir sözü kulağımda. Radyodan dinliyorduk. Son sözünü istedikler. “Başarısızım” dedi. Başka bir şey söylemedi. Tek kelime. Allah bize o günleri göstermesin.”

Mehmet Duyal ise Yassıada günlerini şöyle aktarmıştır: “Darbede Arnavutköy’deydim. İlk olarak radyoda duydum, işte yönetime el konuldu, Menderes işte havaalanında alındı, getirildi, gazeteler yazıyor işte. Yaman oğlu insanları bile kıyma yaptı ya bu kadar yalan olmaz ya, bilmem evde duruyor mu ben sana 30 senelik gazete getiririm Milliyet, misal yani gazetelerin hepsini okurum ama hurafelerin aynı yazıların ayırırım. Ben Demokrat Partili değildim ama babam aşırı Menderes sevgisi vardı. Menderes asılacak belli. Menderes’in davası devam ediyor. Etrafım var. Çok istediğim için gittim dedim. Ben babamı gönderiyorum Yassıada’ya. Bir tane da-

vetiye aldım, gönderdim. O zaman Kabataş’tan vapur kalkıyordu. Götürdüm onu arabamla. Babam gitti duruşmalara katıldı, geldi. Çok üzüldü. Şeklen de değil yargılama bir de usulen var. Şeklen de değil öyle bir yargılama. Bırak sen savunmayı var olduğun bile yok.”

Fevziye Çınar da ihtilali radyodan duyanlardan. O günleri şöyle aktarıyor: “O zamanlar radyolar vardı. Başka bir yere gittiğimiz yoktu bizim. Bir yere gitmezdik zaten. Radyolardan mevzuları anlatırlardı şöyle olmuş, böyle gitmiş falan diye. Dinlerdik radyolardan. Semiha nişanlıydı o sene. Nişanı olacaktı. Elbise diktirmeye diye Hüsam Dayı’nın Mehmet vardı. Onun ailesi Ayşe, o teyzesiydi. Ona rahmetli Saif Ağabeyim koydu arabaya. Karasu Köprüsü’nden geçiyoruz, askerler önledi bizi orada. Dediler durun, yasak geçmek. Ne oldu? Adnan Menderes’e böyle-böyle oldu. Onu hatırlıyorum işte. Gittik Çatalca’ya, orada da, o zaman radyolar vardı. Gideceğimiz adam da karakol başçavuşuydu. Pencereye koymuş radyoyu, açmışlar dangır-dangır hep o şeyi anlatıyor, Adnan Menderes’e şöyle oldu, böyle gitti diye çalışıyordu.” Mustafa Ural da aynı söyleşi de şunları aktarmıştır. “Menderes’in idamında, babam, “Çok tecrübeli devlet baba gibi bir adamdı. Bu adam ölümü hak etmedi. Suçlar çok değil, yani ölüm suçu yok. Yalakalar bu adamı astırarak” derdi. Ve asılıp da gitti İnönü yüzünden. Ve adamı astıranlar o çokbilmiş insanlar, bizim burada hep vardır, hala da var onlardan. Onlar adamı astırdılar. Askeriye dinler mi, almış şeyini assın da görelim ve astılar. Astıranlar onlar. Ölümü hak etmeyen bir kişiydi. Bir noktada suçu var mı var, biz yaşadık onları. Bizim buradaki vatandaş gidip tekmeyi vuracak, karakola gidecek, polis karakoluna. Açacak kapıyı, savcıya gidecek. Olmadı, devlet, devleti korumak zorunda. Buraları öyle olmuştur. Bizim burada Çarşıbaşı’nda (yeri tam olarak anlayamadım) zamanında. Bunlar devleti zedeler. Bir gün geldi, hesap soruldu. Ama ölüm hesabı olmaması lazımdı, öldü. Astılar, yazık oldu. Babam radyoyu dinlerdi, babam ağlardı. Hak etmedi bunu derdi. Ölümü hiç hak etmedi derdi babam. Babam, hukuku bilirdi.”

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Vatan ve Millet Caddeleri Kavşağı - 1960

Kaynak: www.oguztopoglu.com

Turan Karaduman'ın Adnan Menderes'in idamına dair hatırladıkları da şöyledir: “Şimdi herkes o zaman üzüldüğünü söylüyor ama pek tepki göstermediler. Üzülmediler. Şöyle ki mesela benim ağabeyim kahveciydi. Şimdiki şu binanın olduğu yerde köy kahvesi vardı ve bir radyo vardı. Bataryayla çalışıyordu. Piyasada batarya yok. Bataryayı almak için 60 kişiyi Vatan Cephesi'ne yazdım, hiç haberleri yok. Radyoda onların isimleri okundu. Yaşlılardan üzülenler vardı. Onlar tepki gösterdiler. Çünkü siyasetten hep çektikleri için. Gerçi o dönemde ayağımız çarıkta kurtuldu ve cebimiz para gördü. Ama infial olmadı. Devletin işi bu ne olacağı belli olmaz. Bir yerde korkudan tepki göstermediler. 27 Mayıs İhtilali'nde köylü şöyle sıkıntıya sokuldu. Balkan Harbi'nden kalma herkes silahlıydı. Bunları topladılar ve baskıydı bu. Herkes caminin önüne getirsin dediler. Tabi, adamın kılıcı var bilmem neyi var. Dedesinden, atasından kalma. Şu kadar bir çakı bile taşıyamıyorsun. Hepsi gitti.”

Halk Partili olarak Yusuf Mümtaz Özkan ise o dönemi şöyle aktarmıştır: “Demokrat Parti bize zulüm etti. Aşağı yukarı bütün köy olarak oyumuzu Demokrat Parti'ye vermedik, karşı geldik. O zaman Köy Ocakları vardı. Demokrat Parti'nin İlçe Başkan'ı Muhittin Tırpan. Köyün kahvesine geldi. Biz de o zaman okuldan çıktık yani. Köyün kahvesinde rahmetli babam da var. Babamın bir bacağı yok. Hayvan beklerken Sazlıbostan korucusu vurmuş. Araba olmadığı için manda arabası ile önce Çatalca'ya, oradan İstanbul'a götürüne kadar kangren oluyor ve bacağı kesiliyor. Babam sağlam bacağı ile beygire binip gidebilirdi. 57 seçimlerinde babam muhtar oldu. Babam ile amcamın o dönem jandarma ile arası iyi değil. Bir şikâyet ediyorlar. Silah varmış diye. Mandırayı basacağız diyorlar. Silahları eve getiriyoruz. Mandırayı didik didik aradılar, silah bulamadılar. Bir babamın Amerikan kırması tabancası var ruhsatlı. Aradan birkaç ay geçiyor, bu sefer eve geliyorlar. Eve gelip alt-üst ettiler. Bu şekilde çektik. Demokrat Parti'nin ilçe başkanı olan Muhittin Tırpan babama diyor ki; “Osman Ağa, sen evet de ama reyini (oyunu) yine bize atma, yalnız kayıt ol.”. Babam ise; “Biz bir söz verdik mi bizden ne istersen iste ama yok. Bize dünyayı versen biz yolumuzdan sapmayız. Biz dört erkek kar-

deş yolumuzdan sapmayız.”. 60'a kadar da böyle devam etti. Tabi ihtilal olunca hemen geldiler, muhtara ver mührü dediler. Babamın karşısına herhalde askeriyeden biriydi geçip mührü al diyor. Babam sakatım dedi ama al mührü dedi. Öncesinde şu olmuştu, söylemeyi unuttum. Kahveye Demokrat Parti ilçe başkanı geldiğinde, sanki bilmiyormuş gibi, babama, o elindeki sopa ne diyor. Babam, sopayı kavırıyor ve bu sopa senin kafanı kırmak için diyor. İlçe başkanı kaçıyor. İlçe başkanı Arnavutköy'e gidip jandarmaya; “Osman Özkan ile Ahmet Özkan'ı hemen buraya getireceksin.” diyor. İhtilalden belki 10 gün, belki 20 gün önce oluyor bu olay. Jandarma ne oldu diyor, ona göre gideyim diyor. Jandarma buraya geliyor. Babama ne olduğunu soruyor ve babam da anlatıyor. İlçe Başkanı, jandarma kumandanına diyor ki; “Eğer onları buraya getirmezsen kendine yer beğen.” diyor. Yüzbaşı da; “Beni en fazla Kars'a sürersin. Kars'tan daha öteye gönderemezsin.” diyor. O Yüzbaşı, Kars'a sürüldü. İhtilalden sonra ise tekrar Arnavutköy'e geliyor. Mühür getiren de o Yüzbaşı. Mühürler ihtilal olunca alınıyor. Bütün muhtarların hepsinin alınıyor. Çoğu öğretmenlere verildi. Arnavutköy'de, Sazlıbosna'da, Çilingir'de öğretmende idi. O dönemi öyle yaşadık, sonra seçimler oldu. Yassıada'ya birileri gidelim dediler. Ben gitmem dedim. Oraya gidip de bir başbakanın yargılanmasını görmeye gitmem dedim.”

Fotoğraf: Adnan Menderes Yassıada'da Hakim Karşısında

Kaynak: haber7.com

*Menderes döneminde ayağımız çarıktan kurtuldu ve
cebimiz para gördü.*

Kıbrıs Barış Harekâtı: Arnavutköy Diken Üstünde

Fotoğraf: Kıbrıs Barış Harekâtı

Kaynak: nehaberbursa.com

Türkiye'nin Yunanistan'la münasebetleri, 1950'lerden beri çalkantılar içinde sürmekteydi. Zira bu çalkantılar Kıbrıs meselesi ile başlamış ve 1974 Kıbrıs buhranından sonra buna bir de, Ege meselesi eklenmiştir. Fakat temel anlaşmazlık Kıbrıs mihverine oturmuş bulunmaktadır. Kıbrıs meselesi çözümlendiği gün, yani Kıbrıs meselesi ortadan kalktığı zaman, Yunanistan'la olan diğer anlaşmazlık ve meselelerimizin de müsait ve müsbet bir zemine oturacağından şüphe edilmemelidir²⁰.

1968'de başlayan toplumlararası görüşmeler ilerledikçe, Türk hükümeti, federal devlet politikasında değişiklikler yaptı. Bu yeni politikanın adı, bölge muhtariyeti esasına dayanan üniter devlet idi. Bu bir çeşit kanton sistemi idi. Kıbrıs'ta tek bir devlet olacak, fakat bir kaç bölgede toplanmış olan Türkler, kendi bölgelerinin idarelerinde muhtariyete sahip olacaklar, kendi işlerini kendileri göreceklerdi. Bölgelerin iç işlerine Rumlar müdahale edemeyecekti.

Türkiye'de Ekim 1973 seçimlerinden sonra, Bülent Ecevit baş-

20 Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2010 s. 934.

kanlığında kurulan Cumhuriyet Halk Partisi-Milli Selamet Partisi koalisyon hükümeti ise, fonksiyonel federatif sistem tezini benimsemiştir. Bu sistemde toprakların paylaşılması söz konusu değildir. Tek bir devlet içinde, görev ve yetkilerin iki toplum arasında paylaşılması söz konusudur²¹.

Görülüyor ki, hangisi söz konusu olursa olsun, Türk görüşlerinin Rum görüşleriyle uyuşması mümkün değildi. Bundan dolayı 1974 yılı geldiğinde, Türkiye'deki yeni C.H.P.-M.S.P. koalisyonundan da ümit bulamayan Rum lideri Makarios, sabırsızlanmaya başladı. 1974 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında yeni bir anlaşmazlık gelişti. Türkiye'nin Çandarlı adlı araştırma gemisinin, 1974 Mayıs'ında, Ege Denizi'nin milletlerarası sularında ve Türkiye'ye göre de Türkiye'nin kıt'a sahanlığı içinde, petrol araştırmalarına başlaması üzerine, Yunanistan bu suların, kendisinin kıt'a sahanlığı içinde bulunduğu iddiası ile ortaya çıktı ve siyasal ortam gerildi.²²

Türkiye, Garanti Antlaşması'nın 4'üncü maddesinin verdiği yetkiye dayanarak, İngiltere ile beraber Kıbrıs'a müdahale etmeye karar verdi ve Başbakan Bülent Ecevit, İngiltere hükümeti ile temas etmek üzere 17 Temmuz'da Londra'ya gitti. Londra'da Başbakan Wilson ve Dışişleri Bakanı Callaghan ile yaptığı görüşmelerden umduğunu bulamadı. İngiltere müdahaleye yanaşmadı. İngiltere'ye göre, bu hadise küçük bir hadise değildi ve Birleşmiş Milletler ile NATO'da ele alınmalıydı. Başbakan Ecevit'in, Türkiye'nin tek başına müdahalesinden söz etmesine rağmen, İngilizler buna ihtimal vermemişlerdir. Başbakan Ecevit 19 Temmuz akşamı Londra'dan döndü ve 20 Temmuz 1974 sabahı, Türk Silahlı Kuvvetleri, Türk jetlerinin havadan himayesinde, Girne Bölgesi'nden Kıbrıs'a ayak basmaya başladı²³.

20 Temmuz sabahı erken saatlerde Türk askeri, hava kuvvetlerinin himayesinde Girne plajlarına çıkarken, aynı zamanda da, Lefkoşe-Girne yolu üzerinde ve Lefkoşe yakınlarındaki Gönyeli'ye

21 A.g. e. s. 956.

22 A.g. e. s. 957.

23 A.g. e. s. 958.

de havadan indirme yaptı. Kıbrıs ve Yunan kuvvetlerinin sert mukavemeti dolayısıyla şiddetli çarpışmalar oldu. 22 Temmuz akşamı ateşkes yürürlüğe girdiğinde, Türk Kuvvetleri Girne-Lefkoşe yolunu kontrol altına almışlar ve Girne kıyılarında da bir genişleme yapmışlardı. Durumun askeri bakımdan tehlikeli ve yetersiz olduğu da bir gerçektir. Bu sebeple 22 Temmuz'daki ateşkes ile 1'inci Kıbrıs Harekâtı sona erdikten sonra, Türkiye 40.000 kişilik bir kuvvet yığmaya ve 300 tank göndermeye muvaffak olmuştur²⁴.

Güvenlik Konseyi, Kıbrıs Harekâtı'nın daha ilk günü, 20 Temmuz'da, aldığı 353 sayılı kararla, tarafları ateşkese ve adadaki bütün yabancı kuvvetleri adadan çekilmeye ve bütün ülkeleri Kıbrıs'ın egemenlik, bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne saygıya davet etti. Gerek Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan nezdindeki faaliyetleri neticesi, gerek Kıbrıs'taki çıkarmanın askeri durumu dolayısıyla, Türkiye, Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kararını kabul ederek 22 Temmuz 1974 saat 17.00'den itibaren ateşi kesti²⁵.

Fotoğraf: Kıbrıs Barış Harekâtı Çıkartmanın İlk Anı

Kaynak: Gazeteci Engin Konuksever

Arnavutköy'de Kıbrıs Barış Hareketi'ne katılanların anıları kahvelerde konuşulmaktadır. Faik Çetin arkadaşlarının yaşadıklarını

24 A.g. e. s. 959.

25 A.g. e. s. 960.

şöyle aktarmıştır: “Ben askerden geldikten sonra oldu. 1974 senesinde oldu. Arkadaşlar gitti. Hatta şeye bile yakalandık diyorlardı. Bir pusuya düşürmüşler anlatıyordu bir kere. O şeye götürüyor-muş, artık arabayla cephane mi götürüyor yoksa yiyecek mi götürüyor? Dereden başladı diyor Rumlar ateş atmaya. Hemen indik diyor siper aldık. Biz de atmaya başladık ama diyor biz kaç iki üç kişiyiz onlar bir sürü diyor. Biraz çatıştık ondan sonra bizimkiler duymuş diyor. Arka taraftan tepeden indiler diyor. Hepsini orada diyor hepsini vurmuşlar orada öldürmüşler. Ben minibüscüyüm. Sabahleyin çıktık o Rafet'in kahveye çıktık. O Ecevit'in konuşması radyoda. Radyoda bir konuşma yaptı. İşte Kıbrıs için Kıbrıs'a çıkartma yapıyoruz. Türk Milleti adına, hadi hayırlı olsun. Ama ondan sonrada başladı biliyorsunuz, televizyonda gösteriyor nerele-re çıkartma yapmış, ilk önce çok şeyi vurmuşlar yanlışlıkla bizim Türkleri çok vurmuşlar. O ayrı bir şey çıkartma yapıyorsun senin orada bir şeyin yok, her şey Rum'un elinde silah topu tüfeği sen oraya çıkarma yapıyorsun, kabak gibi ortaya çıkıyorsun. İlk çıkışta çok zayıf verdiler ama ondan sonra.”

Türk ordusu bir taraftan Kıbrıs'a çıkarma yaparken diğer taraftan olası saldırılara karşı Trakya'da teyakkuz halindedir. Arnavutköy'de yaşayanlarda Alman Savaşı'nda olduğu gibi diken üstünde korku dolu günler geçirmektedir. Celal Yüzüak o günleri şöyle aktarmaktadır: “Ben tankçıydım. Yassiören Tank Bölüğü'ne tayin oldum. Buradan askere giden oldu. Kardeşim, Rami Kışlası'na gitti. Öbürleri bilmem nereye gittiler. Fakat buraya asker yığıldı. Bu köyün etrafı ve Hadımköy filan asker doldu. Biz burada askere baktık. Herkes askere bir şey götürüyordu. Sen bugün 50 kg süt askere yollayacağın. Ekmek, katık, tavuk, pirinç şudur budur filan. Asker istikametine girmiş, makineli tüfeğini, kabzayı tutmuş. Köyün dışında, arazide seni de o şekilde bekliyor. Kıbrıs Harekâtı başladı. Her an Balkanlar'dan bir şey gelir diye bekliyor. Hatta gece sokağa çıkmak yasak oldu. Fakat Kıbrıs Harekâtı'nı millet çok sevinçle karşıladı. Doktor ve çocuklarını banyoda öldürdüler. Doktor Fazıl Küçük. Ben Kıbrıs'a gittim. Harekât olan yerleri inceledim. Şehitleri saydım. Girne'de tankı gördüm. Girne'ye beş-on tank in-

dirmiş. Onu inceledim orada, gördüm. İçim bir acayip oldu.” Karaburun’dan Sami Eti ve Durgut Doğru da karartma günlerini şöyle anlatmaktadır:

Sami Eti: 1964’te muhtıramız var yalnız, çıkarmamız 74’te oldu, barış harekâtı olarak. Ben tam o günü Karaburun’da yüzüyordum düşünebiliyor musun, tarihe bak.

Durgut Doğru: O gün biz İstanbul’daydık hanım ile beraber.

Sami Eti: Siz onları bilir misiniz, karartma yapılırdı akşamları?

Durgut Doğru: Karartma yaptık, evet.

Sami Eti: Lambaları kapatıyorduk

Durgut Doğru: Ne yapacaksın kardeşim lamba ya, elektrik falan da yok, perdeyi çektikten sonra karartma işte. Lambanın vereceği ışık ne ki bir mum.

Sami Eti: Yani uçaklar ışığı, yerleşim alanını görmesin. Anons yapıyorlar.

Durgut Doğru: Anons yapıyorlar muhtarlıktan. Muhtara şey geliyor, haber geliyor karartma yapın diye.

Erol Usta da Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Arnavutköy’ün korku içinde yaşamını sürdürdüğünü şöyle ifade etmektedir: “Tedirgin olmaz mıyız? Tüylerimiz diken diken oluyordu. O karartmalar falan onun için korktuk. O arada burada Karadeniz’den çıkartma olmasın diye Karadeniz kontrol altındaydı. Kimden çekiniyorlardı bilmiyorum devlet, buraları kontrol ediyordu.” Kıbrıs Barış Harekâtı’nda Refik Yücel’in hatırladıkları da bölgedeki askerlerin teyakkuz halinde olduklarıdır. “Kıbrıs Harekâtı’nda. Ben burada bütün askerleri doyuruyordum. Ben bakkalı işletiyordum o zamanlarda. Şöyle oldu mesela, İkinci Atatürk dediler Karaoğlan’a, Karaoğlanı sevdim ben. Askerler buraya geldi. Buralarda harekât kurdular. Tabi her hangi bir yerden saldırı gelecek diye. Mesela burası Karadeniz. 7 km Karadeniz. Rusya’dan çıkarma yapar misal. Buradan çıkarma yapar değil mi? Sınırları doldurdu asker.” Mustafa Kayışlı da Kıbrıs Barış Harekâtı’nda askerdir. Kıbrıs Harekâtı’na

gönüllü olarak gitmek istediğini şöyle ifade etmiştir: “Kıbrıs Savaşı’nda askerdim. Tamirci olduğumuz için bizi Balıkesir’e gönderdiler. Acemi birliğim Balıkesir. Ankara’dan bir arkadaş vardı orada tanışmıştık, Remzi Borahan’dı. Bir daha da görüşemedik. Sağ ise kulakları çınlasın, öldüyse Allah rahmet eylesin. Onunla ikimiz birlik komutanına çıktık. Gönüllü bizi Kıbrıs’a göndersin, savaşa yani. Gönderir mi acemiydik. Bizi kovdu bölük komutanı o zaman, hiç unutmam yani. Bugün olsun, eğer beni alsınlar yine giderim. Ne bileyim, öyle yani. İçimden öyle geliyor. Benim mesela, dünürüm gitti Kıbrıs’a. Kıbrıs gazisidir. Bizimle beraber olan bir arkadaşımız rahmetli oldu şimdi o. Yani bizim köyden, iki kişi gitti Kıbrıs’a. Benim büyük gelinimin babası yani, o gitti. 1953 doğumluydu, o gitti. Gerçekten bak, hep dışarıda arazideydik. Gerçi iki gün sürdü o savaştan ne olur? Rumların bize karşı gelemeyeceğini düşünüyorduk yani.” Hüseyin Hatip de Kıbrıs Harekâtı sırasında Almanya’da bulunmaktadır. Almanya’da yaşarken Kıbrıs Harekâtı hakkında anlattıkları olayın yurt dışındaki Türklerin algılayış biçimlerini aktarması açısından önemlidir: “Kıbrıs Harekâtı’nda ben Almanya’daydım. O zamanlar Ecevit başbakandı. Kıbrıs şey yapıldığı zaman biz Almanya’daydık. Buradaki arkadaşlarımız arasında bir vatan olarak, bir vatan sevgisi olarak kaybetmedik, kazandık diye söyledim. Ben şöyle düşünüyorum. Yunanlı bir arkadaşımız vardı. Her zaman için şey yapıyorduk. Katapilos mu ne vardı. Onlar da onu savunmuyorlardı. Böyle Ecevit’in 1974 senesinde ani olarak çıkarma yapmasını hatırlıyorum. Ne iyi ne kötü. Aramızda herhangi bir kırgınlık onlarla beraber olmadı. Hiç böyle bir şeyimiz olmadı.”

*Türk Ordusu bir taraftan Kıbrıs'a çıkarma yaparken
diğer taraftan da Trakya'da teyakkuz halindeydi.*

80 İhtilali ve Sonrası: Arnavutköy'de Değişim Yılları

Askeri cunta ülkedeki siyasi istikrarsızlığı (Cumhurbaşkanlığı seçiminin sonuçlandırılmaması), ekonomideki kötü gidişi (dış ticaret açığındaki artışı, işsizlik) ve güvenlik sorunlarını (sağ-sol çatışması ve sokaklardaki şiddet) bahane ederek 12 Eylül 1980 günü yönetime el koydu. Bu müdahale ile Süleyman Demirel'in Başbakan olduğu hükümet görevden alındı. Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedildi. Partiler kapatıldı. Parti liderleri askeri üslerde gözetim altında tutuldu.

Arnavutköy özelinde ise 27 Mayıs İhtilali'ne oranla 12 Eylül Darbesi'ne tepkilerin daha az olduğu ve aslında asayiş sorunlarının ortadan kalkmasıyla görece darbenin olumlandığı söylenebilir.

Tayakadın'dan Bahattin Durukan 12 Eylül Askeri Darbesi'nin 27 Mayıs İhtilali'ne göre daha yumuşak geçtiğini düşünmektedir. O günleri şöyle aktarmaktadır: “12 Eylül'de zahmet çekmedik. 80 İhtilali çok yumuşak oldu. 27 Mayıs İhtilali daha şiddetli oldu.

Oradan oraya atlıyoruz ama. Burası Demokrat Partili bir köy, 8 tane Halk Partili var. Burası hep Menderes'e oy verdi. Şimdi 60 İhtilali olunca -27 Mayıs- subaylar onlara talimat vermişler. Göz açtırmayın, isyan edebilir o halk. Hepsi Demokrat. Buraya geliyorlar, süngüler takılı. Önde subayları. Aşağıda başıbozuk diyorlardı o zaman. “İçinizde ben Demokrat'ım diyen var mı? Çıksın buraya, vuracağım.” diyordu üstegmenleri. Kimse ben Demokrat'ım diyebilirdi mi? Herifin elinde silah var. 12 Eylül'de öyle olmadı.” Celal Yüzüak'ta 12 Eylül darbesi öncesinde sağ-sol mücadelesinden dolayı İstanbul'a gelip gidişlerinin zor olduğundan hareketle satır arasında 12 Eylül'ü olumlamaktadır. Celal Yüzüak düşüncelerini şöyle aktarmaktadır: “Evren millette fazla tepki yapmadı. Ortalık çok karıştı o yıllarda. Şehirde gezilmiyordu. Herkes ürkmüştü, korkmuştu. İktidara el koyunca olumlu karşıladı millet, Kenan Paşa'nın yaptığı bu ihtilali. Millet, Menderes'e 27 Mayıs'ta ihtilal yapılırca sert tepki yaptı. İstemedi fakat Kenan Paşa ihtilalinde öyle olmadı. Sağ-sol mücadelesi sona erdi. Biz o zaman İstanbul'a gidemezdik korkudan. Tak, tak, tak. Yanında adam vuruluyor. Babam İstanbul'da oturuyordu. Neler oluyordu, göresin.”

Karaburun'dan Durgut Doğru da 12 Eylül darbesinden fazla etkilenmediklerini düşünmektedir: “Köyde sokağa çıkma yasağı olsa ne olacak? Zaten 9'da herkes evine, kimseyi göremezsin zaten dışarıda. O zaman çalışıyordum ben İSKİ'de. Evim buradaydı. Burada ileride baraj var, orada çalışıyordum. Tabi biz o zaman pek etkilenmedik, burada olduğumuz için. Kamu görevi yapıyoruz ya bizi pek şey yapmadı yani. Köy de fazla etkilenmiyor. Köy ile şehir ayrı yani. Köyde zaten herkes kendi halinde insanlar.”

İlhan Soylan da 12 Eylül'e dair görüşlerini ve o günü şöyle aktarmaktadır: “Biliyorum, Cuma günü olmuştu. Camiye gittik, benim gibi bir sürü insan geldi. Jandarma da çok sağduyuluydu. Buradaydık. Biz gittik, çıkmayacaksınız sokağa dediler ama ne bileyim ben o zaman cesurmuşuz. Valla çıktık, gittik. Ne olacak ki. Köy yanlış bir köy değildi. Yerli köydü, kültürlü bir köydü. Hırsızlık-arsızlık bir şey yoktu. Herkes birbirini tanırdı. Bir baktık, caminin eski cemaati

yine vardı. Komutan da çekmişti yani, göz yummuştu. Türk Milleti bir ihtilalin olmasını istiyordu. Her gün adam ölüyordu biliyorsunuz, istiyordu. Ondan sonra ihtilal olunca millet bir rahata çıktı gibi oldu, hepimizde oldu. Biz de üniversitede korkuyorduk, sokakta korkuyorduk. Ben eski ülküciydim, MHP'liydim. O yıllardaki görüş-

lerim oydu. Biz ihtilale olumlu baktık ama sonra ne bileyim valla ihtilal saptırıldı mı ne oldu nasıl gitti. Demokrasi kesintiye uğradı. Süleyman Demirel'i dinliyorduk daha sonraki yıllarda. Milletvekillerinin beline silah verecek miydin falan, öyle konuşmalar yapıyordu. İhtilali bugün yargıladılar, ettiler ama ne hikâye. Halk istiyordu ya halkın istemi doğrultusunda oldu. Amerika'nın falan diyorlar belki bizim aklımız ermez o kadar üstüne ama halk istiyordu yani. Konuşulan oydu yani. Askeriye gelse de bu işe dur dese. Burada da ufak-tefek yazılar, duvar yazıları başlamıştı yani, 1980 senesinde."

Fotoğraf: 12 Eylül Darbesi'nde Çekilen Bir Kare

Kaynak: ekmekvegull.blogspot.com

İsmail Atav'da 12 Eylül öncesi olaylardan halkın bıktığını ve darbeyi bekler hale geldiğini, kendi yaşamışlıkları üzerinden şöyle anlatmaktadır: "12 Eylül günü sabahleyin hayvanları otluyordum, radyoyu bir açtım ki, ooo ihtilal oldu. O zaman bir şey düşünemedim. Ama sonrasını anlatayım. İstanbul'a gidiyorduk biz birine buğday verdik. Buradan ona gittim ben para almaya. Kağıda sardık parayı. Kireççi Dağın'ın orada bir kahve vardı. O zaman çok kuvvetliyim. Öyle iki üç kişi benim gözüm görmüyor. Böyle kahve önü masa dışarı, çay istedim ben. Bir kişide orada oturuyor, çay geldi, içiyorum. Sigara yakacağım çıkardım sigarayı ateş yok. Bunun da sigarası yanıyor. Dedim ateşini verir misin? Vermedi. Dedi ki bana "Sen benim masama gelip nasıl oturursun" Ben de "Ben istediğim yere otururum" dedim. Anladım ben şeyi, anarşinin en bol olduğu

zaman. Tam böyle münakaşa ediyoruz bakıyoruz birbirimize. Bak-tım süt arabası geliyor Gösteren'den Talat Bey'in arabası vardı o geliyor. Ona el ettim ben. Durdu aldı şoför. Arnavutköy'de indim ben. Orada Muzaffer usta var. Traktörümüzü ona tamir ettirirdik. Muzaffer abi durum böyle böyle. Parayı da buraya koymuşum. Ma-sada duruyordu "İsmail" dedi "Biz orada oturuyorduk birisi kahve-ye geldi. Allah'ını seven buradan gitsin" dedi. "Biz karşıya geçtik. Geldiler orasını taradılar" dedi. Solcular vurdu herhalde bilmiyo-rum. Sağcı mı solcu mu, anarşistler işte. Öyle bir şeydi ki herkes sahip çıksa da ne olacaksa olsun deniyordu, Kenan Evren ihtilal yaptı biz sevindik. Niye sevindik? Bir yere gidemiyorsun. Her yer anarşi. Ama şu da var şimdi aklımda. Anarşiyi de yapan bunlarmış bitirende bunlar. İki günde anarşi mi biter? Bunlar ihtilal yaptı. İki günde anarşi bitti. Mustafa Ural da sağ-sol kavgasından muzdarip olanlardandır. Yaşadıklarından dolayı darbenin olması gerektiğini düşünmektedir: "Demirci yollarına giderken gece yola çıktığım za-man arabanın kapılarını kilitler, arabanın içine artık sopa mı alaca-ğız, kazma mı alacağız yani yola öyle çıkar duruma geldik. Benim arabamın camına bir gece bir taş vurdular. Koca cam, güm patladı, silecek koptu, anahtar içeri girmedi. Ben hiç durur muyum, dursam ne olacağı belli, kaçtım ve o durumlarda mecburen silahlı kuvvetler el koydu. Bunu bizim hazmedemeyen siyaset hala var, hala bunun hesabını sormak. İstanbul'a gidemezdik biz buradan, gece olsun, gündüz olsun. Bizim buralarda başladılar adam kaçırmaya. Devlet yerine geldi. Ha ne oldu? Hamzakoy'a da gittim, gördüm Demirel'in yattığı yerleri falan. Bir cumhurbaşkanı seçemeyen meclis, kim ne derse desin, silahlı kuvvetler el koymasaydı, biz iki durumda Suri-ye'ye dönerdik. O pozisyona girmiştik. Neyi yargılıyorsun? Sen o zaman Yüce Meclisi yargıla. Demirel'le Ecevit birbirine şey yaparak kaçmışlar. Devlet geri gitmiştir, Türkiye geri gitmiştir, tamam, hep-si tamam ama onu yapmak zorunda kaldılar."

Refik Yücel ise 12 Eylül öncesinde ticaret yapmanın zorlukla-rını ifade ederken, ihtilalden sonra problemlerin düzeldiğini şu sözlerle aktarmıştır: "Saat akşam hava karardıktan sonra kahveler kapanırdı. Bir yere gidip bankadan para alıp çıkamazdın. Ben hale

giderdim, şoförlük yapıp mal getireceğim halden gidip bir tek kan-dil alıp gidemezdim yani. Şimdi şöyle bir şey vardı. Ticaret Oda-sı'ndan Unkapanı'na kadar bölmüşlerdi; burası Topal Necati'nin, buradan oraya kadar Hasan'ın yeri, burası Hüso'nun yeri, burası Kürt bilmem kimin yeri... artı malı hamala veriyorsun bir, malı ver-diğin zaman malı alıp kendi arabana koyamıyorsun arabayı yana-şyorsun ya orada kime geldiğin Necati'ye diyecek o da ayrı alacak, Necati'nin adamları indirecek, bedavaya aldığın mal olsa sana o zaman 2,5-3 liraya mal olacak. Tabi bunlar Kenan Evren'den önce. Tüccara gidiyorsun burada gidiyorsun mesela sırayla soruyorsun kaç para şu, 5 lira, bir öbürüne bakayım diyorsun bir öbürüne dönüyorsun 6 lira diyor bana. Ya yok, ya diyor kapanıyor mesai dışı gel diyor, öyle söylüyor onunda ya adamını bulacaksın, gerçi ben eski tüccar olduğum için çok sıkıntı çekmedim. İhtilal oldu, hepsi tüccara gittiğin zaman yok diyemiyordu sana malı, ben ken-di şahsımı düşünüyorum, beni etkilemiyordu ama başkasını belki açılırdı, kahveler açıldı 12 ye kadar herkes seyreder, bankaya gitti parasını alabildi, aylığını bile çekebildi."

Fotoğraf: 12 Eylül Darbesi'nde Kenan Evren Açıklama Yaparken

Kaynak: galeri.uludagsozluk.com

Fotoğraf: 12 Eylül Darbesi'nde Çekilen Bir Kare

Kaynak: ekmekvegull.blogspot.com

12 Eylül Darbesi'nin etkileri günümüze kadar devam etse de 1983 genel seçimleriyle birlikte Türkiye siyaseti normale dönmüştü. 6 Kasım 1983'teki genel seçimi kazanan Anavatan Partisi ile yeni bir dönem başladı. Turgut Özal başbakan oldu. Turgut Özal'ın Başbakanlığı ve ANAP iktidarı döneminde Arnavutköy kentleşmeye başladı. Turgut Özal Arnavutköy'de sevilen bir karakter olarak değerlendirilebilir. Adnan Menderes ile özleştirilen Turgut Özal için Celal Yüzüak şunları söylemektedir: *"Menderes ile Özal arasında kıyasladığında pek fark yok yani, aynı izden yürüdüler, aynı devam ettiler yine. Millet hürleşti yine. Özal'ı da elimizin tersiyle*

itmiyoruz yani. O da halk, halk adamıydı. Merhametli bir adamdı. Çalışkan adamdı. Halk içine girer. Kaç kere İstanbul'da camilerde gördüm. Yanına gittim, tokalaştım bile."

Yıllar itibarıyla ülke genelinde köylerden şehirlere doğru yaşanan göçten Arnavutköy de etkilenmiş ve giderek büyük bir merkez haline gelmiştir. 22 Mart 2008 tarihli Resmi Gazete' de yer alan ve yürürlüğe giren Kanun ile Arnavutköy ilçe olmuştur. Üçüncü köprü, Kanal İstanbul ve yeni kurulacak kentle dördüncü büyük nüfus değişimin olması muhtemeldir²⁶.

26 Akif Pamuk, Tarihçe, Cumhuriyetten Günümüze Arnavutköy, Arnavutköy

Arnavutköy Nereye?

Arnavutköy bugünlerde İstanbul'un yeni cazibe alanı olacağı öngörülmektedir. Üçüncü köprü projesiyle adından sıkça söz ettiren bölge, yeni havaalanı ile yatırımcılar için gelecek vadeden bir alan haline gelmiştir. Arnavutköylüler için de umutlu bir gelecek tasavvuru dile getirilmektedir. Bununla beraber Arnavutköy'ün yeniden dizayn edilme sürecinde, Arnavutköylülerin kültürünün nasıl şekilleneceği tartışma konusudur.

Arnavutköy'ün geleceği ile ilgili Müfit Taşkın şunları aktarmaktadır: "Arnavutköy'ü büyük ölçeğinde bakıldığında, yani köyler ve beldeler ile birlikte baktığında daha henüz oluşmadı ama bu oluşma aşamasında. Çünkü beldelerin bağlanması daha 3,5-4 yıl evvel olan hadise. Köylerde ve beldelerde o ruh vardı ama ilçenin yeni oluşması sebebiyle öyle bir ruh oluşmadı. Arnavutköy'de Arnavutköylünün gerek yaşayanları gerek idarecilerinin uhdesi dışında makro planda büyük projelerin olduğu bir ilçe. 3. Köprü, Kuzey Marmara Otoyolu, Kanal İstanbul, 3. Havaalanı vs. Dolayısıyla buradaki insanlar idarecisi ve halkıyla birlikte bu makro planda kendilerine biçilmiş rolü oynamak zorunda. Oynamayan, yani ben bu oyunu oynamam diyenler burada yaşamayıp başka yere gidecekler. Ama o ölçekteki büyük projelere buradaki insanların hayatıyla örfüyle geleneğiyle ekonomisiyle sosyal dengesiyle ayak uydurmak zorunda burada hayatını devam ettirebilmek için. Hayır, ben böyle bir hayatı yapamam ben hala eski düzen devam etmesini istiyorum diyen de herhâlde bu bölgeden gidecek. Çünkü bu sosyal gerçeği ben Taşoluk'tayken yaşadım, Taşoluk'ta bir mahallemizin bir uç kısmında gazi mahallesi gibi bir oldu ve yapılaşma düşünülürken biz orada farklı bir politika ile değiştirebildik. Değiştirdiğimiz bu tür niyeti olan insanlar baktılar ki böyle bir yapıyı burada kuramayacağız. Çekip gittiler. Yani siz bir yerde bir toplum mühendisliği yaparsınız, toplum mühendisliği hesabında o kuralın dışında kalanlar ya terk eder ya da dönüşerek o hayatı sürdürürler. Arnavutköy'ün yaşayabildiği sıkıntılar şunlar. İnsan dünyada iken

çok şeyle imtihan ediliyor, onlardan biri de para. Şimdi bölgede bu projelerle birlikte köylünün elinde kalan yerler ciddi para edince insanlar paranın imtihanı ile karşı karşıya kalıyor. Bu imtihanla artık azıcık kalan o örf ve adetlerini de kaybetmeye daha doğrusu toplumsal olarak yozlaşmaya doğru ahlaki boyutların dışına doğru bir çıkış var. Bu tehlike var. Ne kadar sürer? Buradaki mallar mülkler bitene kadar sürer. Bittikten sonra ne olur? O ayrı bir mesele. Onun haricinde tabi bu projeler güzel projeler ama bu projelerin ekonomik anlamının toplumsal barışı, huzuru, sosyal dengeleri de getirecek bir takım projeler geliştirmek lazım. Yoksa aksi halde siz çok hızla geliştirdiğinizde yani adeta burayı hızlı bir kavak şeklinde büyütürseniz kavağın ömrü kısa olur, dolayısıyla o sıkıntı da yaşanabilir. Yani o güzel projeleri sindire sindire, buradaki insanları da bu projelere farklı bir sosyal ve manevi projelerle dengelemeniz lazım. Aksi halde sadece materyalist bir ekonomik düşüncelerle kurulan bir şehir olur. Tabi onların da dünyada sonlarının ne olduğu belli. Bir sıkıntı da belirtiyim; ben bunu birkaç yerde söyledim ama. Arnavutköy yeni ilçe olurken keşke ismin sonu köy ile biten bir şehir olmasaydı, bir ilçe olmasaydı. Yani sonu kent veya şehir ile biten isim olsaydı. Yani Yeşilkent, Yeşil şehir, farklı bir şey. Nedir bu insanların yıllardan beri yaşadığı köy alışkanlığının kafalarında kırılma noktası olacaktı. Hala köyde hayvan besleyen bir insan evinin alt katında hayvanı besliyor, üst katında oturuyor. Oradaki gübreyi de hemen yan bahçeye atıyor. Etraftaki büyük insan sinekten rahatsız, kokudan rahatsız, pislikten rahatsız. Hala bakın bugün 2013, hala bu şekilde hayat devam ediyor. Fakat 4 yıl evvel, 7 yıl evvel beldeler ile birleşirken, yeni bir ilçe olurken adının köy ile biten bir isimden ziyade yeni bir heyecan katması anlamında sonu kent veya şehir ile biten bir isim olsaydı buradaki o eski alışkanlıkları bırakma hızı daha hızlı olacaktı kanaatindeyim. Burada bir eksikimiz o oldu."

Recai Yahyaoğlu da Arnavutköy'ün geleceğinin oldukça parlak olacağını düşünenlerdendir. Bu durumu şu sözlerle aktarmıştır: "Çok büyük bir gelişme yaşayacak. Belediyenin, Arnavutköy, İstanbul'un geleceği diye bir amblemi var. Ben bu ifadeyi çok

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Arnavutköy'de Yapılması Planlanan Projelerin Grafik Çalışması

Kaynak: haber3.com

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Arnavutköy'de Yeni Yapılaşma

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

doğru buluyorum. Ben Fatih'te oturuyorum. Fatih'te arsa bulmak mümkün değil. İstanbul, doldu, taşıtı ama burada çok büyük araziler var. Artık büyüyen İstanbul, buraya doğru gelecek. Başbakan'ın açıklamış olduğu proje ile kömür ocaklarının olduğu yere önemli bir nüfus gelecek. Çok büyük bir nüfus İstanbul'dan buraya gelecek. İstanbul'dan nakledilecek nüfusun yaklaşık yüzde ellisi Arnavutköy ilçesi sınırlarında olacak. Benim bildiğim iki-üç üniversitenin kampus yerinin burada belirlenmiş olduğu. Burada Türkiye'nin en büyük, dünyanın en büyük havaalanlarından birisi olacak. Kanal İstanbul Projesi nitekim ilçemizde olacak ama güzergâhı tam netleşmiş değil. Ben Arnavutköy'ün 20 yılda çok geliştiğini gördüm ama bundan sonraki 20 yılda bu gelişmişliğin 3-4 katı kadar daha fazla gelişmişliğe maruz kalacağına inanıyorum. Burası Anadolu'dan gelen göç ile çok karışık bir yer oldu. Son iki-üç yıl içerisinde Kayaşehir'e yerleşen insanlar buranın biraz kalitesini, sosyal dokusunu geliştirdiler. İkincisi, buraya Kiptaş konutları yapıldı. Bir de Taşoluk'a Toki konutları yapıldı. Oraya da İstanbul'dan farklı aileler geldi. Yani Doğu kökenli değil de daha karışık-Anadolu, Trakya, Karadenizli kişiler-bu kişiler köy kültürünü aşmış, daha kültürel seviyesi yüksek, yaşam standartları daha iyi bir kitle geldi buraya son birkaç yıl içinde. Kentli kitle burayı değiştirdi. Bunu en iyi benim eşim gözlemliyor. Eşim ana caddede eczane çalıştırdığı için bana söylüyor. Çok kaliteli insanlar geldi, çok güzel insanlar geldi, çok güzel insanlarla karşılaşıyorum, çok güzel insanlarla sohbet ediyorum. Hep son yıllarda gelen kitleden bahsediyor benim eşim. O bence burayı daha da güzel yaptı. Daha da geliştirdi. Anadolu kültürünün bazı kişilere kasvetli gelen havasını dağıtır gibi oldu."

Fotoğraf: Hadımköy Kiptaş Konutları

Kaynak: www.oryapisan.com.tr

İlhan Soylan, Arnavutköy'ün geleceği ile ilgili olarak endişelidir. Fikirlerini şöyle aktarmaktadır: "Valla, ben çok şükrediyorum yine her vilayetten adam geldi. Varoş gibi hatta Türkiye'nin Harlem'i diyorlardı buraya, benim dışarıdaki arkadaşlarım hani. Harlem tabirini kullanıyorlar. Fakat Gaziosmanpaşa kurulurken, Pazariçi, meyhaneler caddesiydi. Her gece bir adam ölürdü bakın o yıllara. 70 evveli yıllara. Duyardık yine bilmem kimi vurmuşlar, bilmem kimi dövmüşler, hadiseli bir yerd. Hastalıklar vardı. Mesela 1970 senesinde Bayrampaşa'da, Esenler'de falan kolera falan çıkmıştı, böyle yeni birden yükselerek. Elhamdülillah burada bunlar olmadı. Burada bilakis meyhaneler kendi kendine kapandı. Millet içkiden vazgeçti. Yani güzel şeyler oldu. Arnavutköy'de meyhane ben yok biliyorum şu anda. Belki varsa bir tane, iki tane vardır. O zaman bu Terkos asfaltı, meyhane caddesiydi. Arnavutköy işte bu günlere geldi."

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Arnavutköy Fotoğraf Yarışması'nda 2. Olan Fotoğraf

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

*Buranın geleceği gelen insanın kalitesine bağlı. Buraya kültür-
lü insanlar gelirse burası çok güzelleşir. Cahil insanlar veya pek
düzgün olmayan insanlar gelirse bir o kadar bozulur. Hani üzüm
üzüme baka baka kararır olayı. Çevre, öyle yani sizin gibi öğretmen*

*arkadaşlarla dolsa daha bir değişik kültür olur. Cahil adamlarla,
şunla, bunla olursa daha bir başka olur. O gelenlerin kalitesine
bağlı ya. Demin ben dedim ya, şükürler olsun burada cinayetler
olmadı, hastalıklar çıkmadı. Buraya gelen insanlar oradan-buradan
geldiler ama İslam birliği içinde hepsi camiye gittiği zaman kardeş
gibi oturuyorlar orada. Ben şuralıyım, ben buralıyım ayağına gir-
miyor. Ben Lazım, o Kürt bilmem ne, bu köyde yok o."*

Buranın geleceği gelen insanın kalitesine bağlı. Buraya kültürlü insanlar gelirse burası çok güzelleşir. Cahil insanlar veya pek düzgün olmayan insanlar gelirse bir o kadar bozulur.

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Bulgaristan Türkleri Göç Ederken

Kaynak: kircaalihaber.com

Arnavutköy'de Toplumsal Yapı

Arnavutköy'ün toplumsal yapısı bölgeye yapılan göçler sonucunda şekillenmiştir. 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında başlayan göçleri, Balkan Savaşı sonrasında yaşanan göçler takip etmiştir. Planlı ve düzenli göç hareketi ise Lozan Antlaşması'ndan sonra yaşanan mübadeledir. Mübadeleyle birlikte Boğazköy, Taşoluk ve Arnavutköy'deki Rumlar, Yunanistan'dan gelen Türklerle yer değiştirmiştir.

Bu durumu Celal Ak şöyle aktarmaktadır: *"Çilingir yerli, Tosunköy yerli, Yassiören yerli, Kayabaşı mübadele muhaciri, Arnavutköy mübadele muhaciri, Ayazma mübadele muhaciri, Boğazköy mübadele muhaciri, Bolluca yerli, İmrahor mübadele muhaciri, Terkos mübadele muhaciri, Tayakadın mübadele muhaciri, Baklalı yerli köyü. 5-6 tane Rum, Bulgar köyü, geri kalanı Türk köyü. Trakya'da daha çok Rum, Bulgar köyü var."*

Bu göçlere ek olarak bölgeye 1950'li yıllarda, 1970'lerde Bulgaristan'dan Türk göçü yaşanmıştır. Diğer taraftan 1980'li ve 1990'lı yıllardaki göçlerin niteliği diğer göçlerden farklıdır. 1990'lı yıllar Arnavutköy'e yapılan iç göçleri tanımlar. Özellikle Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Karadeniz'den bölge göç almıştır. 1990'lı yıllarda Arnavutköy'ün nüfusu heterojenleştikçe toplumsal yapıda yeni gelenlere karşı olumsuz tutum takınılmıştır. Onlar için "gelme" lafı kullanılmaya başlanmıştır.

İbrahim Öztürk "gelme" kavramı için şunları aktarmaktadır: *"Eskiden dışarıdan gelen arkadaşlar için deniliyordu. 1990'larda kullanılmaya başladı. Özal döneminden sonra buraları doldu. O'na neden "gelme" dediler, 'aa bir arkadaş daha gelmiş Samsun'dan, Erzurum'dan', böyle bu kelime. Şu anda kalktı artık. Kullanılmıyor. 81 vilayetten insan var burada."* Yücel Öztürk de o dönemi şöyle anlatmaktadır. *"Bizim köyümüz 2000 kişiydi, şimdi 30.000 kişi şu an. 1980'den doğru 90'a kadara çok büyük bir göç vardı. Ben muhtar olduğum için iyi biliyorum yani göçleri, çünkü çok kayıt yaptık."*

Bahri Kazankaya da "gelme" kavramı için şunları aktarmaktadır: *"Anadolu'dan gelen insanlara "gelmeler" deniyor. Yerli kesime "yerli" diyorlardı; göçmenlere de "göçmen" hitabını kullanıyorlardı. Yerli*

kesime "Gacal" veya "Arnavut" ırkını kullanarak hitap etmezlerdi; genelde "yerli kesim" olarak hitap ederlerdi. Tabi "Gacal" olduğu biliniyordu."

Metin Karal "gelme" kavramının kullanılmasını anlamsız bulanlardandır: *"Gelme lafı sehven de kullanılsa, hani bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın atasözü gibi geliyor. Hatta benim zaman zaman telaffuz ettiğim bir laf var kendi hemşerilerime karşı. Kardeşim madem o kadar önyargı var niye topraklarınızı sattınız? Satmasaydınız o insanlar buraya gökten zembille de gelmedi."*

Recai Yahyaoğlu'na göre bu göçler mevcut siyasal yapıyı da belirlemiştir: *"Göçler buranın siyasetini yönlendirdi. Anadolu'dan gelen göçlerle 1980'li yıllardan sonra buranın sosyal demokrat yapısı kayboldu. Mesela 80'li yıllardan sonra burada Anavatan Partisi, Refah Partisi seçimleri kazanmış. Sadece bir dönem DSP'li bir belediye başkanı olmuş. Onun dışında Refah Partisi kazandı. Göç, buranın siyasi yapısını değiştirdi. O göç olmasa yerli halkın siyasi görüşü farklı yani."*

TÜİK verilerine göre Arnavutköy'de ikamet edenlerin nüfus kütüğüne kayıtlı olduğu yere göre dağılımı çeşitlilik arz etmektedir. Hemşehri gruplarının dağılımına bakıldığında ilk 10'da yer alan grupları şu şekilde sıralamak mümkündür. İlk sırada 24.375 kişi ile % 11.82 oranında Erzurumlular; ikinci sırada ise 23.433 kişi ile % 11.36 oranında İstanbul kütüğüne kayıtlı olanlar yer almaktadır. Ancak bu grubu oluşturanların çoğunlukla Arnavutköy'ün yerlisi sayılabilecek mübadele sonrası muhacirlerden olduğu; bir kısmının da diğer kentlerden gelen ve kütüğünü daha sonra buraya aldırarak göçmenlerden oluştuğu ifade edilebilir. Üçüncü sıraya yerleşenler ise 13.070 kişi ile % 6.34 oranında Sinoplulardır. Geri kalan nüfus ise sıra ile Kastamonulular (% 5.31), Samsunlular (% 4.50), Ordulular (% 4.27), Muşlular (% 4.06), Ardahanlılar (% 3.40), Tokatlılar (% 3.30) ve Giresunlular (% 3.10) biçiminde sıralanmaktadır. Bu iller dışında kalan kentlerin nüfusuna kayıtlı olanların toplam nüfusu ise 87779 kişi ile % 42.54 oranında görülmektedir.²⁷

²⁷ Nail Yılmaz, Nüfus ve Sosyal Yaşam, Cumhuriyetten Günümüze Arnavutköy içinde, Arnavutköy Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2013. (Baskıda)

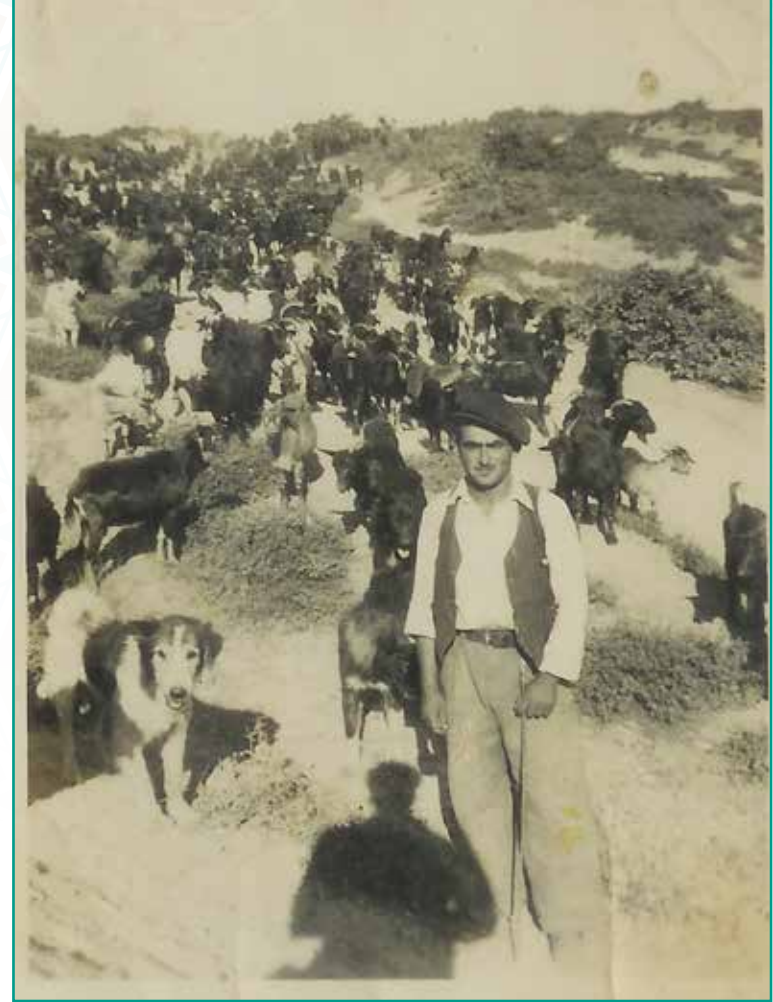
Arnavutköy'de Ekonomik Hayat

Arnavutköy'de yaşayanlar için hayvancılık²⁸ ve tarım temel geçim kaynaklarıdır. Bölgenin coğrafi yapısı ve iklimi, özellikle koyun yetiştirmeye elverişli olduğundan bölgenin önde gelen aileleri çiftliklerde hem tarım hem de hayvancılıkla uğraşmaktadır. Bunlara ek olarak ormancılık ve mangal kömürü satışı özellikle orman köylüleri tarafından yapılmaktadır. Hayvancılıkla uğraşan aileler ise sütçülükle ekonomilerini katkı sağlamaya çalışmışlardır. Kimi ailelerin de kilimcilik yaptıklarına da rastlanmaktadır. Diğer taraftan Arnavutköylülerin bir kısmı da fabrikalarda işçi olarak çalışmakta ve özellikle Karaburun tarafında balıkçılık da önemli bir geçim kaynağını oluşturmaktadır. Terkos'ta ve İSKİ'de çalışanlar da toplumun memur kısmını teşkil etmektedir.

Fotoğraf: Saman Bağlama

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Fotoğraf: İdris Duyal

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Yücel Öztürk tarımın ve ormancılığın temel geçim kaynağı olduğunu şu sözlerle aktarmaktadır: *"Sabah herkes tarlasına gider, ormana giden ormana, tarlasına giden tarlasına, akşam olduğu zaman odunları kesiyor depo yapıyor. Şey vardı müstahsiller alıyor yani sebze yani akşam oldu mu kaç kilo getirdi işte 100 kilo 200 kilo, gücüne göre onun parasını veriyordu."* Sadi Alşak da çiftçilikle hayvancılığın birbirini tamamladığını ve bu bölge-

nin temel ekonomik uğraşı olduğunu şu sözlerle aktarmaktadır: “Ekonomik imkânlar o zaman çok sınırlıydı. Mesela, paranın değeri vardı ama imkânlar da sınırlıydı. Çiftçilik yapıldı zaten bizim bölgemizde. Çiftçilik, hayvancılık. Arpa, buğday, mısır ekilirdi. Çok miktarda ekenler, samanını satar, buğdayını satar, satarlardı yani. Karınlarını doyurmak için buğdayı değirmende öğütüp kışlık ekmeğimizi yapardık. Küçükbaş hayvan ve büyükbaş hayvan da önemliydi. Mesela ben Taşoluk Çiftliği’nin, büyük caminin olduğu yerde ikamet ettim. Diğer başka yakınlarım da oraya ikamet edilmiş. Orada 70-80 tane büyükbaş hayvanımız vardı. Rahmetli babamla beraber baktığımız, onlara yardım ettiğimiz hayvanlarımız vardı.”

Fotoğraf: Bolluca’da Bakkal Zülkarneyn

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Fikret Yılmaz da köylülerin pazarda ürettiklerini sattıklarını şöyle ifade etmektedir: “Arnavutköy’ün merkezinde pazar kuruluyordu. Arnavutköy’e buradan yayan gidilip gelinirdi. Haftada bir gün Pazar kuruluyordu. Millet buradan tereyağını götürüyordu, tavuğunu götürüyordu. Orada satıp oradan da ihtiyacını alıyordu. Mesela çiçek yağı o zamanlarda bakkallarda bile yoktu. Rahmetli

anneciğim benzinci Şükrü’ye bir kilo tereyağı götürüyordu onun karşılığında bir kilo çiçek yağı alıyordu o zamanlar. Çiçek yağı kırtma falan yaparken lazım oluyordu.”

Erol Usta da dedesinin lakabının kaynağının yaptığı hayvancılık olduğunu şöyle aktarmaktadır: “Dedem çalışkan bir adamdı, şu olduğumuz yer pirenlikmiş. Yani makilik kısa böyle pirenlik denen bir bitki var. Sonra dedem keçi alıyor. Keçileri yetiştirirken 1000 tane kadar keçi yapıyor ve adına Keçici Ali diyorlar. Sülalenin adı, bize Yunanistan’da Elezler diyorlarmış. “Ayşe Duyal da yaptıkları hayvancılık hakkında şunları aktarmaktadır. “2500 tane hayvanımız vardı. 2000 tane keçi 500 koyun vardı. Onların sütlerini sağıp sütçülere verirdik. Sütçü vardı bir tane. Her ayın 15’inden 15’ine kayınbabamla birlikte gider hesap görürdük. Para alırdık. İyi para kazanırdık. Ermeni Dimitri de Kapalı Çarşıya götürürdü. Değirmen vardı burada, buğdayları da değirmende öğütürdük. Keçilerin kıllarını da satardık. Onları da gelirlerdi alırlardı. Onlardan da kilim dokurlarmış. Kendimiz de çobanlara kepa dokurduk.”

Arnavutköy’de ormancılık daha çok bölgede yaşayan ailelerin kendi ihtiyaçları için yapılmaktadır. Kışın yakacak ihtiyacı için ve gündelik kullanımı için odun kesilmektedir. Bu durumu Mustafa Kayışlı şöyle aktarmaktadır: “Kış geliyor yakmak için odun kesmek için gidiyorsun. Çok çok 12 yaşındaydım yani, rahmetli babam ile gitmiştik. ... Demek istediğim, hiç boşluğumuz yok. Şimdiki mezarlık olan yer var ya, orası kış ayında bilhassa hayvanları otlatmak için gidiyorduk oraya, dönüşte de odun keserdik orada. Odun keser eşeklere yükler gelirken eve getirirdim.”

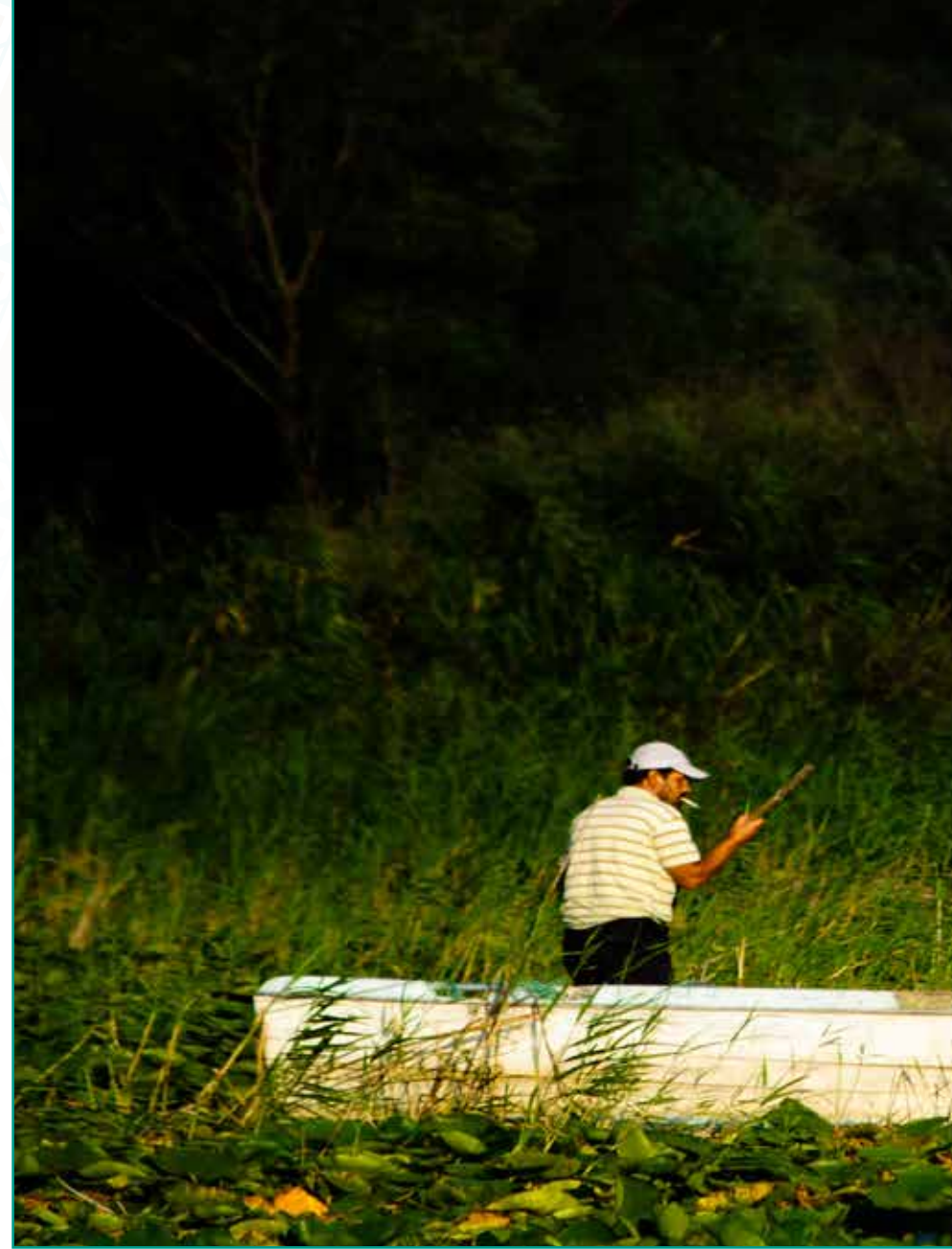
Ormancılığın diğer bir formu ise meşeleri kesip, meşe kömürü haline getirdikten sonra İstanbul’a satarak ihtiyaçlarını karşılamadır. Hasan Turgut bu durumu şöyle aktarmaktadır: “Ormanda, ağaç kömürü yakıp İstanbul’a satılıyordu. Mesela Edirnekapi’ya. Rami’de kışla varmış, orada pinekliyolarmış. Yani o zaman Rami’den ileriye gidip kömür götürüyorlar.”

Yücel Öztürk ise Arnavutköy'deki ekonomik yaşamı şöyle aktarmaktadır: *"Eskiden kömür yakılıyordu sonra onu satıyorduk. At arabalarıyla, öküz arabalarıyla Rami'ye götürülürdü. 1950'li yıllar. Ben hatırlamıyorum ama benim hatırladığım 1960-1965'ler. At arabalarıyla iki günde gidiyorlardı. Odun götürürler Edirnekapı'ya, oradan iki-üç günde satarlardı, dönüp geliyorlardı. Sonra kömür ocakları başladı 1975-1977'de. Bolluca, Boğazköy, Yeniköy'de. O zaman odun yakıyorduk, kömür yoktu. Askeriye bile gelip odun alıyordu bizim Boğazköy'den. Kömür ocakları çıktı, başladı kömür. Linyit kömürü 70-75 TL. Bu sefer kömüre döndüler, odun ile beraber tekrar gene. Hayatımız köyde, hep odun keserdik, at arabalarıyla, eşek arabalarıyla köye getirir depo yardık, İstanbullu da gelip alırdı."*

Sami Eti de Karaburun'da denizden kömür toplamayı şöyle aktarmaktadır: *"Deniz kömür atıyordu bize. Şimdi devamlı atıyordur. Kömür ocaklarındaki toprak ile dökülen hafriyat; toprak dibe çöküyor, kömür yüzmüş oluyor. Onu bir köşeye topluyor. Kömürü bir yere topluyor. Bizde onları toplayıp evde kullanıyorduk veya satıyorduk."* Sami Eti Karaburun'da hem balıkçılığın hem de memuriyetin bölgede ekonomik geçim için yapıldığını şu sözlerle aktarmaktadır: *"Memuriyet var burada. Memuriyet şöyle, hem balıkçı hem memur, iki tane şık var. Memuriyet nasıl oluyor biliyor musunuz? Burada diyelim kıyı emniyette 30 kişi çalışıyor, o da çocuklu çocuğa devrediyor, İSKİ'de çalışıyor, orman idaresinde pek az çalışan var. Bunlar hep memur statüsünde. Terkos'ta böyle. Yani bunlar şimdi memur zihniyetiyle gidip geliyor. Yani burada tarımsal işçi çok az. Mesela sanatçı da yok. Sanat eseri yapacak şunu bunu yapacakta yok. Hepsi dışarıdan gelme. Yani burada şimdi babadan oğula teslim edilen yerler var oraya girmişler... Balığa köylülerin hepsi çıkıyor. Dışarıdan gelenler de var. Mesela dışarıdan bütün balık akını olsun onlar bir günde buraya geliyorlar civar yerlerden geliyorlar. Yeter ki balık olsun."*

Ayrıca Sami Eti balıkçılıkla ilgili şöyle devam etmektedir: *"Balıkçı ağı geriyor, bırakıyor. Çift kürek yani iki kişi, kürekli kayıklar var."*

Fotoğraf: 2 Kişi Çift Kürekli Kayık ile Balık Ağı Geriyor

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Onları mesela siz tarihsel olarak bakabilirsiniz. Dörtlülere daha süratli. İşte misine icat olmamış, ne olmuş pamuk ipi olmuş, ondan sonra naylon ipe dönmüşler, iprişime dönmüşler. Mesela şimdi adam sipariş alıyor, sana ne kadar balık lazım, sana ne kadar lazım diye ona göre balığa çıkıyor. Tutarsa satamayacak. Dökecek denize yazık olacak. Şimdi ay karanlık olduğu zaman yakamoz olur, deniz fosfor yaptığı içinde denizde balığı görürsün. Yani radar ekrana gerek yok. Sürüler halinde fosforlu görürsün. Mesela bir bakmışsın bu kadar alana balıkların hepsi toplanmış, küme halinde. Ona volî diyorlar, volî ile çeviriyorlar. Bir de uzatma sistemi var, en son dönem olacak uzatma sistemi, ağ atacağız, bekleyeceksin, o ağ kurşunsuz, dibinde mapa diye bir şeyler var, ağın boyu çok yüksek, sular seni nereye götürüyorsa onunla beraber gidiyorsun. Çünkü burada kum, ilişken yok, dağ taş yok. Ancak bir yere takılırsa durursun, bir ağaç kütüğü olur bilmem ne olur. Geri kalan seni nereye kadar götürürse sular, onunla beraber gidiyorsun, 1-2 saate çekiyorsun. Şimdi çoğu mazot yakmasın diye geri dönmüyor. Orada kalıyor, orada uyuyor. Mesela Ormanlı'ya gidiyorsun buradan, Ormanlı'ya kadar denizden gidiyorsun, Yalıköy'ü kıyılarına kadar gidiyorsun, balık oraya yerleşmiş. Balıkçılar, berekete gidiyorsun oraya. Konaklıyorsun, çay kahve içiyorsun, yemek yiyorsun, sohbet ediyorsun, tam donanımlı yani içerdeki.

Arnavutköy'de 1980'lerden sonra ekonomi değişmeye başlamıştır. Köylü daha önce az para kazanırken daha rahat yaşamaktadır. Diğer taraftan artık ellerindeki ürünler para etmemekte ve ekonomik olarak sıkıntı çekmektedir. Mustafa Ural Arnavutköy'de tarımın biteceğini şu sözlerle aktarmaktadır: "Bundan sonra tarlalar satılacak. Kendimize güven vereceğiz yani işleri yürütemeyeceğiz. Şehirleşmeye başladı buraları ve burada konutlar olacak. Konutların olduğu yerde tarım olmuyor, gördük. İstanbul civarı, biz, tarım bitecek. Bizim burası tarım bölgesi ayrıldığına göre yani buna rağmen biz rahatsız oluyoruz. İlaç atma, baraja gidiyor; gübre kullanma, baraja gidiyor; şunu yapma, baraja gidiyor. Dışarı çıkalım çiftlik yapalım, hayvancılığı büyütelim, yasak. İnşaat yap-

mazsın, imar yok. Normal tarım gelecek. Burada bunlar satılıyor. Burada bir muamma, açıkta kaldık. Sonumuz ne olur, onu da Allah bilir. İstikametimiz pekiyi değil. Şimdi kim ne derse desin, açık oturma geldiğimiz zaman; ben Trakya Birlik'in de ortağım ve yöneticisiyim. Tam kampanya döneminde hasat yapacağız, ham yağ gelince işler durdu. Geçen sene 1700-1600-1500 lira olan çiçek, bugün piyasada 900 lira. Ama senin teneke sana gelmeyecek, bunun düşüş fiyatları bana gelir, sana gelmiyor. Sen yine aynı parayı verip yağı alacaksın ama beni öldürdü burada. Burada çok ciddi bir kriz var." Sezai Ural da köylünün çektiği sıkıntının tarihselliğine vurgu yaparak, mevcut sıkıntıları neoliberal sistemin yayılımına bağlamaktadır: "Köylü yaşamının dönüm noktası olduğu nokta 24 Ocak 1980. Liberal ekonominin, 24 Ocak Kararları'nın bir uygulaması orada bizim bitişimizin başlangıç noktası oldu. Yani dışa açalım, sanayi, ithalatı, ihracatı, terbiye politikası, rekabet politikası falan derken bir şekilde 12 Eylül Harekâtı, 12 Eylül Harekâtı'ndan sonra Bülent Ulusu hükümeti, o zamanki Turgut Özal ve sonrası tam gaz yürüyor. Sanayiye bakalım; bizim Türkiye'de bir Renault vardır, bir Tofaş vardır, Murat-Şahin grubu kuş serisi, onlar bir şekilde bu ülkenin kanını emdiler diyeyim. Bu biraz ağır olacak ama. Serbest piyasa ile daha iyisi bu sefer kaliteyi artırdı. Şimdi burada iki tane sektör; üretim tarım sektörü, sanayi sektörü, bir de hizmet sektörü, hizmet sektörünü geçiyoruz. O etkilemez. Şimdi sanayi sektörünün örgütlenmeleri çok daha erkendir, etkindir yukarıya karşı. Teşvik paketleri, teşvik ederleri falan derken ama üretim sektöründeki örgütlenme çok zayıf olduğu için çok ezildik, çok mağdur kaldık. 1980-1985-1990'a doğru gittikçe tarım alanında çok büyük mekanizasyonlar oldu. Biz 1976 yılında biçerdöver aldığımız zaman ilk biçerdöverin sahipleri de hala da yaşıyor, bir yürüyücü Balaban köy içi dediğimiz önemli kayışı biz kaçak-köçek getirirdik. O tarihten sonra ithalat serbest. Dünyada bütün gelişmiş ülkelerde tarım kesiminin korunması adına böyle bir düzenleme var. O konuda biz çok geri kaldık. Senede yüzde 46 faizle traktör aldığım dönemlerde üreterek ben ödedim. Şu anda yüzde 5 faizle traktör alıyorum, ödemekte sıkıntı çekiyorum. Ziraat Bankası o

dönemde anamdan emdiğimi burnumdan getiriyordu, kan kus-turuyordu o yüzde 43 faizle ben kredi alırken evrak konusunda; şimdi kahve köşelerinde şöyle basit bir kâğıda imza attığında sen bu sisteme dâhil olup parana traktör alabiliyorsun. İşin pratikliliği ama bir şeylerin eksildiğini görüyoruz. Şimdi başbakan veya Tarım Bakanı veya Sanayi Bakanı, Türkiye'nin genelinde traktör satışın-da çok oldu öyle şeyler, bakıyorsun tapu hareketi de fazla. Ben bunu şey edemiyorum. Şimdiki gençlere bakıyorum, şimdiki gençlik kendini 30 yıl revizyondan geçirememiş, babalarının bıraktığı sistemde duruyor, hazıra kaçıyor. Yani az çalışalım, çok kazanalım. Telefonum i-Phone olsun, arabam cafcac olsun, düğün yapacağım, evleneceğim, ben bu kızla flört ediyorum, evvelde flört filan ayıp, diz kapaklarından aşağı olurdu bizim ortaokul döneminde, valla bacalarına, bacalarına vururduk kızların, diz kapağı görünmeyecek. Şimdi çıkıyorlar öğle paydosunda sanki Beyoğlu'ndasın. Yani Avrupa'nın kötü örneklerini çok güzel kapmışız. İyi örnekleri işimize gelmemiş, lazım değil demişiz. Laçkalık diz boyu. Ben evde oturduğum zaman, babam geldiği zaman içeriye şöyle bir vaziyet alırdım yani, saygı icabı. Şimdi bizim velet, ya oturuyoruz ya. Kültür bu işte. Eksiyekötüye doğru gidiyoruz."

Fotoğraf: Eski Arnavutköy Fotoğrafları

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

*Arnavutköy’de 1980’lerden sonra ekonomi değişmeye başlamıştır.
Tarım ekonomisi sona ermiştir.*

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Hadımköy Hilaliahmer Hasta Heyeti Sıhhiye ve İdaresi

Kaynak: Dr. Besim Ömer Paşa'nın Hatıra Albümü

Arnavutköy'de Sağlık

Arnavutköy'de biri devlet hastanesi olmak üzere 2 adet hastane bulunmaktadır. Bu hastanelerden devlet hastanesi olanı 210 yatak kapasiteli; özel hastane statüsünde olanı ise 32 yatak kapasitelidir. Hastanelerin dışında 10 adet sağlık ocağı ve 6 tane de dispanser bulunmaktadır. Bu verilere göre Arnavutköy'deki hastane ve sağlık kurumlarının yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Zira ilçe nüfusu, 206. 299 ile çoğu il nüfusundan büyüktür. Dolayısıyla ilçenin daha yüksek kapasitede, donanımlı sağlık kuruluşlarına ihtiyaç duyduğu ortadadır²⁹. Diğer taraftan Arnavutköy'de sağlık hizmetleri Türkiye modernleşmesi ile doğrudan ilişkilidir. Sağlık sektöründe yakın döneme kadar süren sıkıntılar göz önüne alındığında Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki durumu tahmin etmek güç değildir.

Hastalıkla mücadelede ilk kullanılan yöntem geleneksel çözümlerdir. Sami Koç geleneksel yöntemleri şöyle aktarmaktadır: *"Koca karı ilaçları vardı. Onlarla hastalıklar atlatılmaya çalışılıyordu. O zaman yaşlı kadınlar oradan ot toplar, otu kaynatır, nanesini kaynatır. Papatyasını kaynatıyor. Karnın ağrıyorsa hemen güllü su vs. Fayda ediyordu tabi, şimdiki ilaçların hepsi de ottan."*

Diğer taraftan modern sağlık hizmetleri ya Arnavutköy merkezdeki Sağlık Ocağı'nda ya da gezici doktorlar aracılığıyla verilmektedir. Bahri Kazankaya bu durumu şöyle anlatmaktadır: *"Sağlık ocağı vardı Arnavutköy'de. Bütün millet Arnavutköy'deki sağlık ocağına giderlerdi. Eski bir sağlık ocağıydı burası. Ayrıca dışarıdan doktorlar gelirdi. Gaziosmanpaşa'nın eski ismi Taşlıtarla'ydı. Gaziosmanpaşa ilçesi daha önce Eyüp'e bağlıymış. Daha önce Çatalca tarafına bağlanmış. Daha sonra da Gaziosmanpaşa bölgesine bağlanmış, oraya giderlermiş. O bölge de tabii sağlık noktasında çok fazla imkânı olan yerlerden değil ve o yıllarda İstanbul'dan gelen doktor vardı. Haftanın belli günleri bir gün veya iki gün gelir, muayenehanesinde hastaları muayene eder giderdi. Dişçiler de aynı şekilde ve*

*berber de aynı şekildeydi burada. "Doktor Arnavutköy'de bir yere gelir, hastalar onun yanına gider muayene olurlardı. Mesela her köyde bir ebe mutlaka vardı. Bunlardan belki diploması olmayan ebeler de vardı. Burada Beşir Bey vardı. Benim geldiğim yıllarda onun eşi bu bölgede ebelik yapardı."*Vahit Tepe ise Arnavutköy'de sağlık sektörünün gelişimini şu şekilde aktarmaktadır: *"Şöyle ebe vardı, burada yetişmiş Hoca Efendi'nin hanımı vardı. Allah kabul etsin. Ne yapıyordu bilmiyorum. Kalabak yaprağı kullanıyordu. Ot böyle, çocukların altına onu sararlardı bez yerine. Necip Ağabeyin annesi de yapmıştı ama asıl ebemiz Hoca Efendi'nin hanımıydı. Ondan sonra işte geldi. Teyze vardı Boğazköy'de ebe, onu gidip alırdık çoğu zaman. Mesela ebe buraya 88'de geldi. Menderes'in zamanında da vardı ama Resmi ebe 1987'de geldi. Beşir Bey'in hanımı. Doktor olarak da Samim Bey vardı."*Turan Karaduman'ın sağlıkla ilgili hatırladıkları da şöyledir. *"1952-1953'lerde Arnavutköy'de bir sağlık ocağı vardı, oraya da bir teknisyen koymuşlar. Mesela burada bir çocuk ayağından sakat; iğne yapmasını bilmez, hayvan gibi muamele eder. İnsan sağlığının hiçbir önemi yok. İstanbul'a taşınyorduk. Topkapı'ya, Edirnekapi'ya. Genellikle at arabası koşarlar, götürürlerdi."*Vahit Tepe'nin anlattığı bu durum şu sonuçlar doğurmuştur. *"Zulkar Ağabeyin oğlu İsmail'in apandisit patlamış, burada çaydanlıkla sıcak su koyuyorlar fakat çocuk fenalaştı. Buradan manda arabasıyla Arnavutköy'e çıkardık. Oradan otobüse koydular, götürdüler öldü."*

29 Nail Yılmaz, Nüfus ve Sosyal Yaşam, Cumhuriyetten Günümüze Arnavutköy içinde, Arnavutköy Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2013 (Baskıda)

Arnavutköy'de Sosyo-Kültürel Yaşam

Arnavutköy kültürel yaşamı göçlerle şekillenmiştir. Balkanların ve Rumeli'nin kültürü Arnavutköy'de yaşatılmıştır. Hüseyin Hatip, göçmen kültürünün bölgede yaşatılmasını şu sözlerle aktarmıştır: *"Kültür aynı. Hiç değişen bir şey yok. Ben Bulgaristan'da Zammi surede ne öğrendiysem onlardan gidiyorum. Burada da Dramalılar ile Bulgaristanlılar yavaş yavaş kaynaşmaya başladılar."* İlhan Soylan da Arnavutköy kültürünün oluşumunu şöyle aktarmıştır. *"1970'lerde Arnavutköy köy gibi bir yerd. Drama'dan göç edenler hala o kültürü yaşıyor. İnsanlar oradan gelmişler. Zaten ulaşım falan olmadığı için hep aynı köyden evlilikler yapmışlar. Daha sonra Bulgaristan'dan göçmenler gelmiş. Onlarla başlamışlar kız alıp-vermeye. Kültürler karışmış, bir Rumeli Kültürü var yani. Daha sonra Karadeniz'i yakın bulmuşlar. Bizde çok Trabzonlu gelin de var, damat da var. Ondan sonra onlarla hemhal olmuşlar. Evlenmişler, kız vermişler, kız almışlar. Kültürler zaten çok yakın. Yani Karadeniz kültürüyle Rumeli kültürü çok yakın, ortak mısır unları var. Onlarda hamsi, bizimkilerde koyun eti, koyun etini çok sever bizimkiler mesela, inek etini o kadar fazla yemezler yani. Böyle bir kültür. Kültürleri, dindarlardır."*

Fotoğraf: Ayşe Duyal ve Kızları

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Fotoğraf: Tevfik Duyal

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy'deki kültürel yaşam sosyal ilişkileri de düzenlemiş ve giyim kuşama kadar birçok alanı belirlemiştir. Eski Arnavutköy'de kadınlar genellikle şalvar ve ferace giymektedir. Ayşe Duyal eski giyim kuşam hakkında şunları söylemektedir: *"Şalvar giyerdik, şalvarlar vardı böyle paçalı, böyle buğday gibi işlek, kara ferace başörtü, böyle açıklık yok. Her tarafları açık şimdi. Şimdiyi ben hiç sevmem. Şimdiki gibi böyle çıkmak yok. Hep örtünürdük, şimdi açıldılar."* Kazım Alparslan da Arnavutköy'de giyim kuşam konusunda şunları aktarmıştır: *"Kadınlar ferace dediğimiz şeyi giyer-*

lerdi. Bazı yerlerde yeldirme derlerdi ona. İçeriden eşmak, başörtü öyle açıklık yok. Fakat kapalılıkta yoktu. Normal bir şey yani, öyle açık saçıklık yok gayet muntazam bir ferace yeldirme bir ismi de bir de başörtüsü, gayet iyi bir şeydi manto gibi. Pardösü gibi o ferace. Diyelim ki kadınlar dışarı çıkarken o feraceyi giymedi mi o sade o elbise ile çıkmaz dışarı kendini çıplak zanneder, boy örtüsü gibi o boy örtüsü şart diye düşünürlerdi.” Çiğdem Usta da kadınların giyimi hakkında şunları aktarmaktadır: “Giyim çok moderndi. Genç kızlar, anneler teyzeler kapalıdır. İşte pardösülerini giyerler ama içleri çok şıktır. Benim annem etekleri kısa etekliydi ama dışarıda asla yok, kapalılar. Başörtüleri başlarında işte şöyle yarım,

bizler çok şıktık yani daha hürdük. Şimdiki zamandan çok daha hürdük, daha rahattı giyim kuşamımız, sinemamıza giderdik.”

Sadi Alşak da erkeklerin ve çocukların giyimini şöyle aktarmaktadır: “Bu bölgenin yaşlıları; şapkaları, yelekleri, iç yelekleri olan ceketleri, eskimiş vaziyette olan pantolonları giyerlerdi. Çocuklar da babamız bize ne alırsa onu giyerdik. Onun sağını kes, solunu kes yani o zaman da biz terziye yaptırmaya çalışırdık. Böyle hazır almazdık da –konfeksiyon şeyi yoktu- kumaş alınır yapılır bir şekilde. Ketenlilerden, kolay yırtılmayacak, uzun sürecek, dayanıklı olacak şeylerden pantolon dikerlerdi. Şimdi bizim çocuklara öyle bir şey yapma şansımız yok. Zaman çok değişti.”

Fotoğraf: Bulgaristan'dan Göç Eden Türkler
Kaynak: ayracdergisi.com

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Soldan Sağa; Potur Hüseyin, Bahadır Dülger, Kenan Şener, Ali Köse, Selahattin Türkoğlu, Mustafa Türkoğlu, Kukacı Halil

Fotoğraf: Hüseyin Bahtiyar - Düğün Traşı

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy'de Düğünler

Arnavutköy'de düğünler üç gün üç gece yapılmaktadır. Davul zurna eşliğinde eğlenilmektedir. Ayrıca kına gecesinde bir çarşaf serilir ve hediyeler oraya bırakılmaktadır. Hediyeler de genellikle

bakıp kaplardır. Ali Rıza Duyal kendi düğünü şöyle aktarmaktadır: “O zaman çengi derlerdi, o zaman kadınlar gelirdi köçek, köçek oynardı. Bursa’dan 4 tane zurna 2 tane davul getirttik.” Eşi Hatice Duyal öyküyü şöyle devam ettirmektedir: “Kaçırdı beni. Amcasının eşleri azıcık aşağıya gel dediler. Bir baktım burada orada, almış taksiyi bindirdiler beni. Doğru dayısının evine götürdüler. Ağladım. ... Öbür taraftan giderdik çitten indirdiler beni geçirdiler. Kalabalık insandan geçilmez, anam o dallar o insan kaynar. Tevfik’in herkese yardımı olur, meşhur adam. Hep bu etraf köylerden mi gelmediler, aman o bakır kaplar, daha hala var bir tane bakır kap evde. Tabi, o koca çarşaf doldu ortada. Bu Ayşe’den, bu Fatma’dan, bu Hüseyin’den koyarken bağırırlardı. O zamanda yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar vardı. O söylendi. Tabi ben suskun suskun oturuyorum. Eskiden gelinler gülmez, gelinler çok konuşmaz, hemen oturun önünüze bakın derlerdi.” Ayşe Duyal da üç gün süren düğünleri şöyle aktarmaktadır: “Köy düğünleri olurdu. Cumadan başlardı pazara kadar sürerdi. 3 gün 3 gün 3 gece düğün yapılır, davullar çalar, kazanlarda yemekler yapılırdı. Kimi davet ettiyseler, gelen misafiri karşılarlar, ondan sonra çok güzel olurdu. Ne kavga olurdu ne gürültü. Şimdi düğün olur kavga çıkar, içerler içki.” Celal Yüzüak da düğünlerde sadece çengilerin oynadığını, misafirlerin oynamasının Menderes döneminden sonra olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca düğünlerde eğer köyün ağasının düğünüyse köylüyü doyurduğunu şöyle aktarmaktadır: “Her köyde bir-iki ağa var. Şimdi hangi kapıda hayvan var, koyun var, inek var; onun bileği bükülmezdi. O çocuğunu evlendirirken bütün köy halkını beslerdi. Çalgı tutardı. Gençlerin o zaman oynaması yasaktı. Çengiler oynardı. Kızın oynama sırası geldi mi kız kahrından ölürdü. Utancından yerlere yatar, beni aman kaldırma oynamaya filan diye. Biz oyun bilmezdik. Ben bir yerde delikanlılığımdayım oyun öğrendim. Ya, bu nereden öğrendi bunu, eyvah kıyamet kopacak. Demokrat Parti zamanından sonra oynanmaya başladı. Eski türküler, şarkılardan söylenirdi. Atatürk’ün sevdiği şarkılar; Tuna Nehri akmam diyor etrafını yıkamam diyor, Çanakkale içinde Aynalı Çarşı, Mayadağ’dan kalkan kazlar, Havada bulut yok bu ne dumandır, öyle söylerlerdi.

Sonra oyun havaları. Bizim burası Rumeli olduğu için Rumeli Karşılması. Oynamak o kadar ayıp bir şeydi ki anlatmak için kelime bulamıyorum. Şimdi ben bile bu yaşta bir oyun havası olsun oynuyorum. Rumeli Karşılması, Tekirdağ Karşılması, Çiftetelli. Bunlar, bizim tarafın şeyleri. Mesela, “Drama Köprüsü’nden Bre Hasan gece mi geçtin” burada çok yer yapmıştır o şarkı.”

Kazım Alparslan da bölgedeki düğünler için şunları aktarmaktadır: “Burada bütün kahvenin sandalyeleri masaları dışarı dolanırdı. Davul zurna, eskiden çingene çalgı getirirdik yani. Davul çalar, sonra ben berberim. Damat tıraşı yaparım. Bütün herkes çingene tutar oynar burada. Herkes kafayı çeker sarhoş olur. Çata oynamak, çok neşeli olurdu. Kadınlar dışarıdan bakar, delikanlılar içer, yaşlılar seyreder yahut çay içerdi. Gelinler evde, mesela geniş bir evin kenarında düğün yapardı. Onlar oynardı delikanlılar da uzaktan seyrederdi onu. Bana para takarlar, damada para takarlar. Mesela berber aman dur bakalım, sen tıraş etme derler, evet ne olacak biri gelir o da 5 lira takar tamam başla. İlk önceleri gelinler öküz arabasıyla sonradan taksiye getirilmeye başlandı. Gelin arabasının üzerini örterdik kilimlerle çarşafarla, tünel gibi, gelin içinde kızlarla beraber giderlerdi.”

Anadolu’dan gelen göçlerle birlikte düğünler de değişmeye başlamıştır. Örneğin dindar aileler düğünlerini mevlüt okutarak yapmaktadır. Bahri Kazankaya mevlütlü düğünleri şöyle aktarmaktadır: “İstanbul’da, Vatan’da 19 Mayıs’ta dediğim yıllarda -70’li yıllarda- o bölgede düğün yapan aileler vardı. Sonra Gaziosmanpaşa, Beşyüzevler bölgeleri biraz daha gelişince o bölgelerde de düğün yapmaya başladılar. Bunun haricinde yine meydan düğünü yapan aileler vardı. Tabi o dönemde “gelmeler” diye hitap edilen Anadolu’dan gelen insanlar da kısmen ayak uydurdular. Düğünler ister istemez salonlarında yapılırdı. Fakat mütedeyyin olan aileler camilerde mevlüt şeklinde yaparlardı. Ya da evlerinde de mevlüt şeklinde yapan aileler vardı. Hacı Fikri bunlardan biridir. Yerli olmasına rağmen, Hacı Fikri’nin eşi Karadenizlidir.” Kimi zaman eski Arnavutköy’de at yarışı yapılır ve güreş tutularak eğlenilirmiş. Sadi

Alşak düğün eğlenceleri hakkında şunları söylemektedir: “Düğünler Cuma gününden başlar. Bilhassa Sazlibosna düğünlerini çok severdim. Köyün etrafını bir tur gezdirirler geline boydan boya halay şeklinde. Gezerek eğlenirler. At yarışları olur, güreşler olurdu. Sazlıdere Barajı’nın olduğu yerde meraklılarının atları vardı ve yarış yapılırdı. Birinciye koç hediye edilirdi. Cumadan başlar, cumartesi, Pazar gününün akşamına kadar sürerdi. Herkese yemek verirler. Masalar kurarlar. Yemek, içki isteyen misafirlere içki.” Müfit Taşkın da eski düğünlerin artık ortadan kalktığını şu sözlerle aktarmaktadır. “Düğün gelenekleri de değişti. Eskiden düğünlerin tamamı köyün meydanın yapılırdı. Köy meydanında köyde o zaman hayvancılık ve tarımla meşgul olmaları sebebiyle herkesin balya dediğimiz ot veya samandan balyaları vardı. Balyaları koltuk veya sandalye olarak kullanılır, insanlar orada oturur, onun üzerine beşe on tahtalar ile beraber, tahtalar ile beraber masa yapılırdı, herkes düğün sahibi başta olmak üzere konu komşu, herkes yiyeceğini içeceğini oraya getirir. Yemeksiz düğün olmazdı. Yemek sade bir defa çıkmazdı. Sabahattan akşama kadar masaların üzerinde yemek. Düğünlerde öyle yarım saatte biten düğünler değil iki gece-üç gece- beş gece süren düğünler vardı. Davullu zurnalı olurdu. Kişinin maddi durumuna göre, en kısa süreli başlayan sabah başlardı gece yarısına kadar devam ederdi. En kısa süren bir gece olan düğünlerdi. Gelin alma olayı adetler farklı. Gelin işte dualarla çıkarılmadan evvel sandığın üzerine gelinin yakınları oturur. Sandık ağır kalkmaz derler. Bahşiş isterler. Efendim gelin çıkarken şekerler üzerine atılır. Tuz nohut buğdaylar atılır, bereket olsun diye. Bardak kırılır, tabaklar kırılır nazarlar yok olsun diye belki bizim Orta Asya kültüründen kalan bir takım adetlerde o vesile ile yaşıyorlardı. Araba binecek arabanın kapısı açılmaz. Damadın tıraşı çok uzun sürerdi. Şimdi damat düğün salonuna gitmeden işte yarım saatte bir saatte tıraş oluyor, herhangi bir kuaföre geliyor. O düğünde olurdu takı. Sabah başlardı damadın tıraşı akşama kadar. Çünkü gelen misafirlere o tıraş esnasında takı takılırdı. Takı takma merasimi yapılmazdı. Damat akşama kadar orada oturur tıraşını yapardı.”

Fotoğraf: Mehmet Tepe

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Mustafa Kayışlı ise sünnet düğünlerinin daha çok ortaklaşa olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Sünnet düğünlerini ben kendiminkinden anlatayım. Bütün köylü olarak şimdi top sahası dediğimiz yerde benim rahmetli kardeşim de vardı. Allah rahmet eylesin. Benim bir küçüğüm beş yaşındaydı, ben ilkokula gideceğim sene yedi yaşındaydım. Bütün köyden ne kadar sünnet çocuğu varsa, bazı 10-11-12 yaşında olan da vardı, 40-50 kişi öyle toplanıyordu. Çalgılar oluyordu. Çadır kuruluyordu, yatakları o akşam orada yatılıyordu herhalde hatırladığım kadarıyla. Yalnız yazın olurdu.”

Düğünlerde ekonomik koşullarında yetersizliğinden dolayı düğün kıyafetleri ödünç alınmaktadır. Bahattin Durukan ödünç giysiler konusunda şunları aktarmaktadır: “Burada 12 kişi, delikanlı aynı elbiseyle damat oldu. 12 tane de gelin aynı gelinlikle beşi-birlikli gelin oldu yani. Gençlik böyle yaşadı. Emanet alındı yani. Sen evlenirken o kumaş elbiseyi giydin, hanımına da o beşi-birlikli gelinliği giydirirler. Evlilik öyle devam etti. Para yok o zaman, para yok.”

“Düğün gelenekleri de değışti. Eskiden düğünlerin tamamı köyün meydanın yapılrđı. Köy meydanında köyde o zaman hayvancılık ve tarımla meşgul olmaları sebebiyle herkesin balya dediğimiz ot veya samandan balyaları vardı. Balyaları koltuk veya sandalye olarak kullanılır, insanlar orada oturur, onun üzerine beşe on tahtalar ile beraber, tahtalar ile beraber masa yapılır, herkes düğün sahibi başta olmak üzere konu komşu, herkes yiyeceğini içeceğini oraya getirir. Yemeksiz düğün olmazdı.

Arnavutköy’de Ramazan ve Bayram

Eski Arnavutköy’de Ramazan ayı davulcusuyla manisiyle gündüz orucuyla geçirilmektedir. Genellikle oruç tutmayanlar oruç tutanlara saygıdan ulu orta yemek yemekten çekinmekteydi. Ayşe Duyal oruç tutanların oruç tutmayanları kınadığını şöyle ifade etmektedir: *“Ramazan ayında bu gelen muhacirler içerisinde Selanik olsun, Bulgaristan olsun kimse orucunu bırakmazdı, herkes tutardı ve tutmayanları da çok dışlıyorlardı yani. Hor görülüyorlardı yani. Ramazanlarda, eskiden burada tabi davulcu vardı. Herkesi bizzat davulla kaldırıyordu. Tabi köy zamanında daha neşeli oluyor tabi, Şimdi de davul çalıyor ama eskisi gibi değil yani.”*

Hatice Duyal da davulcunun arkasından nasıl koştuklarını şu sözlerle aktarmaktadır: *“Davul çalardı, koşardık çocuklarla peşinden ve bağırırdık “davulcu atsana mani söylesene mani”*

Mani şöyleydi.

Davulumun ipi kavdur,

Bilmem ne oldu,

Sırtımda mintan kaldı,

Gideyim söyle,

Onlara bahşiş verilirdi veyahut mendil veya havlu.” Züriye Hatip de eski ramazanlardaki davulcuları şöyle hatırlamaktadır: *“İftar olacak biz çıkıyorduk bahçeye evin kenarına toplaşıyorduk. Arkadaşlar davul çalacak şimdi, orada iftar yapacağız bir parça ekmek yanına her ne ise bir şeyler şimdi yok eski şeyler. O zamanlar daha hevesliydik. o zamanlar davul çalacakta yemeğimizi yiyeceğiz falan bekliyorduk ama şimdi sokak bile yok kapıdan asfalta çıkıyorsun sokak bile yok.”* Vahit Tepe de sahurun da iftarın da davulla yapıldığını şöyle aktarmaktadır: *“Ramazanlarda davul çıkardı. Sahurda davul çıkardı, kalkardık. Yer içer, oruç tutan tutardı, tutmayan tutmazdı.”* Turan Karaduman da hoparlörün olmadığını ve yerine davulun kullanıldığını şöyle aktarmaktadır: *“Minarede hoparlör yok ki nereye duyulsun. Köyün baştanbaşa 500 metre. Kışı var, yazı*

var. Minare küçük. Geceleri de teravihten çıktıktan sonra kahvede oyun oynarlar. Kışın da helva yaparlar. Televizyon melevizyon yok ki bir şey. Gençler de yüzük saklama, kızmabirader vs. oynarlardı.”

Erol Usta da Arnavutköy’deki hocanın evine yemek götürme âdetini şöyle aktarmaktadır: *“Mustafa Keskin’in evine geldi hocalar. O zaman köyde bir adet vardı. Hocanın bütün odunu yiyeceği içeceği köy tarafından karşılanırdı. Ramazanlarda herkes sıraya alırdı. Oruçlu olan hocanın bütün ihtiyacını ramazanda karşılasınız. Her ev sıraya girerdi, muhtarlık sıraya koyardı. Herkes evde yapabileceği en iyi yemeği hocaya ramazanda iftar için evine gönderirdi. Tabi o zaman okuma yazma yok. Herkes hocanın ağzına bakıyor. Ben hatta o zaman çok iyi bilirim Haşim Bey’in babasına yemek taşıdığımı iyi hatırlıyorum. Sırtımda odun götürdüğüm oldu yani. Ramazanlar öyleydi, şimdi eskiden bizim bu camii sonra yaptılar. Köyde bir kilisemiz vardı. Orayı camii olarak kullanıyorduk. Oraya da işte isteyen bazen iftarlık yemek yapıp, oraya götürürdü. İftardan sonra millet iftarını orada yapardı, camiden çıktıktan sonra.”*

Fotoğraf: Yüzük Saklama Oyunu

Kaynak: fototing.com

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

Fotoğraf: Sağdaki İmam Ali Baltacı (Belediye Başkanı A. Haşim Baltacı'nın Babası)

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Fotoğraf: Halka Bayramlaşma

Kaynak: hurseda.net

Ramazan'ın son günleri bayram alışverişi Kapalı Çarşı'dan yapılmaktadır. Vahit Kara o günleri şöyle aktarmaktadır: “Babam Arife günü gitti bize elbise almaya İstanbul'a. Buradan Arnavutköy'e çıktı. Arnavutköy'den Kapalı Çarşı'ya gitti. Biz de o sevinçle ağabeyimle gittik bir araba odun kestik eve. Şu Arnavutköy altında bir çeşme vardı, Rumlardan kalma. O çeşmenin başında İmrahor köylü Ali Pehlivan askeriye odun alıyordu müteahhitti o. Oraya gittik odunları verdik sattık dönüyoruz. Babam geldi, bize elbise almış biz o sevinçle geldik bir giydik elbiseleri ki kollar burada. Adam büyüğünü göstermiş ufağını vermiş. Sarmış öyle yollamış. Hiç unutmam.”

Müfit Taşkın da eski ramazan bayramlarında bayramlaşmanın topluca yapıldığını ve değişimi şöyle aktarmıştır: “Taşoluk, rahmetli Özal'ın Türkiye'de dışarıdan sıcak paranın girişi ve bu bölgelerdeki arsaların 100'er metre parselasyon yapıp köylünün eline para geçişi ile hızlı satış ile başlayan ve kültürel karışımında olduğu, her yöreden her memleketten insanın gelmesiyle eski hayat değişti. Ne zaman hayat, 1985 hatta biraz daha öteye gidelim 86'dan evvelki Taşoluk, 86-94 arası Taşoluk. 86'dan evvel Taşoluk tamamen köydü. Bir Anadolu köyünde ne varsa tüm örf adet ve geleneklerinin yaşandığı, düğünlerde bayramlarda mesela bayramlarda bir çocuğun köydeki bütün evleri dolaşmaması mümkün değildi. Bahsettiğim yıllarda. Bir komşu fıstık verir bir komşu para verir, bir komşu balon verir, bir komşu şeker verir. Çocuklarda haz duyardı. Biz de yaptık yani ben çocukluğumun tamamında bütün

evlerin hepsini dolaştım. Mesela herkes şeker verirdi ama fıstık veren Selim'in annesinin adı neydi, Beyan Yenge. Fıstık veren Beyan Yenge'ye giderdim. Çünkü o fıstık verirdi, yer fıstığı, farklı gelirdi bize. Durum biraz daha iyi olan, para verenler onlar ilk gittiğimiz yerlerdi. O dönem köy döneminde işte cenazelerde öyle. Bir cenaze olacakta köyün hepsi katılmayacak. 86'ya kadar bu böyleydi. Mesela bizim 100 yıllık geleneğimiz var. Her bayram sabahı Taşoluk'ta, diğer köylerde olup-olmadığını bilmiyorum, bu 100 yıl evvel başlayan bir gelenek. Her bayram sabahı bayram namazını kılıp köydeki merkez camiindeki cemaat Asri mezarlığın önündeki meydana gider, herkes birbiri ile tek tek bayramlaşır, büyük bir halka oluşur, iç içe halkalar ve orada dua topluca yapılır, sonra kabirler ziyaret edilir, sonra eve gidilir. 100 yıldır devam ediyor bu gelenek. Hala da devam eder. 1986'dan evvel o köy hali, o güzel hal, özlediğimiz hal 1986 ile 1994 hızla göç ile, hızla kültürlerin farklı örf, adet ve geleneklerin karıştığı bir dönem. Karışık bir dönem. 1994'te belde oluşuyla artık yavaş yavaş kente geçiş dönemi başlıyor. İnsanlar eski adetlerinin bir takımını artık bırakmak zorunda kalıyor. 1994-2009 arası belediye dönemi. Artık insanların birtakım hizmetlerle birtakım farklı şeylerle karşılaştığı dönem. 2009'dan sonra artık tamamen, artık biz de köylüden çıktık kentli olduk dönemi. 100 yıldır devam eden Ramazan ve Kurban Bayramlarındaki mezarlık önündeki toplu bayramlaşma oldukça önemli. Çünkü o bayramlaşma olmasa, şimdi, kahvede gördünüz bir kişi bayramlaşıyorsun ama diğer kahvenin önünden geçerken acaba ben Ahmet ile bayramlaştım mı bayramlaşmadım mı, Ali ile bayramlaştım mı? Bayramlaştıysan tekrar bayramlaşıyorsun, bayramlaşmadıysan unuttuysan gönül koyma. Ama orada o toplu bayramlaşma muhteşem bir şey. Kim çıkardıysa Allah razı olsun ve hala devam ediyor. Ve sayı hiç azalmıyor. Sayı hep artıyor. Hatta sonradan bu beldeye köye gelen insanlarda o adeti benimseyenler de artık o halkanın zincirine katılıyorlar."

Bahri Kazankaya da Arnavutköy'deki ramazanların Anadolu'dan çokta farklı olmadığını şöyle aktarmaktadır: "Ramazan'da

kahvelerde kesinlikle çay veya kahve verilmez ama kahveler açık olur. Köy kahvesi olsun, diğer kahveler olsun; her gün saat kaçta açıyorlarsa, Ramazan'da da o saatte açarlar. Ama kesinlikle çay veya kahve olmaz. Köylü gelir oturur. İşine giden işine gider. Boşta kalanlar kahvede otururlar; muhabbet ederler. Bayramlaşma da yine Ramazan bayramında ilk gün olma sebebiyle yavaş yavaş çay vermeye başlanır. Herkes birbirine gider gelir. Dışarıda görüldüğü zaman bayramlaşır. Camilerde de mümkün olduğu kadar sabah bayram namazından sonra köylü bayramlaşmayı yapar. Ondan sonra da aileler birbirlerine gidip gelirler. Bu şekilde devam eder."

Fotoğraf: Harçlık Alan Çocuklar

Kaynak: haber3.com

Kurban Bayramlarında ise eski Arnavutköy'de yoksulluktan çoğu aile kurban kesememektedir. Bu durumu Fikret Yılmaz şöyle aktarmaktadır: "Hesap et bir köyde bir kişi koç kesmiş, 30 hane-den bir kişi, fakirlikten. Herkesin hayvanı vardı tabi ama kendine yetecek kadar işte. Bir ineği iki ineği, ineğini kesecek hali yoktu ya. Bir kişi kurban kesiyordu. Bizim komşumuzun bakkal dükkânı vardı. Sırayla girerdik orada. Kurbanın kanına elini batırıp alnımıza sürerlerdi."

Durgut Doğru ise Karaburun'da Bahri Kazankaya'nın aksine kahvelerin kapalı olduğunu şöyle aktarmaktadır: "Burada şimdi

orucu tutan ile tutmayanı ayıramazsın. Tutmayan tutan hürmet eder, saygı duyar yani. Mesela biz kahvelerimiz falan açmayız. Şimdi yeni yeni bu biraz göç aldığımız için, biraz daha farklı değişti. Yani bizim burada tutan ile tutmayan saygı gösterir. Mesela biz lokantacısınız, lokantada mesela içki satamazsın.”

Müfit Taşkın'ın da aktardığı gibi 2000'li yıllarda Arnavutköy'de bayramlar değişen kültürle birlikte ortadan kalkmak üzeredir. Mehmet Duyal bu değişimi teknolojiye ve yoğun iş hayatına bağlamakta ve şunları söylemektedir. “Bakın herkes söylüyor bayramlar, eski bayramlar değil. Bakın teknoloji gelişti. İki tane telefonum var 3 tane var. İleriden buradan, Kayabaşı'ndan kalkardı buraya gelirdi. Aya Yorgi'den buradan oraya giderdi. Hal hatır sormaya bayramda. Şimdi telefonla oluyor bunlar. Hatta bir telefon bile açılmıyor. İnsanı, on sene geçiyor aradan göremiyorsun.”

Eski Arnavutköy'de yalnızca Ramazan ve Kurban Bayramları değil aynı zamanda Hıdırellez de kutlanmaktadır. Ahmet Coşkun Hıdırellez şenliklerini şöyle aktarmaktadır: “Bizim hıdırellez de sadece burada sürü sahipleri toplanırdı. Koyun, kuzu keserlerdi, hıdırellez şenliklerimiz vardı. 6 Mayıs'ta olurdu. Şenlikler yapardık, ip atlardık, oyun oynardık, şarkı çalardık, kızlar çalar söylerlerdi. Gece ateş atardık. Hıdırellez gecesi. Ateş yakardık. Üstünden atlardık. Bu baharın gelmesi anlamına gelirdi.” Metin Karal da Hıdırellez hakkında şunları aktarmaktadır: “Biz 5-6 Mayıs'ta kutlarınız bahara bayramını. O zaman bütün köylü toplanır bir yerde piknik yapar, börekler yapılır mesela meşhurdur göçmen börekleri. Aslında Ortaasya'dan gelen bir kültür. Bizde de var biliyorsunuz. Türk boyalarında ve kavimlerinde bir kızla bir delikanlı izdivaç niyetlendiği zaman bir tanıdık vasıtasıyla 3 kere görüştürülür. Kültür budur. Düğünlerde ve Hıdırellez'de tanıştırlırlar ve aileler işi olgunlaştırır.” Müfit Çınar da Hıdırellez kutlamalarını şöyle aktarmaktadır: “Hıdırellez günlerinde genç kızlar ve genç erkeklerin, sevgililerin veya birbirlerini sevdiği halde haberi olmayanların bir araya geldiği gündür. Sıra çeşme diye çeşme var. O çeşmenin orada eski su koydukları kaplara manilerini koyarlar, herkes birbirlerine mani

koyar. Sonra derler de falan mevkide derlerdi ama söylemezlerdi. Erkekler kızların manilerini bulmaya, kızlarda erkeklerin manilerini bulmaya, kim kimi seviyor orada çıkıyordu ortaya. Öyle bir hatıra. Bayramlarda köyde üç tane büyük ağaç vardı. İki tanesi ceviz ağacı bir tanesi dut ağacı. Bayramlarda salıncaklarda kurulurdu buraya. Urganlardan, o salıncaklardan o zamanın genç bay ve bayanın tek bulunduğu yer orasıydı. Çünkü onun haricinde öyle telefonlar, efendim çıkacaksın görüşeceksin, pastaneye gideceksin, böyle bir şey yok. Yani iki tane bayram, o salıncaklarda muhabbet olur, salıncaklarda sallanılır kışın da öyle güzel bir muhabbet, Hıdırellez'de de öyle güzel bir muhabbet vardı.”

Fotoğraf: Hıdırellez Ateş Üstünden Atlama

Kaynak: samsunanaliz.com

Biz 5-6 Mayıs'ta kutlarız bahar bayramını. O zaman bütün köylü
toplanır bir yerde piknik yapar, börekler yapılır;
mesela meşhurdur göçmen börekleri.
Aslında Ortaasya'dan gelen bir kültür. Bizde de var...

Fotoğraf: Sami Yılmaz

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy'de Gündelik Yaşam ve İstanbul

Bölgede Arnavutköy'ün belediye olmasına kadar geçen süreçte Arnavutköy'de gündelik yaşam İstanbul'dan oldukça kopuk ve kendi halinde bir kırsal yaşamı andırmaktadır. Her türlü imkânın oldukça sınırlı olduğu bölgede İstanbul'la ilişkiler zorunluluk üzerinden kurulmaktadır. Kimi Arnavutköylü ticaret için İstanbul'a gitmek zorundadır, kimisi ise okulunu devam ettirmek için İstanbul'a gitmektedir. Diğer taraftan işi İstanbul'da olanlar içinse ulaşım bir eziyete dönüşmektedir. Yücel Öztürk o günleri şöyle aktarmaktadır. "O günler köy hayatı yani. İstanbul'da yaşıyorsun kopuk İstanbul'dan kopuksun. Küçük eski otobüsler vardı. 3-4 tane köyden bakkallar bir şeyler almaya üçer beşer kişi Unkapanı'na gidiyordu. O zaman hal oradaydı. Üç tane köy Bolluca, İmrakor vardı bizim Boğazköy. Birer çuval şeker, ikişer üçer tane koyarlar kenara, bakkala satmaya getirirlerdi. Ben sigara sırtımda taşıdım 10 sene burada bizim bakkala, ufaktım 8-10 yaşlarında. Arnavutköy'de bir tane kulüp mevkii vardı, orada bir tane tekeli

bayisi vardı. Köydekilerin sigara ihtiyacı o veriyordu; Birinci sigarası, ikinci sigarası, üçüncü sigarası vardı. Biz her gün yayan geliyorduk Arnavutköy'den Boğazköy'e, sırtımızda çuvala. Benim bir de kardeşim vardı, onunla sigara götürüyorduk. Buradan bir tane Sadullah Bey vardı, at arabasıyla ekmek çekiyordu. Arnavutköy'ünden Boğazköy'e ekmek getiriyordu at arabasıyla. Her gün, her sabah. Gazeteyi bazen uçakla atıyorlardı. Böyle uçaklar vardı dolaşıyordu." İbrahim Üzümlü de şöyle devam etmektedir. "Tek bir minibüs vardı Arnavutköy'den geliyordu, plakası 34 FK 333. Sami Polat Abinin. Ben hatta Sağmacılar Lisesi'nde okudum, tek bir minibüs vardı. Yol parası vermeyim diye paraları ben muavinlik yapıyordum okula gidiyordum." Hüseyin Hatip de tek minibüslü dönemleri şöyle anlatmaktadır. "1958-1959'larda bir tane minibüs vardı Yassıören, ileride. Yassıören'den sabah kalkar, geçer buradan. İstanbul'a gidecek olan gider, gidemeyen kalır. Yarın sabah giderse... Dönecek olan yetişebilirse biner, yetişemezse otostopla gelir. Sonra minibüsler oldu. Ondan sonra Yassıören'den asker çekmeye başladılar. Saatte bir kalkıyor, iki saatte bir kalkıyor, üç

saatte bir kalkıyor minibüs Edirnekapi'ya kadar. Edirnekapi'da kalıyordu. Sonra daha gelişmeye başladı. Gidiş-geliş, gidiş-geliş en sonunda belediye oldu, belediye otobüsleri oldu. Çalışmaya gidiyorlardı. Mesela Topçular'da cızlavet (lastik ayakkabı) fabrikasında çalışıyorduk. Sabahları burada Varşovalar vardı. Onların arkasını kapattılar, arkaya bir kapak. O tarafta öyle oturan." Faik Çetin ise o dönemde minibüsçülük yapmaktadır. O günleri şöyle anlatmaktadır. "Şimdi ben minibüsçüydim, sonra bizim arabamız vardı. Bu ihtilalden hemen sonra 1980'de biz minibüs aldık. Öncesinde Varşovalar vardı. Arkaları brandalı böyle. Şimdi kamyoneti gözünün önüne al, arkası boş, arkasına kerte, iki tanede ağaçtan oturak bir oraya bir buraya asker taşıma arabaları gibi. Benim ilk arabayı Edirnekapi'ya, ben de bilmiyorum ama o zaman devamlı giden işçiler vardı 1 lira alıyorduk, diğerlerinden 150 kuruş daha fazla alıyorduk."

Mustafa Kayışlı 1968 yılında İstanbul'da çalışmaya başlamıştır. İstanbul'a gelip gitmelerini şöyle aktarmaktadır. "Bizim bir komşu abimiz vardı benden 3-4 yaş büyük. O çalışıyordu, orada makas tamircisiydi. Bizim ustamız Ermeni'ydi. Edirnekapi'da, kale-sur yıkılmadan önce bu tarafındaydık, kalenin dibinde. Bu Solaklar Caddesi tarafında. Şimdi yol geçiyor oradan. Kale yıkıldı ama ana şey duruyor yine. Bizim olduğumuz taraftan yol yapıldı zaten. Yani nasıl gittiğimi hatırlamıyorum ama o zaman 5-6 tane minibüs vardı eski minibüsler, saat 6:30'dan sonra yaz günü, kış günü yine o kadar da yok. Kışın bazen bir hafta gidemiyorduk yollar kapanıyordu. Altı buçuktan sonra araba kalmıyordu. Bir iki tane Gaziosmanpaşa-Topkapı, yani Taşçılarla Topkapı çalışan vardı. O da Kayabaşı'nda oturuyordum. Bizim de işimiz geç bitiyor. İş yoğun olduğu zaman usta veriyordu 25 lira bize, 25 liraya en kral taksiyi tutuyorduk o zaman, buraya getiriyordu. Ama her akşamda verecek hali yok, biz de her akşam kalıyorduk ayrıca. Pek nadirdi minibüs bulduğumuz. Bekliyorduk 11-12 e kadar o Kayabaşı'ya kadar gidecek minibüsü, oraya kadar geliyorduk Kayabaşı orada o yolda değildi tam Nizamiye Kapısı'ndaydı o zaman eskiden, oradan bir daha yayan gidiyorduk. Sabahleyin gene gidiyorduk. Sabahtan ci-

var köylerden de otobüsler vardı, bizim buradan birkaç minibüs. Sabahleyin buluyorduk araba ama akşamleyin çok zor. İstanbul'a ilk gittiğimde acayip şaşırdım. Buralara nazaran çok büyük bir yer geldi bize. Bu köy yerine göre çok büyük yerdii."

İsmail Atav da sütçülük yaptığı için İstanbul'a gidip gelmektedir. Ayrıca her gün gelip gitmesi onu gönüllü dolmuş yapmaktadır. "İstanbul'a senede birkaç sefer gidiyorduk, sonra sütçülükten her gün gidiyorduk. O zaman giderken yanında birilerini de götürüyordum. İmam atanmış buraya, İstanbul Üniversitesi'nde hukuk okuyordu, Bayram hoca vardı. Ben onu bir sene iki sene taşıdım. Üniversiteye gidiyordu, benimle geliyordu. Yok, araba nerede? O'nu da götürüyordum." Vahit Tepe de İstanbul'a mangal kömürü sattığı için her gün İstanbul'a gitmek zorunda kalanlardandır. O günleri şöyle aktarmaktadır. "1960'tan sonra ekmek gelmeye başladı buraya. Öyle bir yerdii yani. İstanbul'a her gün giderdik. Gaziosmanpaşa, Edirnekapi. Kömür götürür satardık. Mangal kömürü. Odun satardık. Satıp dönerdik yani. Mesela 1928 senesinde büyük bir kış olmuş. Rahmetli babamlar, köyden 5-10 kişi gitmiş orada Edirnekapi Hanı'nda kalmış. Gelemiyorlar. Gündüz yağıyor gece açıyor. Buradakiler merak etti. Buradakiler aç susuz bekliyorlar. Bakın şu karşıki binanın olduğu yerde 2 katlı bir ev vardı, çitten çubuktan. Onun ikinci katının penceresinden içeri girmişler, o kadar kar yağmış, kapı kapanmış. En sonunda babalarımız orada toplanmışlar 2-3 arkadaş. Demişler arkadaş gece gidelim. Gece çıkmışlar yola, gelmişler buraya arabalarla. Gece yağmıyor gündüz yağıyor, gece açıyor mübarek. Yol açık değil. Karda düşse kalka gelmişler."

Durgut Doğru da Karaburun İstanbul arasında gidip gelenlerdendir. O günleri şöyle aktarmaktadır. "Otobüsler Edirnekapi'ya gidip geldikleri için sanki bizim bir köyümüz gibi olmuştur. Mesela Karagümrük'ten binersin Karaburun'da inersin, Karaburun'da binersin Edirnekapi'da inersin. Çünkü o muhit olduğu için sanki köyümüz gibi. İstanbul'da memur olduğu için işte maaş almaya gider, maaşını alınca gezmeye gider. Onun için şehir ile irtibatı çoktur bizim."

Arnavutköy'de Kadın Olmak

Arnavutköy'de kadınlar emek yoğun işlerde çalışmaktadır. Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan bölgede iş yoğunluğunda erkek kadın ayrımı yoktur. Ayrıca kadınların ev işleri de onlara çok da boş vakit bırakmamaktadır. Günümüzle kıyaslandığında ise en önemli fark bugün dört duvar arasında ev işleriyle uğraşan kadın figürü yerine daha özgür bir kadın figürünün varlığıdır. Ayşe Duyal Arnavutköy'de kadın olmayı şöyle aktarmaktadır: *"Çoluğumuzu çocuğumuzu alırdık tarlaya giderdik. Mısır zamanı mısır çapalardık, bozma zamanıysa alırdık bozardık. Ekin biçerdik tırpanla çalışırdık. Alırdık çocuklarımızı giderdik böyle kibarlık yoktu o zaman efendilik yoktu kibarlık. O zaman şimdi hanımız görmez misin otururuz hep o zaman bir günde bir tarla sürerdik atlarla. Öküzlerle de harman döverdük. Düvelle yapardık; düvelle, atlarla, öküzlerle."* Emine Bahtiyar da aynı öyküye şöyle devam etmektedir. *"Biz babam ne iş yaparsa onu yapardı. Biz de çiftçilik yaptık. Babam kasap dükkânı açtı, bakkal dükkânı açtı. Biz 3 kız evde de çalıştık, çamda da yaptık, ormanda yaptık."* Ayşe Duyal eşi dükkân açtıktan sonra ona yardım ettiğini şu sözlerle aktarmaktadır: *"Kızlar gidemezdi dükkâna, ben dururdum dükkânda. O giderdi İstanbul'da yemeklik mal alırdı, getirirdi, satardık burada. Böyle ilerlememişti Arnavutköy."*

Kadınların çalışma hayatının bir parçası olması Ayşe Duyal'a göre ayıplanmamaktadır. Önemli olan geçimini sağlayacak parayı kazanmaktır. O günleri şöyle aktarmaktadır: *"Hiç ayıplama falan olmazdı. Çalışıyorduk yaşamını sağlamak amaçlı."* Fevziye Çınar da günümüz Arnavutköy'ündeki kadınlardan daha özgür olduklarını şu sözlerle aktarmıştır. *"Fakirlikle geçindik ama çok güzel geçiniyorduk yani. Şimdi bak, her şeyler hazır, her şey elektrikle. O zaman kıra, bayıra gidiyorduk, değirmene gittik, orak biçtik, demet bağladım arkasına, harmana demet taşıdım, harman dövdük, çalıştık yani çok rahattık. O kadar çok iş olduğuna göre yine çok rahat geçiniyorduk yani. Şimdi öyle değil."*

Kadınların çalışma hayatındaki serbestliğin temel nedeni evi geçindirme güdüsünün yüksekliğidir. Kadın ve erkek ilişkilerinde ise daha çok görücü usulü evliliklerin yapıldığı söylenebilir. İlk tanışmalar düğünlerde, Hıdırellez'de veya ailelerin tanıştırmaları ile gerçekleşmektedir. Kızlı erkekli görüşmelerde annelerin daha toleranslı davrandığını Kazım Alparslan ve İbrahim İnal şöyle aktarmaktadır: *"Gizli saklı görüşüyorduk. Annesi babası bir şey diyerek diye. Gerçi anneler idare ediyordu ama baba duyunca döverdi. Hem kızı, hem oğlanı. Kızın babasının olduğu kahveye gidemezsin. Utanırsın. Kızın babası mesela dalmış muhabbete biriyle, birisi babasını gözlerdi. İşaretimiz de kibrit, çakmak, hemen çakardık karşıdaki anlardı. Hafif öksürük sestem tanısın diye."*

Fotoğraf: Emin Dayı, Firdevs Teyze

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy’de kadınlar emek yoğun işlerde çalışmaktadır. Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan bölgede iş yoğunluğunda erkek kadın ayrımı yoktur.

Arnavutköy'de Çocuk Olmak

Eski Arnavutköy'de çocuk olmakla yetişkin olmak arasında ince bir çizgi vardır. Çocuklar öncelikle eğitimlerine devam ederler, sonrasında ise ailelerinin uğraştıkları işlerde onlara yardım etmektedir. Oyun vakitleri ise geri kalan süredir. Çocuklar çelik çomak, saklam-baç oynamaktadır. Faik Seçkin bugünün çocukluğu ile geçmiş şöyle kıyaslamaktadır: *"Şimdiki internet çocuğu. Şimdi bende de bir torun var. İnternet karşısında. İş yok, güç yok. Bizim okul akşama kadardı. Öğlene kadar gidiyorduk. Öğle yemeğine geliyorduk. Tekrar gidiyorduk. Akşamüstü çıkıyorduk. Okul tatil olunca da sopa elimizde hayvanlara ya da tarlaya. Vakit kalırsa belki oyun. Çocukluğumda hep hayvancılık, düğünlerde hep gençler oynamıştır. Düğün yoksa hep hayvan peşinde."* Ayşe Duyal da kendi çocuklarının çalışması için şunları aktarmaktadır. *"Eskiden benim üç kızım da yazın her gün bayırda, tarlalarda erkek gibi çalışırdı."* Erol Usta da çocukluğunu ve gençliğini çalışarak geçirmiştir. *"İlkokula başladım, o biraz zor oldu. İlkokuldayken gayet mutluyduk. Evimiz yanımda annemiz yanımda babamız başımızda. İlkokul bitirdik. Ben buradan Karagümrük ortaokuluna gittim. İhsan denen bir arkadaşım vardı. Beraber onunla ev tuttuk. Anneannem de başımızda. Tabi yazları geliyorduk buraya. Babam karayollarında çalışıyordu, karayollarında ustabaşıydı. Yazın geliyorduk, ailemiz de kalabalıktı. Babam bir tek çalışıyordu. 4-5 tane de ineğimiz vardı. Annemle ineklere bakıp süt satıyorduk. Yaz sonları ilkokul ve ortaokuldayken, ben o hayvanların küçük yavrularını buzağı dediğimiz hayvanları otlatıyorduk. 3-5 senemiz öyle geçti. Ondan sonrada azıcık gücümüz kuvvetimiz yerine geldikten sonra hem ilçeye gidiyordum hem de burada amele olarak çalışıyordum yaz tatilleri. Lise yıllarında inşaatlarda da çalışıyordum ve bir de toprak ocağı vardı burada, orada. O zaman Tuzla'da bir tane firma vardı. Porselen tabak falan yapıyordu. Oraya toprak kazıp buraya baya bir iş sahası açılmıştı. 20-25 kişi çalışıyordu. Toprak kazıp arabalarla götürüyorlardı. İlk olarak oraya girdim işte. 4 liraya el arabası taşıyorduk. Doldurup toprağı nakliye yapacak kamyonun yanına götürüyorduk."* İsmail Atav da çocukluğunun çalışmakla geçtiğini şu sözlerle aktarmakta-

dır: *"Yani evinde hayvanın varsa hiçbir yere gidemezsin, mecbursun hayvana bakacaksın. Bizim öyle geçti. Benim çocukların öyle değil. Benim çocuklarım izin alıyor gidiyor Denizli 'ye, Akçaya, oraya buraya hep gezmeye gidiyorlar."*

Fotoğraf: Bollucalı Çocuklar

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Mustafa Kayışlı'nın çocukluğu da diğer Arnavutköylü çocuklar gibi ailesine yardım ederek geçmiştir. O günleri şöyle anlatmaktadır: *"Burası 150-200 hanelik bir köydü. Buralar komple tarlaydı, hiçbir şey yoktu yani boştu. Herkesin hayvanı vardı, bazılarının koyunları vardı bizde hayvanda vardı koyun da vardı. Ben altı yaşındayken okula başlamadan hayvanlara gidiyordum. Rahmetli babam büyük yaşlı insanlarla gönderiyordu. En büyük oğlu bendim. Gönderiyordu gidiyorduk, altı yaşındaki çocuk ne yapacak, hangi birine baksın adam, koyuna mı baksın hayvana mı baksın? Büyük adam gibi çalışıyorsun. Tarlaya, çayıra, bayıra. Bir ay bir buçuk ay harman*

döverdik. Öküzlerle döverdük. Bütün gün sabahtan akşama kadar dönüyorsun ezsin diye. Günde bir harman sürüyor mesela.”

Fotoğraf: Çocuk İçin Her Yer Oyun Alanı

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Eski Arnavutköy’de çocukların için oyun alanı sokaklardır. Fevziye Çınar eski oyunlardan telden araba yapmayı şöyle hatırlamaktadır: *“Telden araba yaparlardı. Makara takar, bir şeyler yapar, tenekeden-menekeden oynarlardı. Büyük çocuğum vardı, makaralara tel takardı, araba yapardı. Kardeş-kardeşe oynarlardı yani. Makaranın kenarına katıp, içine toplu iğneyle lastik zımparalarsın. Lastikle birlikte yürürdü makara. Biz çok yapardık çünkü.”*

Metin Karal’ın çocukluğunda oynadığı oyunları ailesinin uğraştığı işler belirlemiştir. O bu durumu şöyle aktarmaktadır: *“Biz çocukluğumuzda genelde çiftçi olduğumuz için burada parate de denirdi çobanlık yaparken normal kısa sopa ile uzun sopanın vurulmasıyla attığımız çelik çomak oynardık. Tabi rahmetli annemin babası hem inşaat ustaydı hem İstanbul Beyefendisi hem de şairdi yani öyle bir dedem vardı. Marangoz olduğu için bana tahtadan araba yapmıştı. O eski bilyeler vardı tamircilerde onlarla bilye arabası yapardık. Nasıl söyleyeyim telden baldırandan tel araba yapardık kendimize, serumların lastiğinden kuş lastiği yapıp kuş avlardık. Eskiden burada ekolojik denge bozulmadan önce Şamlar gölü ve bu köyün altında dere vardı. her gün balığa giderdik büyüklerimiz giderdi.”*

Fotoğraf: Mutlu Bahtiyar - Emel Bahtiyar Özdeş (Solda), Murat Bahtiyar (Sağda)

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Müfit Taşkın da bugünkü çocuklukla kendi çocukluğunu karşılaştırarak oynadığı oyunları şöyle aktarmaktadır: *“Şimdiki çocuklara ben üzüldüyorum. Çocuklar dört duvar arası hapsolmuş. Oyuncakları bizim oyuncaklara benzemez. Bizim oyuncaklarımız normal kabak, bildiğimiz kabağın önüne iki tane çubuk, arkasına iki tane çocuk yapardık. Biz adına bazen at derdik, bazen eşek derdik, bazen katır derdik. Bunun haricinde çember çeviriyorduk. Topaç çeviriyorduk. Köşe kapmaca oynuyorduk. Onun haricinde kışlar çok zevkli olurdu. Kışın bayır olan sokaklarda kızaklarla kayardık. Hem de öyle kayardık, sonra komşuların o zamanlar soba olması sebebiyle bacaları var, bacalarına nişan alırdık. Köylüler ile birlikte uzun sokaklarda, uzun bayır sokaklarda tek kızak bir kişiyi taşır, ya toplu kaymak istiyoruz, tahtadan yapılmış, merdivenlere 20-30 kişi biner onunla beraber kızak kayardık. Mayıs’ın 6’sında kutlanan Hidrellez günleri muhteşem kutlanırdı.”*

Fotoğraf: Arnavutköy Avcılar Kulübü

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Arnavutköy'de Eğlence

Eski Arnavutköy'ün eğlence kültürü arasında, erkekler için kahve ve kültürü oldukça büyük yer tutmaktadır. Güreş, puko ve avcılık diğer sosyal faaliyetlerdendir. Modernleşme döneminde ise gezici sinemalara rağbet edilmeye başlanmıştır.

Metin Karal'ın dedesi başpehlivandır. Eğlence kültüründen güreşe dair şunları aktarmaktadır: *"Yağlı güreşler olurdu köyümüz baya bir pehlivanda yetiştirdi benim dedem."* Yağlı güreşler genellikle düğünlerde, bayramlarda ve Hıdırellez şenliklerinde düzenlenmektedir.

Fotoğraf: Bolluca'da Güreş

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Hüseyin Hatip de sosyal yaşamın ve eğlence kültürünün parçası olarak avcılığı ve kahvehaneleri şöyle aktarmaktadır: “Burada eski avcılar vardı. O eskilerin hepsi şimdi vefat etti. O şekilde bir avcılık kültürü vardı. Şimdi Avcılar Kulübü de var ama eski avcılık yok. Ayrıca sosyal paylaşım yeri kahvehanelerdi.” Mehmet Hatip de Avcılar Kulübü ile ilgili şunları aktarmaktadır: “O zamanlar, Avcılar Kulübü, belediyenin tam arkasındaydı. Ufak bir yerdeydi orada. O yazı daha önceden vardı aslında da yok olmuştu. O yazıyı tekrardan yazdık, astık tekrardan oraya. Öyle devam ediyor şimdi. Yazı şu; Burada yalana itiraz edilmez.”

Faik Seçkin de Arnavutköy'deki Avcılar Kulübü ve bölgedeki avcılık için şunları aktarmaktadır: “Kulübü kuran kurucular işte bu bizim bacanak olur yanda, baya birkaç kişi var. Kulübün kurucuları diye, fotoğrafları asılı orada. Duvarı burada yalana itiraz yoktur yazıyor. Çünkü avcılar atarlar, bir attım diyor beş tane birden tavşan düşürdüm diyor. Diğeri de hadi atma diyor. Bunlar sığırcık kuşu mu beş tane birden düşer? Hepsi bir yerde olmaz zaten beş tane tavşanın. İn diyor aşağıya 3 e iner 2 ye iner. İki tavşan yenir mi? Diğerini ne yapayım yenmiyor ondan 5 diyorum der.” Celal Yüzüak içinse avcılık hobiden öte evde yemek için yapılan bir iş-tir. Eve yemek götürmek için avcılık yaptığını şöyle aktarmaktadır: “Babam beni ava yollardı. İki fişek verir bana. Bir tavşan vurup gelseydin pişirip onu yiyecektik. Herkes giderdi. Bir de o yıllarda kadınlar bütün gün arazide ot toplardı. Ebegümeci, labada, şunu bunu... Yoksul günlerde... Şimdi labadaya kim bakıyor ya?”

Refik Yücel de puko adlı bir oyun oynandığını söylemektedir: “Puko derdik, böyle taş atarlar, çukur vardır kaçırırlar birbirlerine öyle bir oyun. Birdirbir oynarlardı, uzuneşek oynarlardı. Bilirsin bunların hepsini. Bir de ceviz oynarlardı gündüz. Buraya çiviye dkersin, buraya parayı koyarsın. Orada ebe olur. Bunu atarsın parayı düşürene kadar. O adam orada attığın cevizi toplardı. Parayı düşürdün mü o ebe olurdu sen toplardın.”

Çiğdem Usta da gezici sinemaları şöyle aktarmaktadır: “Açma sinemalarımız vardı, yani 35-40 sene önce çok daha güzeldi bu köy, Çok çok mutluyduk. Şu anda bile sinemamız yok burada, biz 35 sene önce burada iki tane sinema vardı bahçede şimdi yok. Sonra da kapalı salon yapıldı.” Erol Usta da şöyle devam etmektedir: “Aşağıda askeriyemiz vardı. Bizim şimdi belediyenin olduğu yerde askeri birlik vardı. Orada zaten her Çarşamba günü sinema oynatılırdı. Orada okul olarak öğretmenlerimiz alırdı ilkokuldayken. Çarşamba günleri birlik ile anlaşmışlardı. Öğleden sonra talebelere sinema oynatılırdı. Akşamları da halka açık askeriye sinema oynatılırdı. Daha sonra şahıslar makine aldılar gezer makineler işte. Değirmen yeri vardı Saklıbahçe'nin olduğu yerde. Eskiden değirmen yeri idi onun bahçesi vardı oraya bilet keserek halkı topluyorlardı orada sinema oynuyordu.”

Fotoğraf: Kahvehane (Haraççı Kahvehanesi: Üzeri çarpi işaretli olanlar vefat etmiş.)

Kaynak: Arnavutköy Belediyesi

Fotoğraf: Arnavut Böreği

Kaynak: yemekgemisi.com

Arnavutköy’de Yemek Kültürü: Kaçamak, Rumeli Zeytinyağlıları ve Börek

Arnavutköy’ün yemek kültürü bir taraflıya göç kültürünün getirdiği özellikleri taşımaktadır. Diğer taraftan bölgede geçim kaynağına bağlı olarak yemek kültürünün şekillendiğini görmek mümkündür. Hayvancılığın yaygın olarak yapıldığı bölgelerde yemek kültürü et üzerinden şekillenmektedir. Tarımın yaygın olarak yapıldığı bölgelerde ise hamur işleri ve sebze yemekleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca farklı bitkilerden yemek yapımı da ormana yakın olan bölgelerin karakteristiğini taşımaktadır. Karaburun bölgesi de balık kültürüyle diğer bölgelerden farklılaşmaktadır.

Sadi Alşak göçle gelen yeme içme kültürünü ve kaçamağı şu

sözlerle aktarmaktadır: “Köyü’ndeki Yunanistan göçmenleri sabahları mısır unuyla kaçamak yaparlar. Biz yapamazdık, yemezdik. Biz hayvancılıkla uğraştığımız için sabahları devamlı süt vs. Zeytin satın alma olduğu için az, idare ederek yerdik.” Yusuf Mümtaz Özkan ise mısırın yeme içme kültüründeki yerini kokoraç ile şu şekilde aktarmaktadır: “Mısırla, hem yemek, hem kaçamak, hem de ekmek yapılıyor. Kokoraç yaparlardı. Kokoraç ekmeğin küçüğüdür. Fırınımız çok büyüktü. Fırının içine 70-80 tane atarlardı. Biz de ekmekleri fırında yaparlardı. Bizim ekmeklerimiz büyük olurdu. Köy ekmeği gibi de çok büyük yani. Fırının içine 20 tane filan koyarlardı. Fırınımız çok büyüktü yani. Etrafına kepek ekmeği sıralarlardı. Arpa unundan yapardık köpeklere. İlk önce kenarlara onlar konurdu, sonra bizim ekmekleri salarlardı.”

Mehmet Duyal da kaçamak ve et yemeklerini şu sözlerle aktarmaktadır: “Kaçamaktan başka çok türlü yemekler var. Bizim yemek kültürümüzde biz et yemeğini biz kaynatırız eti, yufka açarız,

üzerine dökeriz. Bir de yufkayı yapar, katlar ona tereyağı döker, et suyunu üzerine dökersin. Bir de öyle var. Ama bizimkisi yufka açıp yaparsın üzerine eti dökersin kavurursun. Hayvancılık ile iştiğal ettiğimiz yıllarda en değerli ve bayatlamayan ekmeğimiz kaçamaktı. Mısır unumuzdan hemen suyu şey eder, deler ortasını, kaçamağı kaynatırsın işte taze ekmek. Normal ekmeği koyarsın oraya ya küflenir ya kurur. Ama kaçamak küflenmez. Bu yüzden mısır ununun çok önemli bir yeri var hayvancılıkla iştiğal edenler için.” İbrahim İnal Arnavutköy’deki yemekleri şu şekilde ifade etmiştir: “Bizim milli yemeğimiz tarhana, kaçamak, kuru fasulye, et yemekleri çeşitleri, ayran ve yoğurt.” Kazım Alparslan da kuskusu bölgenin önemli yeme içme kültüründen olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Bir de bizim kuskus yapımız var. Böyle büyük tekne. Bir kız burada, bir kız burada. Eğer hane kalabalıksa kuskus çok yapılacaksa iki tekne koyarlar. 4 tane kız, elleriyle kuskus yaparlar, şarkı söyleye söyleye. Bir de yaşlılar ocaklıkta kazan koymuşlar onu orada pişirirler.”

Hatice Duyal da kaçamağı bölgeye özgü yemek kültürü olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Mısır unundan kaçamak yapardık. Sopası var onun böyle karıştırırsın, parça parça yumruk gibi parça parça koyarsın sofraya. Mısır ununu suya dökersin, o kaynar, kaynadıkça artık biraz tuz atarsın ona, ondan sonra devamlı karıştırıracaksın onu. Ekmek olmadığı yerde yersin veya ekmeğin yerine yersin. Tabi bir sulusu bir de kurusu var kaçamağın. Su fokur fokur kaynamaya başlar. Kaynayınca bir tepsiye onu dökersin, güzel yayarsın. Bir de ona özel yağ kızdırırlar. İsteyen yoğurt döker, kimisi de pekmez döker sonra çatalla yersin.”

Fevziye Çınar da eski günlerdeki yemeklerden bahsederken bayramlık denilen bir gelenekten şu şekilde bahsetmektedir: “Köyde o zaman ne olacak işte. Kuru fasulye, nohut, baklagiller cinslerinden, bulgur, erişte, her şeyi yapardık. Bayramlık diye bize mahsus bir şey vardı. Bir tatlı yapıldı, ona göre de ne yemek yaparsan yap mesela. Bu bayramlarda olurdu. Onun için adı bayramlık. Kaçamak yapıldı. Yayıktan ayran yapıldı.”

Fotoğraf: Boşnak Böreği

Kaynak: uludagsozluk.com

Metin Karal da bölgeye göçle gelen börek türlerinden bahsetmiştir: “Börekler yapılır mesela meşhurdur göçmen börekleri. Boşnak böreği var, Macır böreği var. Bunlar yapıldı. Bizim kendi yöresel yapmış olduğumuz kuskusumuz tabi kuskus meşhur. Tarhanamız meşhurdur, turşumuz meşhurdur. Bununla beraber kesme pilavı derler. Annelerimiz toplanır bir akşam orada bir akşam orada birbirlerine yardımcı olarak yapıldı.” Yücel Öztürk ve İbrahim İnal da Rumeli kültürünün göçlerle Arnavutköy’e taşındığını şöyle aktarmaktadır. “Yemek kültürü aynı zaten, halen devam ediyor. Gittik gördük orada da aynı. Özellikle börek tipleri, zeytinyağlılar aynı. Yunanistan-Bulgaristan aynı. Yaptıkları tarhana, yufka yapıyorlar, makarna kesiyorlar. Buğday kaçamağı, mısır unundan yapılan kaçamak, bir de Dradanik börek. Meşhur, peynir koyuyorsun içine yuvarlak, tepsiye diziyorsun böyle yufkaları. Onun kıymalı da olur, ıspanaklı da olur. Bu kültürün aynısı şimdi Rumeli’de de yaşıyor.”

Sami Eti ise Karaburun’daki balık kültürü hakkında şunları söylemektedir: “Burada biz balığı günlük yemeye alışmışız. Yani o gün tutulan balığı 1-2 gün içinde yeriz. Bizde buzlu balık, saklanmış balık yeme alışkanlığı yok. Yani bizim balık tüketimi taze balık

Fotoğraf: Kaçamak (Çerkez Pastası)

Kaynak: yediklerim-yaptiklarim.blogspot.com

üzerine. Konserve, saklama, tuzlu balık, lekerda şunlar bunlar yok. Eskiden varmış. Neden varmış? Balığı saklarmış Karadenizli, tuzlar saklar yermiş. Hatta bu balığın köftesini bile icat etmişler. Yani o kadara ezilmiş büzülmüş bakıyor ki yiyecek bir hamur gibi yapmışlar, o zaman saklama yok dolaplarda, yani ne kadar saklasın. Bizde balık kültürü Rumlardan kalma, bizde yok. Karadenizlilerde de yok. Örneğin; diyelim adam balığa çıkıyor, denize gidiyor, bir ufak ocağı var ispirotlu veya neyli ocağı varsa, balığı tuttuğu zaman yağ yok, balığı tutuyor deniz suyu ile haşlıyor. Su ile haşlayıp yiyor. Mesela Çinekop, Lüferi, Sarıkanatı, Kalkan balığını suyla haşlanmış olarak duydum. Burada genellikle daha çok kızartma-tava.”

Yemek kültürü lokanta kültürünün oluşmaya başlamasıyla değişim geçirmektedir. Diğer taraftan Arnavutköy’e yapılan iç göçler de yeme içme kültürünün farklılaşmasında etkili olmuştur. Bahri Kazankaya, bölgedeki lokantaların ortaya çıkmasını şu şekilde açıklamaktadır. “Eskiden lokanta tarzı çok fazla yoktu. Fakat kömür ocaklarının 1970’li yıllarda açılmasıyla beraber kömür almaya gelen insanların sirkülasyonu ile beraber lokanta da açılmış oldu. Ama ondan önce lokanta tarzında girişimler çok fazla yoktu. Fakat Arnavutköy biraz daha merkezi bir yer olması sebebiyle orada lokanta vardı ve sulu yemek üzerinde bir lokantaydı. Zaten Arnavutköy’le ilgili bugünkü Kayabaşı istikametinde Osmanlı döneminde han olduğunu söylerler o bölgede. Ancak buralar ilgi görmeye başlayınca ufak ufak lokantalarda kurulmaya başlandı ve bugüne gelindi.”

Yemek kültürü lokanta kültürünün oluşmaya başlamasıyla değişim geçirmektedir. Diğer taraftan Arnavutköy'e yapılan iç göçler de yeme içme kültürünün farklılaşmasında etkili olmuştur.

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİLER

Ali Rıza Duyal	1940	Arnavutköy
Hatice Duyal	1939	Arnavutköy
Fahri Seçkin	1951	Arnavutköy
Ayşe Duyal	1930	Arnavutköy
Emine Bahtiyar	1951	Arnavutköy
Hüseyin Bahtiyar	1945	Arnavutköy
Erol Usta	1949	Arnavutköy
Fikret Yılmaz	1948	Bolluca
Bahri Kazankaya	1960	Bolluca
Vahit Tepe	1934	Bolluca
Cengiz Altay	1957	Arnavutköy
Sadi Alşak	1957	Arnavutköy
Turan Karaduman	1942	Haraççı
Sami Koç	1939	Çilingir
Ahmet Çoşkun	1949	Çilingir
Enüş Atlıhan	1956	Çilingir
Kazım Alparslan	1938	Boğazköy
İbrahim İnal	1939	Boğazköy
Hasan Güvenç	1929	Boğazköy
Hüseyin Hatip	1942	Arnavutköy
Zürriye Hatip	1949	Arnavutköy
Mehmet Hatip	1970	Arnavutköy
Mehmet Duyal	1935	Arnavutköy
Recai Yahyaoğlu	1965	Arnavutköy
İsmail Atav	1952	Haraççı
Yusuf Mümtaz Özkan	1939	Hacımaşlı

Celal Yüzüak	1937	Hacımaşlı
Nezaket Yüzüak	1955	Hacımaşlı
Sami Eti	1947	Karaburun
Durgut Doğru	1943	Karaburun
Sabit Viçe	1928	Karaburun
Müfit Taşkın	1967	Taşoluk
Refik Yücel	1942	Bolluca
İlhan Soylu	1948	Arnavutköy
Yücel Özgür	1954	Boğazköy
İbrahim Üzümlü	1955	Taşoluk
Muhittin Yavuz	1942	Taşoluk
Yaşar Kutusel	1947	Taşoluk
Süreyya Tuncel	1952	Dursunköy
Arif Bayır	1937	Dursunköy
Necmettin Güner	1936	Dursunköy
Bahattin Durukan	1933	Tayakadın
Hasan Turgut	1952	Tayakadın
Mustafa Ural	1945	Nakkaş
Sezai Ural	1969	Nakkaş
Süleyman Çetinkaya	1960	Nakkaş
Fevziye Çınar	1920	Nakkaş
Mustafa Kayışlı	1954	Arnavutköy
Fatma Kayışlı	1966	Arnavutköy
Bahtiyar Sağlam	1941	Arnavutköy
Tahsin Sakarya	1936	Taşoluk
Çiğdem Usta	1959	Arnavutköy

KAYNAKÇA

- Akif Pamuk, Tarihçe, Cumhuriyetten Günümüze Arnavutköy, Arnavutköy Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2013. (Baskıda)
- Ayhan Aktar, Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.
- Dilek Güven, Cumhuriyet Döneminde Azınlık Politikaları Bağlamında 6-7 Eylül Olayları, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2006.
- Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2010.
- Faik Ökte, Varlık Vergisi Trajedisi, 1987.
- Hülya Yalçın, Arnavutköy'ün Doğal ve Tarihi Değerleri, Sürdürülebilir Kent Yapmak Arnavutköy Yaklaşımı, İstanbul, 2012.
- İstanbul'un Köyleri, İstanbul İl Özel İdaresi Yayınları, İstanbul, 2011.
- Nail Yılmaz, Nüfus ve Sosyal Yaşam, Cumhuriyetten Günümüze Arnavutköy içinde, Arnavutköy Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2013. (Baskıda)
- Recep Van, Çatalca – Durusu Orman Köylerinin Sosyo– Ekonomik Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, İstanbul, . 1997.
- Taksim Yapı, Arnavutköy Belediyesi Plan ve Projeler Müdürlüğü 10 Pafta 1188 Parseldeki Ahşap Yapı Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Raporu, İstanbul, 2012
- Yahya S. Tezel, Cumhuriyet Döneminin İktisat Tarihi, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002.

Arşiv Kaynakları

- BOA, HH. THR, 746/21- 1307
- BOA, DH. EUM. AYŞ, 13/17-1919
- BOA, DH. EUM. AYŞ, 16/93-1335
- BOA, Y. PRK. ASK, 161/86-1316
- BOA, HH. THR, 744/86-1310

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Dizin

A

Abaza 48
Abdülaziz 18
Abdülmecit 18
Adapazarı 32, 45
Adem Doğru 10, 44, 45
Adnan Menderes 62, 63, 66, 67, 69, 70, 72, 81
Ahmet Ağa 10, 28, 44
Ahmet Coşkun 20, 108
Akkoyunlu 20, 26
Alay Tepesi 37
Ali Rıza Duyal 17, 48, 49, 69, 101, 122
Alman Savaşı 10, 54, 56, 57, 58, 59, 66, 75
Almanya 38, 54, 59, 76
Alparslan Türkeş 69
Anadolu 32, 34, 36, 44, 85, 89, 101, 106, 107
Anastasius 16
Ankara 41, 45, 47, 76
Arap 28, 38
Arnavut 17, 18, 20, 41, 50, 89, 118
Atatürk 14, 24, 30, 38, 40, 44, 45, 48, 52, 61, 65, 68, 76, 101
Atina 36
Avcılar Kulübü 116, 117
Avrupa 17, 26, 28, 34, 54, 60, 62, 94
Avusturya 26, 32, 38
Ayastefanos 32
Aya Yorgi 31, 50, 108
Ayazma 22, 89
Aynalı Çarşı 101
Ayşe Duyal 58, 68, 91, 98, 101, 104, 112, 114, 122

B

Baba Nakkaş 22, 37
Bahattin Durukan 31, 32, 58, 66, 68, 78, 102, 122
Bahri Kazankaya 89, 97, 101, 107, 120, 122
Bahşayış 31, 40
Balabanburun 20
Balıkesir 76
Balkan Devletleri 36
Balkanlar 31, 32, 33, 36, 59, 75
Batum 38, 44, 45
Berlin Antlaşması 32
Besim Ağa 18, 41
Beşyüzevler 101
Beyan Yenge 107
Beyazıt 17, 18, 40
Beylik 31
Beyoğlu 12, 94

Bilecik 45
Binkılıç 50
Bizans 16, 18, 57
Boğazköy 18, 22, 23, 24, 25, 31, 41, 42, 45, 48, 50, 89, 92, 97, 110, 122
Boğluca 20
Bolluca 17, 18, 20, 31, 56, 89, 91, 92, 110, 116, 122
Bosna Hersek 32, 50, 51
Boyalık 18, 33, 41, 56, 61
Bulgaristan 32, 33, 34, 36, 38, 40, 48, 49, 50, 51, 54, 59, 88, 89, 98, 99, 104, 119
Bükreş 36
Bülent Ecevit 74

C

Celal Bayar 62, 67
Celal Eyiçoğlu 20
Celal Yüzüak 28, 36, 38, 44, 47, 54, 61, 62, 65, 66, 68, 75, 78, 81, 101, 117, 122
Cemil Seçkin 50
Ceneviz 27
Ceneviz Kalesi 27
Cengiz Altay 122
Cumhuriyet Halk Partisi 62, 70, 74
Çanakkale 37, 38, 40, 41, 59, 101
Çatalca 15, 16, 28, 37, 40, 49, 50, 56, 57, 61, 68, 70, 72, 97, 123
Çiftçizadeler 28
Çiğdem Usta 99, 117, 122
Çilingir 20, 31, 72, 89, 122
Çorlu 54

D

Deli Arif Paşa 30
Demirköy 17
Demokrat Parti 62, 66, 68, 72, 101
Dersim İsyanları 50
Dimitri 91
Dramalı 18, 50
Durgut Doğru 27, 45, 59, 69, 76, 78, 107, 111, 122
Dünya Savaşı 10, 36, 38, 42, 50, 52, 54, 60, 62

E

Edirne 17, 18, 31, 36, 45
Edirnekapı 91, 92, 97, 111
Elefterios Venizelos 47
Emine Bahtiyar 112, 122
Enüş Atlıhan 122
Ermeni 48, 91, 111
Erol Usta 20, 50, 57, 76, 91, 104, 114, 117, 122
Erzurum 27, 37, 41, 45, 89
Eski Edirne Asfaltı 18
Eyüp 28, 40, 68, 97

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

F

Faik Seçkin 48, 114, 117
Fatih 17, 18, 20, 22, 26, 31, 33, 41, 85
Fatih Medresesi 26
Fatih Sultan Mehmet 18, 31
Fatin Rüştü Zorlu 62
Ferhat Ağa 10, 18, 20, 44
Fevziye Çınar 37, 40, 58, 70, 112, 115, 119, 122
Fikret Yılmaz 68, 69, 91, 107, 122
Filibiye Çiftliği 18
Filiboz 16
Filiboz Viranlığı 16
Fransa 38, 54
Fransızlar 27, 41, 44
Fuat Köprülü 62

G

Gacal 18, 89
Galiçya 38
Gazi Okulları 20
Gaziosmanpaşa 22, 85, 97, 101, 111
Gazi Osman Paşa 32
Gebze 54
Gemlik 32
Girne 74, 75
Güney Kore 62, 65
Gürcü 48

H

Habibler 57
Hacı Ahmet Ağa 28
Hacı Baba 38
Hacımaşlı 18, 28, 29, 30, 31, 49, 122
Hacı Mihaliç 28
Hadımköy 33, 38, 44, 61, 75, 85, 96
Halil Aksoy 38
Hamit Kâhya 18, 20
Haraççı 16, 26, 31, 32, 34, 38, 40, 41, 65, 117
Hasan Ağa 42
Hasan Güvenç 122
Hasan Polatkan 62
Hasan Turgut 31, 91, 122
Hatice Duyal 48, 69, 101, 104, 119, 122
Hayri İşler 62
Hıdırellez 108, 112, 116
Hüseyin Bahtiyar 100, 122
Hüseyin Hatip 18, 59, 70, 76, 98, 110, 117, 122
Hüsnü Tercan 62

I

III. Murat 18
II. Mehmet 17
Istranca 50
İbrahim İnal 112, 119, 122
İbrahim Öztürk 89
İbrahim Üzümlü 22, 110, 122
İlhan Soylan 78, 85, 98
İlhan Soylu 122
İmrahor Köyü 50
İnebolu 44
İngiliz 38, 41, 44, 45
İngilizler 27, 37, 44, 74
İngiltere 38, 54, 74
İran 50
İskenderun 38
İSKİ 22, 78, 90, 92
İsmail Atav 16, 26, 32, 38, 41, 59, 79, 111, 114, 122
İsmet Paşa 58
İstanbul 7, 8, 10, 12, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 26, 27, 28, 31, 33, 36, 41, 44, 45, 46, 47, 49, 57, 58, 59, 60, 61, 65, 66, 67, 68, 72, 74, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 89, 91, 93, 97, 101, 106, 110, 111, 112, 115, 123
İstanbul Üniversitesi 16, 111, 123
İstiklal Caddesi 65
İtalya 38, 54
İttihat ve Terakki 38
İzzeddin 31

J

Japonya 54

K

Kabe 28
Kafkas 50
Kafkasya 32
Kanuni Ali Efendi 18
Kapalı Çarşı 106
Karaburun 13, 18, 26, 27, 38, 44, 59, 76, 78, 90, 92, 107, 111, 118, 119, 122
Karadağ 34, 36
Karadeniz 27, 45, 48, 58, 76, 89, 98
Karasu Köprüsü 70
Karatepe 27
Karlıbayır 41
Kars 37, 41, 72
Kaşıkçı Elması 26
Katırcı 36
Kavala 47, 48
Kayabaşı 16, 18, 31, 50, 89, 108, 111, 120
Kayaşehir 85
Kazım Alparslan 22, 24, 50, 57, 98, 101, 112, 119, 122
Kelevri 31
Kemerburgaz 50

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Kıbrıs 10, 74, 75, 76, 77
Kıbrıs Barış Harekâtı 74, 76
Kılınçlı 31
Kırklareli 36
Konstantinopolis 16
Konya 33
Kore Savaşı 62, 65
Kosovalı Mehmet Ağa 28
Kulüp 18, 20
Kurtuluş Savaşı 10, 44, 46, 54
Kurukavak 18

L

Lefkoşe 74, 75
Lozan Antlaşması 44, 46, 49, 89

M

Macaristan 32, 38
Makarios 74
Mareşal Fevzi Çakmak 62
Marmara 12, 14, 58, 82
Mehmet Duyal 17, 18, 24, 31, 41, 47, 49, 65, 70, 108, 118, 122
Mehmet Hatip 117, 122
Mehmet Yüzüak 62
Menemen Tepesi 38
Mersin 32
Metin Karal 33, 41, 89, 108, 115, 116, 119
Midilli 38
Millet Partisi 62
Mudanya Mütarekesi 44
Muhittin Tırpan 72
Musa Yüzüak 62
Mustafa Aralık 22
Mustafa Kayışlı 76, 91, 102, 111, 114, 122
Mustafa Kemal 44, 45
Mustafa Keskin 104
Mustafa Otay 62
Mustafa Ural 32, 37, 38, 40, 58, 61, 66, 70, 80, 93, 122
Mutlu Bahtiyar 115
Müfit Taşkın 22, 49, 82, 102, 106, 108, 115, 122

N

Naime Sultan 26
Nakkaş Köyü 21, 22, 37
Nazilli 66
Nevşehir 22

O

Ormanlı 93
Osman Bölükbaşı 62
Osmanlı 8, 16, 17, 18, 20, 22, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 50, 89, 120
Örcünlü Köyü 62

P

Panislavizm 32
Papasbergosu 31
Plevniye Liseleri 20
Polonya 26

R

Rafet Erdem 24
Rami 18, 34, 37, 41, 75, 91, 92
Recai Yahyaoğlu 82, 89, 122
Refik Koraltan 62
Refik Yücel 20, 50, 56, 66, 76, 80, 117, 122
Rize 27
Roma 16, 54
Rum 10, 18, 20, 22, 24, 31, 36, 38, 40, 41, 45, 46, 47, 49, 50, 66, 74, 75, 89
Rumeli 10, 33, 41, 98, 101, 118, 119
Rumlar 18, 20, 22, 24, 31, 40, 41, 48, 49, 50, 61, 74, 75, 89
Rus 32, 33, 89
Rusya 32, 38, 45, 54, 57, 59, 76

S

Sadi Ali Şak 17
Sadi Alşak 18, 50, 90, 99, 101, 118, 122
Sakal-ı Şerif 26
Sami Eti 24, 27, 38, 59, 76, 92, 119, 122
Sami Koç 50, 61, 68, 97, 122
Sami Yılmaz 37, 110
Samsun 44, 45, 59, 89
Saraybosna 28, 32, 34
Sarıyer 45
Sazlıbosna 16, 31, 36, 50, 72, 102
Sazlıbostan 16, 72
Sazlıdere Barajı 18, 102
Selanik 47, 48, 49, 50, 65, 104
Selimiye 45
Sevr Antlaşması 40, 43
Sezai Ural 22, 32, 40, 62, 94, 122
Sırbistan 32, 36
Sırp 47

Geçmişin Sesinden Arnavutköy: Savaşın ve Göçün Çocukları

Sivas 41, 45, 59
Sivastapol 38
Sovyet Rusya 54
Sultanahmet 17, 28
Sulukule 66
Süleyman Çetinkaya 33, 122
Süleyman Demirel 78, 79
Süleyman Hoca 26
Şamlar Gölü 18
Şumnu 50

T

Taksim 18, 34, 65, 123
Taşlıtarla 97
Taşoluk 18, 22, 31, 50, 82, 85, 89, 91, 106, 107, 122
Tatar 50
Taya Hatun 18, 31
Taya Hatun Çiftliği 18
Tayakadın 31, 41, 44, 50, 78, 89, 122
Tayakadın Köyü 31, 41
Tekirdağ 101
Terkos Gölü 16, 19, 26
Terkos Köyü 16
Terkoslu Ferhat Ağa 18, 20
Terkos Su Fabrikası 27, 28
Tophane-i Âmire 27
Topkapı Sarayı 28
Trabzon 44, 45
Trakya 32, 36, 45, 46, 47, 48, 75, 77, 85, 89, 94
Trikos Kalesi 16
Turan Karaduman 18, 26, 41, 72, 97, 104, 122
Tursunköy 20
Tuzla 114
TÜİK 89
Türköşe 18

U

Uluslararası Can Kurtarma Teşkilatı 27
Unkapanı 80, 110

V

Vahit Tepe 20, 97, 104, 111, 122
Varlık Vergisi 10, 54, 60, 61, 123
Varna 32, 34
Versay Anlaşması 54
Veysi Ural 40

Y

Yanko 50
Yassıada 69, 70, 72
Yassiören 18, 32, 75, 89, 110
Yavuz 38, 122
Yemen 32, 38
Yeniköy 24, 27, 50, 92
Yıldırım Beyazıt 18
Yunanistan 18, 22, 34, 36, 46, 47, 49, 50, 51, 74, 75, 89, 91, 118, 119
Yusuf Mümtaz Özkan 28, 33, 36, 37, 38, 41, 44, 52, 57, 72, 118, 122
Yücel Öztürk 22, 24, 57, 89, 90, 92, 110, 119
Yüzbaşı Muhyiddin Bey 27

Z

Zade Musa 28
Zürriye Hatip 122

Geçmişin Sesinden Arnavutköy:
Savaşın ve Göçün Çocukları

